

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Natálie Váchová

Drogové trestné činy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 6. 2017

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 6. 2017

Autor diplomové práce

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala panu JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce a poskytnuté rady a připomínky při jejím vypracování. Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost, podporu a pomoc po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Historický vývoj právní úpravy.....	4
1.1. Počátky nejvýznamnějších návykových látek.....	4
1.2. Vývoj právní úpravy na mezinárodní úrovni	5
1.3. Vývoj právní úpravy na národní úrovni	8
2. Právní rámec postihu drogové kriminality	16
2.1. Současná právní úprava v TZ.....	16
2.2. Protidrogová politika ČR	18
2.3. Mezinárodní právní a organizační rámec	21
2.3.1. Orgány a mechanismy OSN zaměřené na kontrolu narkotik	21
2.3.2. Další mezinárodní organizace a skupiny	23
2.3.3. Evropská unie	24
3. Vymezení vybraných pojmů	26
3.1. Návykové látky	26
3.2. Omamné a psychotropní látky	27
3.3. Prekursory, přípravky a jedy	29
4. Jednotlivé skutkové podstaty drogových trestných činů.....	31
4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy dle § 283 TZ	33
4.2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy dle § 284 TZ	42
4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle § 285 TZ	45
4.4. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy dle § 286 TZ	46
4.5. Šíření toxikomanie dle § 287 TZ	48
5. Množství „větší než malé“	52
5.1. Výklad v průběhu let.....	52
5.2. Problematika výkladu pojmu „množství větší než malé“	61
6. Právní úprava drogových trestných činů v SRN	67
6.1. Vývoj právní úpravy v SRN.....	67

6.2. Současná právní úprava v BtMG	69
6.2.1. Nepatrné množství	70
6.2.2. „Normální množství“ a množství nikoli nepatrné	72
6.2.3. Terapie místo trestu	73
Závěr	75
Seznam použité literatury a pramenů.....	80
Seznam příloh.....	90
Přílohy	91
Resumé.....	97
Summary.....	99
Název práce v anglickém jazyce	101
Klíčová slova.....	101
Keywords	101

Úvod

Drogy¹ již od pradávna slouží člověku jako prostředek úniku před stresem a problémy každodenního života, které nedokáže sám aktivně řešit. Ať už se jedná o alkohol či omamné látky, osoba si jejich požitím navodí stav blaženosti, euforie, pocitu štěstí a uvolnění. Tento stav je ovšem pouze přechodný a lehce způsobuje závislost jak fyzickou, tak psychickou. Po vystřízlivění do reálného světa a opětovnému se vystavení stresujícím faktorům, tak člověk znovu zatouží po snadném řešení a úkrytu v „ideálním“ světě. Při postupném pronikání do zákonitostí přírody člověk objevoval rostliny, jejichž složkové látky takovéto stavy dokázaly přivodit. Postupem času se tak naučil tyto látky efektivněji z rostlin získávat za využití chemických procesů, jako například za pomoci kvašení a destilace. S rozvojem vědy se nakonec omamné látky naučil vyrábět i sám – synteticky, nezávisle na přírodě.²

Stále se zvyšující spotřeba jednotlivých druhů drog, vzrůstající počet odsouzených za drogové trestné činy³ a rozšiřování organizovaného zločinu v oblasti obchodování s drogami představuje v současné době jeden z globálních problémů lidstva.⁴ Drogový problém je řešen jak na úrovni národní, tak na úrovni mezinárodní, neboť se nejedná o problém, který by se omezoval pouze na hranice určitých států. Trh s drogami se ve větším či menším měřítku nachází v každé zemi a způsobuje závažné problémy ve společnosti. Prvním negativním aspektem, na který může mít užívání drog vliv, je aspekt sociální. Dlouhodobým užíváním drog dochází k narušení základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Ze zdravotního hlediska je pak ovlivněna

¹ Pojem droga pochází z arabského slova „durana“ s původním významem léčivo (Chmelík, J.: *Drogová kriminalita*, Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999, s. 4). Bližšímu vymezení pojmu „drogy“ je věnována 3. kapitola

² Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990, ISBN: 80-201-0087-3, s. 9

³ Blíže viz statistika odsouzených osob v rozmezí let 1991 až 2005 zveřejněná v: Trávníčková, I., Zeman, P.: *Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. (vývojové aspekty)*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN: 978-80-7338-059-5, s. 64

⁴ Rozlišení etap na tři období: 1) do roku 1960 se drogy považovaly za odborný problém kterým se zabýval jen úzký okruh specialistů, 2) v letech 1960 až 1990 se drogy staly problémem společenským pro vyspělé země, když postihoval osoby napříč sociálními vrstvami a 3) od počátku 90. let již mezinárodní společenství označuje problém s drogami jako problém globální, neboť se s ním v různých směrech potýká každá země (Sotolář, A.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení, svazek 2*, Praha: Justiční akademie ČR, Příručky ministerstva spravedlnosti ČR, 2003, s. 512)

psychická vyrovnanost jedince a zvyšuje se riziko selhání orgánů či nákazy nemocí – jako např. virem HIV nebo onemocnění žloutenkou typu B a C v důsledku nitrožilního užívání. Po finanční stránce vynakládá stát ročně vysoké částky na protidrogovou politiku – v roce 2014 částka dosáhla 1.012,7 mil. Kč, zdravotní pojišťovny pak na léčbu uživatelů drog poskytly přibližně 1.467 mil Kč.⁵ S drogami je však spojeno také široké spektrum trestné činnosti – ať už se jedná o trestnou činnost spočívající v nelegální výrobě, distribuci či držení (tzv. drogové trestné činy), nebo o trestnou činnost páchanou v souvislosti s drogami. Uživatelé drog se většinou uchylují k majetkovým trestným činům⁶ (např. k *trestnému činu krádeže*) z důvodu potřeby obstarání si finančních prostředků k nákupu drog, či páchají trestnou činnost pod jejich vlivem (např. *trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky*). V neposlední řadě jsou zastoupeny i trestné činy spojené s uplatněním finančních prostředků, které plynou z nelegálního obchodování s drogami.⁷

S ohledem na výše zmíněné negativní účinky drog – tj. látek omamných a psychotropních – vyvstala potřeba jejich regulace, respektive omezení okruhu osob, kterým bude umožněno s takovými látkami legálně nakládat. Bez povolení státu je nakládání s jakýmkoli množstvím drog nelegální. Otázkou však je, zda půjde o čin postihovaný v rámci práva správního nebo již práva trestního.

Cílem následující práce je blíže vymezit tzv. drogové trestné činy, rozebrat rozdílné pojetí pojmu „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek v průběhu let a srovnat českou právní úpravu s německými předpisy.

První kapitola je věnována úvodu do problematiky. Nejprve je nastíněno historické pozadí využívání drog a objevování nových druhů v závislosti na rozvoji medicíny a chemické vědy. Následně je podrobně popsán vývoj právní úpravy trestných

⁵ Údaje vycházejí z: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti: *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2014*, Praha, vydal Úřad vlády ČR, 2015, ISBN: 978-80-4440-134-3, s. 31-33

⁶ Tento poznatek vyplývá ze statistik a studií, viz: Trávníčková, I., Zeman, P.: *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN: 978-80-7338-101-1, s. 96

⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 759-760, blíže k jednotlivým škodám, které společnosti vznikají v souvislosti s rozvojem obchodu a požívání drog: MacDonald, Z., Tinsley, L., Collongwood, J., Jamieson, P., Pudney, S.: *Měření škod způsobených nelegálními drogami prostřednictvím indexu drogových škod*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. ISBN: 80-7338-048-X, s. 24-25

činů souvisejících s neoprávněným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami. Prostor je věnován jak regulaci národní, tak mezinárodní. Tyto jsou svým obsahem úzce provázány, neboť ČR přistoupila ke všem dosavadním mezinárodním úmluvám zabývajícím se touto problematikou – na základě čl. 10 Ústavy jsou tak pro ni tato ujednání závazná.

Druhá kapitola se zabývá zařazením drogových trestných činů v rámci trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., koncepčním směrem protidrogové politiky a jejím institucionálním zaštitěním na národní a mezinárodní úrovni.

Ve třetí kapitole jsou vymezeny základní pojmy, se kterými trestní zákoník pracuje – návykové látky, omamné a psychotropní látky, prekursory a jedy.

Ve čtvrté kapitole je pak podrobně rozebrána současná právní úprava. Trestní zákoník zná celkem pět drogových trestných činů – *trestný čin nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy* (§ 283 TZ), *trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy* (§ 284 TZ), *trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku* (§ 285 TZ), *trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy* (§ 286 TZ) a v neposlední řadě *trestný čin šíření toxikomanie* (§ 287 TZ).

Meritem práce je v páté kapitole popsána problematika výkladu pojmu „množství větší než malé“, která po řadu let působila v praxi problémy a vedla k nejednotnosti pojetí ze stran různých orgánů činných v trestním řízení. Podrobně jsou vylíčeny tři základní rozhodnutí v této oblasti – nařízení vlády č. 467/2009 Sb., nález Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US a na ně navazující stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS.

Poslední šestá kapitola pak poskytuje bližší pohled do úpravy drogové kriminality ze strany našeho souseda – Spolkové republiky Německo - a komparace jejich řešení výkladu pojmu „množství větší než malé“ oproti úpravě tuzemské.

1. Historický vývoj právní úpravy

Historie drog sahá do dávné minulosti a její počátky se nedají s přesností určit. Samotné užívání drog navozující povznesenou náladu, bylo pravděpodobně nejprve úzce spjato s náboženskými rituály, kdy měly člověka přiblížit nadpozemskému životu a bohům samotným. O omamných účincích některých rostlin hovoří například již indické mytologické pověsti, které považovaly indické konopí za vlasy boha Višnu či řecké báje považující mák (a z něho získávané opium) za dar Řekům od bohyně plodnosti a rolnictví Déméter.⁸ Drogy měly velký význam ale třeba i v magii a čarodějnictví. Ve středověku byly výtažky z rostlin využívány k léčení nemocí. Některé masti obsahovaly afrodisiaka a hypnotika, jak to dokládá jeden z dochovaných receptů k výrobě léčivé masti, který předepisuje užití „*sto gramů zvířecího tuku, pět gramů lidského tuku, pět gramů hašiše, hrst konopných květů, hrst květů vlčího máku, špetku prášku z čemeřicového kořene, špetku rozdrčených slunečnicových jader, a to vše vařit dvě hodiny ve vodě v dobře uzavřeném hrnci*“⁹. Nutno dodat, že se později znalost těchto účinků rostlin stala životně nebezpečnou. Osoby, především pak ženy, bývaly obviňovány z čarodějnictví a kvůli údajných nepřirozeným d'ábelským schopnostem páleny na hranicích.¹⁰

1.1. Počátky nejvýznamnějších návykových látek

Za jednu z nejstarších známých drog je považováno indické konopí, tzv. *Cannabis sativa*, kdy důkazy o jeho existenci jsou staré až pět tisíc let. Konopí, nazývané také jako „*pramen štěstí*“ či „*budič smíchu*“¹¹, pochází původem z jižní Asie, odkud se postupem času v mnoha podobách rozšířilo do celého světa. Druhou v historii nejčastěji objevující se drogou je mák – rostlina obsahující omamnou látku opium. Mák je znám z Malé Asie asi čtyři tisíciletí, nicméně podrobnější doklady o využívání jeho omamných účinků sahají do druhé poloviny prvního tisíciletí před naším letopočtem.¹² K izolaci jednoho

⁸ Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990, ISBN: 80-201-0087-3, s. 13

⁹ Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997, ISBN: 80-85917-36-X, s. 49

¹⁰ Escohotado, A.: *Stručné dějiny drog*, Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN: 80-7207-512-8, s. 40 a násl.

¹¹ Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990, ISBN: 80-201-0087-3, s. 15

¹² Escohotado, A.: *Stručné dějiny drog*, Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN: 80-7207-512-8, s. 11

z nejvýznamnějších alkaloidů z opia pak došlo až na počátku 19. století lékárníkem F. A. Sertürnerem. Ten látku kvůli jejím účinkům pojmenoval podle boha spánku – Morphin. Jednalo se o objev jak významný pro lékařství, neboť pomáhal pacientům překonat bolesti, tak i nebezpečný pro jeho návykové vlastnosti. Hledala se tedy látka, která by měla podobné terapeutické účinky jako morfin, nezpůsobovala by ale takovou míru nebezpečí návyku. Tak byl roku 1875 objeven heroin a ve využití v lékařství nahradil morfin. Avšak i u něho bylo po letech využití v praxi prokázáno, že je sice účinný například při léčbě kašle či abstinčních příznaků morfinistů, způsobuje ale stejně jako morfin vysokou návykovost. Historie poslední nejvýznamnější omamné látky – koky a jejího alkaloidu kokainu – sahá do říše Inků, která měla počátky přibližně okolo 14., 15. století. Kokain je obsažen v listech rostliny koka, odborně tzv. Erythroxyton coca. Tuto Inkové žvýkali během náboženských obřadů a také jim pomáhala překonávat tělesné vypětí či dlouhodobé hladovění. Do Evropy se následně rostlina dostala během dobývání říše Inků Španěly roku 1531. Z listů koky byl její nejúčinnější alkaloid kokain izolován až v roce 1860 a nejprve byl využíván pouze v očním lékařství ke znecitlivění sliznic. K rozšíření uživatelů kokainu pak v průběhu let přispělo i k zavedení jeho syntetické výroby.¹³

1.2. Vývoj právní úpravy na mezinárodní úrovni

V 19. století, jak již bylo dříve zmíněno, došlo k objevení omamných látek heroinu a morfia. Jejich negativní účinky nebyly nejprve známy, a tak se staly běžnou součástí lékařských praktik, kdy byly podávány především raněným vojákům na utlumení bolesti.¹⁴ Až s postupem času se začala projevovat nebezpečnost v podobě vzniku závislosti na těchto látkách, nicméně to už počet závislých uživatelů stoupal a s látkami bylo volně obchodováno. Neexistence potřebné regulace výčtu nebezpečných omamných látek a úpravy s jejich nakládáním na mezinárodní scéně vedla v roce 1909 k svolání první mezinárodní konference o drogách v čínské Šanghaji. Ačkoli nebyla tehdy přijata žádná závazná ujednání, jedná se o vůbec první krok mezinárodní spolupráce v této

¹³ Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990, ISBN: 80-201-0087-3, s. 13-23

¹⁴ Napoleonské války – na českém území např. bitva u Slavkova (1805), bitva u Chlumce (1813) a dále prusko-rakouské války (1866)

oblasti. Jednání v Šanghaji dala o tři roky později, v roce **1912**, podnět k svolání další konference v nizozemském Haagu. Výsledkem bylo přijetí první **Mezinárodní úmluvy o opiu**¹⁵, která upravovala především regulaci přepravy, resp. omezení obchodování. ČSR k této úmluvě přistoupila v roce 1922 a do právního řádu byla vyhlášena na základě zákona č. 128/1923 Sb.¹⁶ Zákon obsahuje v ustanovení § 1 taxativní vymezení látek, které podléhají doзору z hlediska jejich výroby, prodeje a vývozu: *surové a medicínální opium, kokain, morfium, heroin, jejich deriváty a také všechny přípravky obsahující určité procento těchto látek*. Legální zacházení s těmito látkami bylo podrobena státnímu doзору a vyžadovalo oprávnění.

Po uklidnění situace po první světové válce, avšak neutuchajícímu obchodu s omamnými látkami, vyvstala opětovná potřeba k prohloubení mezinárodní spolupráce a k přijetí dalších, podrobnějších úprav zabývajících se drogovou problematikou – tzv. tři Ženevské konvence. V roce **1925** byla v Ženevě přijata **Mezinárodní opiová úmluva**, v ČSR vyhlášena na základě prováděcího zákona č. 147/1927 Sb.¹⁷. Úmluva obsahovala oproti Haagské detailnější úpravu – v hlavě I. byly definovány jednotlivé nedovolené látky, dále se smluvní strany zavazovaly k vydání nezbytných zákonů či opatření k zpřísnění doзору nad výrobou a vývozem těchto látek a v neposlední řadě k potřebě povolení pro legální zacházení. V šesté hlavě došlo k zřízení tzv. stálého ústředního komitétu, kterému měly smluvní strany každoročně zasílat zprávu o odhadu množství látek, které měly být na území daného státu dovezeny za účelem lékařského a vědeckého bádání. Druhou významnou meziválečnou úmluvou byla **Úmluva o omezení výroby a o úpravě distribuce omamných látek z roku 1931**, v ČSR vyhlášena zákonem č. 173/1933 Sb.¹⁸. Tato byla zaměřena na omezení výroby omamných látek – státy se v ní zavazovaly nepřekročit stanovené maximum objemu výroby. Poslední z „balíčku“ tří Ženevských konvencí je **Úmluva o potlačení nezákonné dopravy nebezpečných látek z roku 1936**, obsahující „výzvu k přísnému trestání osob účastnících se nezákonné

¹⁵ Dostupná na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1923/054-1923.pdf>

¹⁶ Zákon o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912, vyhlášené pod čís. 159 Sb. Z. a n. z roku 1922, dostupný na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1923/054-1923.pdf>

¹⁷ Dostupný na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1927/067-1927.pdf>

¹⁸ Dostupný na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1933/054-1933.pdf>

*přepravy narkotik*¹⁹. Svou povahou se jedná o vůbec první úmluvu z oblasti mezinárodního trestního práva.

Po druhé světové válce hrála v otázce kontroly drog hlavní roli Organizace spojených národů²⁰. Ekonomický a sociální výbor OSN (dále jen „Výbor“), v roce 1946 vytvořil speciální Komisi pro narkotika (Commission on Narcotic Drugs – CND) se sídlem v New Yorku (v roce 1955 bylo sídlo přesunuto do Ženevy). Úkolem Komise pro narkotika bylo pomáhat Výboru při zpracování opatření a analýze stavu obchodu s narkotiky. Výsledkem posílené spolupráce bylo přijetí následujících protokolů a úmluv. Na základě Protokolu z roku 1948 byla Světové zdravotnické organizaci dána pravomoc k doplňování seznamu drog vydaného podle konvence z roku 1931 o nové synteticky připravované látky. Protokol z roku 1953 poté upravoval kvóty pro státy, které produkují opium a zavedl systém mezinárodní inspekce. Z důvodu rozvoje obchodu a vývoje nových syntetických drog vznikla potřeba sjednocení dosavadních úmluv a rozšíření úpravy. Dne **31. března 1961** byla v New Yorku přijata sjednocující konvence, tzv. **Jednotná úmluva o omamných látkách** (Single Convention on Narcotic Drugs), kterou ČSSR ratifikovala k 23.11.1963²¹. Vedle sjednocení všech dosavadních mezinárodních úmluv do jedné, došlo také jednak k rozšíření kontrolního systému – byla vytvořena jediná Mezinárodní rada pro kontrolu omamných látek (INCB) – tak ke klasifikaci omamných látek do 4 skupin. K této úmluvě byl v roce 1972 přijat Protokol o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách, kterým byla posílána role Mezinárodní rady pro kontrolu omamných látek a dále bylo apelováno na státy, aby poskytovaly větší podporu v oblasti léčby a rehabilitace závislých osob. Druhou poválečnou úmluvou ze strany OSN byla **Úmluva o psychotropních látkách** (Convention on Psychotropic Substances) z roku **1971**²². Nově byla k látkám spadajícím pod mezinárodní kontrolu (definovaných jako látky omamné) přidána nová kategorie látek – látky psychotropní. Do tohoto seznamu byly zařazeny např. amfetaminy, halucinogeny či sedativa. Poslední úmluva

¹⁹ Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: *Zaostřeno na drogy, Mezinárodní spolupráce v oblasti protidrogové politiky*, číslo 4/2005, vydává Úřad vlády ČR, ISSN: 1214-1089, s. 1

²⁰ Přenesení úkolů týkajících se problematiky narkotik na OSN na základě Protokolu z roku 1946

²¹ Jednotná úmluva o omamných látkách, vyhlášená pod č. 47/1965 Sb., ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách, vyhlášeného pod č. 458/1991 Sb., dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf

²² ČSSR ratifikovala v roce 1988, Úmluva o psychotropních látkách, vyhlášená pod č. 62/1989 Sb., dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf

byla přijata v roce 1988 – Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami²³ (UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances). Úmluva je obsahem zaměřena především na postihování obchodníků s narkotiky a dále na snahu zamezení legalizace zisků z nelegálního prodeje.²⁴

1.3. Vývoj právní úpravy na národní úrovni

Prvním psaným pramenem na českém území, který dokládá regulaci a negativní důsledky požívání drog, je nařízení panovníka tzv. **Dekreta Břetislavova z roku 1039**. Dekreta obsahují „*soubor příkazů a zákazů motivovaných církevní morálkou*“²⁵ a právě páté nařízení je věnováno regulaci alkoholu – zákazu krčem a postihům proti „*pijákům*“: „*Za páté, krčmu, která jest kořen všech špatností, odkud pocházejí krádeže, vraždy, cizoložstva a ostatní špatnosti, kdo zřídí nebo kdo zřízenou za plat převezme: krčmář, jestliže bude postižen, ať je veden do středu tržiště, přivázán ke sloupu a mrskán pruty, jak dlouho by biřic chtěl, avšak jeho věci ať nezabírá fiskus a ať nepropadají komoře knížecí, nýbrž ať jsou pod zemí pohřbeny, aby se nikdo neposkvrnil napitím tak hodným zavržení. Pijáci pak, jestliže budou postiženi v krčmě, ať nevyjdou z vězení, dokud nesloží 300 denárů pro knížecí komoru.*“²⁶

Novodobější právní předpisy zabývající se problematikou drogové kriminality pochází z dob Rakouska-Uherska. V roce 1803 byl vydán Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích, a posléze z něho vycházející **zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích**²⁷, který s malými novelizacemi platil bezmála 100 let až do roku 1950, kdy byl přijat nový trestní zákon²⁸. Zákon obsahoval samostatné skutkové podstaty týkající se především neoprávněného nakládání s jedy a léčivý:

²³ ČSFR ratifikovala v roce 1991, dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

²⁴ Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: *Zaostřeno na drogy, Mezinárodní spolupráce v oblasti protidrogové politiky*, číslo 4/2005, vydává Úřad vlády ČR, ISSN: 1214-1089, s. 1–2, Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990, ISBN: 80-201-0087-3, s. 315-316

²⁵ Malý, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. vydání, Praha: Leges, 2010, ISBN: 978-80-87212-39-4, s. 93

²⁶ Malý, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. vydání, Praha: Leges, 2010, ISBN: 978-80-87212-39-4, s. 96

²⁷ Dostupný na: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

²⁸ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Neoprávněný prodej léčiv vnitřních i zevních (§ 354), O nedovoleném obchodu jedem. Trest (§ 361), Neopatrnost při prodeji jedu (§ 365), Vydání jedu bez předepsaného povolení. Trest (§ 366), Nevedení knihy zápisní. Trest (§ 367), Nedbalost v chování a oddělení jedu. Trest (§ 368), Předpis pro živnostníky, kteří jedu užívají (§ 370), Užívání odvaru z makovic při dětech (§ 377). Všechny tyto skutky spadají do hlavy druhé a jsou tak považovány „pouze“ za přestupky.

Na mezinárodním poli přijaté Ženevské konvence z let 1925, 1931 a 1936 byly do českého právního řádu zakomponovány²⁹ na základě nově přijatého zvláštního **zákona č. 29/1938 Sb., opiový zákon**³⁰. Na našem území tento předpis představoval první komplexní normu, která umožňovala trestněprávní postih nedovoleného nakládání s drogami.³¹ Zákon dělil látky do čtyř skupin³² a stanovil, že k nakládání s nimi – za což byla považována výroba, zpracování, obchod, vývoz, dovoz či tranzit – je potřeba získání zvláštního povolení. Vyjmenované činnosti dále podléhaly úřednímu dozoru. Osoby mající toto oprávnění byly povinny vést zvláštní registry, tzv. opiové registry. V trestní oblasti zákon kvalifikoval dle závažnosti čin na přestupek, přečin a zločin. Přestupku se mohla dopustit osoba, které sice bylo uděleno zvláštní povolení k činnosti s uvedenými látkami, nesplnila ale některou další povinnost uloženou jí zákonem. Postihování přestupků bylo v pravomoci okresních úřadů – ty mohly uložit buď pokutu od 500 do 50.000 Kč nebo vězení v délce od 24 hodin do pěti měsíců (viz § 18). Za přečin byla považována jak neoprávněná výroba, příprava, zpracování či obchod s vymezenou látkou, tak i samotné držení či opatření si nástroje na výrobu takové látky (obdobu současné úpravy v ustanovení § 283 TZ). V případě, že byl uvedený čin spáchán ve velkém rozsahu, v rámci živnostenského podnikání či způsobil těžké poškození zdraví či smrt člověka, bylo takové jednání kvalifikováno již jako zločin (§ 19 odst. 1, 2). Přečiny a zločiny byly projednávány soudem – za přečin bylo možné uložit peněžitý trest

²⁹ Na základně současného čl. 10 Ústavy ČR není vyžadována transformace vyhlášených mezinárodních úmluv do vnitrostátního právního řádu – stanoveno je obecné pravidlo, že v případě, kdy stanoví mezinárodní smlouva něco jiného než národní zákon, použije se mezinárodní smlouva. Trestní právo má nicméně v tomto ohledu specifickou povahu, kdy v souladu se základní zásadou „nullum crimen, nulla poena sine lege“ vyjádřenou v čl. 39 Listiny základních práv a svobod je transpozice vyžadována.

³⁰ Dostupný na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1938/009-1938.pdf>

³¹ Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: *K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu*, Právní rozhledy 10/1999, ISSN: 1210-6410, s. 509

³² I. skupina – opium, konopí a kokain, II. skupina – morfin, III. skupina – methylmorfin, IV. skupina – přípravky obsahující určité procento morfinu či kokainu

v rozmezí 5.000 do 50.000 Kč či vězení v délce od 3 měsíců do 3 let. Za zločin pak hrozilo vězení od 1 roku do 5 let či peněžitý trest od 10.000 do 100.000 Kč (§ 19 odst. 1). Zákon též upravoval institut propadnutí nedovolené látky, která byla předmětem řízení.³³

Ke sjednocení úpravy drogových trestných činů do jediného předpisu došlo na základě přijetí **trestního zákona č. 86/1950 Sb.**, který do hlavy čtvrté – trestné činy obecně nebezpečné – zakomponoval i tzv. drogové *trestné činy nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů* (§ 197, § 198). Zákon v dané úpravě vycházel z formulací opiového zákona. Trestného činu se dopustil ten, kdo bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil nebo přechovával omamné prostředky nebo jedy – za tento čin dle základní skutkové podstaty mohl soud uložit peněžitý trest nebo trest odnětí svobody až na tři roky (§ 197 odst. 1). Užití vyšší trestní sazby (trestu odnětí svobody na jeden až pět let či trest peněžitý) bylo předpokládáno pro případ, kdy se osoba činu dopustila ve značném rozsahu, výdělečně, nebo měl-li čin za následek smrt člověka nebo těžkou újmu na zdraví mnoha lidí (§ 197 odst. 2). Jako trestný čin dle ustanovení § 198 bylo považováno i jednání související s výrobou, opatřením či přechováváním prekursoru – tj. předmětu určeného k neoprávněné výrobě omamných prostředků nebo jedů. Seznam prostředků, které mají být ve smyslu ustanovení § 197 a § 198 považovány za omamné či za jedy, však samotný trestní zákon neobsahoval. V ustanovení § 205 bylo předvídáno přijetí nařízení ministerstva spravedlnosti – nařízení č. 118/1950 bylo přijato 31. července 1950. Je nutné podotknout, že přijetím trestního zákona nedošlo ke zrušení opiového zákona z roku 1938, který tak byl ve vztahu „lex posterior derogat legi priori“, tj. pozdější úprava má přednost před úpravou dřívější. Opiový zákon byl zrušen až na základě zákonného opatření předsednictva Národního shromáždění č. 23/1955, o jedech a látkách škodlivých zdraví, s účinností od 30. dubna 1955.³⁴

Dne 1. ledna 1962 nabyl účinnosti nový **trestní zákon č. 140/1961 Sb.**, který trestné činy nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů upravoval v hlavě čtvrté nazvané „*trestné činy obecně nebezpečné*“ v ustanoveních § 187 a § 188. Tento zákon platil s četnými novelizacemi téměř 50 let až do 1. ledna 2010. Ustanovení

³³ Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997, ISBN: 80-85917-36-X, s. 74

³⁴ Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997, ISBN: 80-85917-36-X, s. 117

drogových deliktů nedoznala oproti dřívější úpravě mnoha změn. Jediným rozdílem byla regulace kvalifikované skutkové podstaty podmiňující vyšší trestní sazbu v ustanovení § 187 odst. 2, kdy dřívější skutečnost, že byl čin vykonáván výdělečně, byla vyškrtuta a nahrazena za okolnost – „*pokud byl čin spáchán v rámci organizované skupiny*“. Seznam omamných prostředků a jedů opět nebyl obsažen přímo v trestním zákoně, nýbrž skutkové podstaty měly být vykládány v souvislosti s ustanovením § 195. Tento stanovil, že za omamné prostředky mohou být považovány jen ty látky, které jsou uvedené v seznamu stanoveném vyhláškou ministra spravedlnosti – vyhláška ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1967 Sb., příloha č. 3. Jednalo se o taxativní seznam odpovídající ustanovení Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 (ČSSR ratifikovala v roce 1963). Tento seznam nebyl však po dlouhá léta aktualizován a neodpovídal plně situaci na české drogové scéně. V praxi tak byl v ČSSR například zneužíván metamfetamin (pervitin), který na rozdíl od amfetaminu v seznamu uveden nebyl a jeho výroba tedy nebyla trestně postižitelná na základě ustanovení § 187 a § 188 trestního zákona. Situace se změnila až po ratifikaci mezinárodní Úmluvy o psychotropních látkách v roce 1988³⁵ a přijetí nového nařízení vlády ČSSR č. 192/1988 Sb., o jedech a některých jiných látkách škodlivých zdraví³⁶. Seznamu omamných látek (příloha č. 3) byl nově doplněn i o seznam látek psychotropních (příloha č. 4 nařízení).³⁷

Mezi nejvýznamnější novelizace trestního zákona č. 140/1961 Sb. patří změna terminologie na základě zákona č. 175/1990 Sb. Pojem prostředek byl nahrazen pojmem látka a k pojmu omamná byl připojen dovětek psychotropní. Dále byla kvalifikovaná skutková podstata podmiňující uložení vyšší trestní sazby doplněna o možnost, kdy byl čin spáchán ve větším rozsahu [§ 187 odst. 2 písm. a), § 188 odst. 2 písm. a)]. V neposlední řadě byla vložena nová skutková podstata – *trestný čin šíření toxikomanie* dle ustanovení § 188a. Další zásadní novelizaci představuje ta uskutečněná zákonem č. 112/1998 Sb.³⁸, na jejímž základě došlo k rozšíření skutkové podstaty ustanovení § 187

³⁵ ČSSR k Úmluvě přistoupila až dlouhých 17 let od jejího přijetí v roce 1971

³⁶ Nahradilo vyhlášku č. 57/1967 Sb.

³⁷ Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997, ISBN: 80-85917-36-X, s. 118-122

³⁸ Podrobněji ke změnám novelizací: Chmelík, J.: *Drogová kriminalita*, Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999, s. 26 a násl.

odst. 1 o nedovolenou výrobu, dovoz a průvoz prekursorů. Tato změna byla zavedena jako reakce na ustanovení mezinárodní Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, která byla přijata roku 1988 a ČFSR ratifikována roku 1991. Poslední změnou bylo zakomponování nového *trestného činu přechovávání omamné nebo psychotropní látky v množství větším než malém* do ustanovení § 187a. Definice pojmu, jaké množství je třeba považovat za množství větší než malé, v zákoně stanoveno nebylo a vymezení tak záviselo na judikatuře soudů.

Dne 1. ledna 1999 nabyl účinnosti **zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách** a o změně některých dalších zákonů, který nahradil nařízení vlády³⁹ upravující vymezení nedovolených omamných a psychotropních látek. Přílohy tohoto zákona obsahovaly seznamy omamných látek (příloha č. 1 až 3), psychotropních látek (příloha č. 4 až 7), přípravků (příloha č. 8), prekursorů (příloha č. 9) a pomocných látek (příloha č. 10). Vymezení vycházelo z mezinárodních závazků – Jednotné úmluvy o omamných látkách, Úmluvy o psychotropních látkách a Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami.

V souvislosti se vstupem ČR do EU k 1. květnu 2004 bylo nutné uvést české právo do souladu s právem EU. Právní akty EU se se převážně omezují „pouze“ na úpravu prekursorů. Pro oblast postihu neoprávněného nakládání s OPL zatím přímo závazná regulace chybí. V tomto směru má zatím největší význam Rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, *kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami*⁴⁰. Rámcové rozhodnutí má za cíl sblížovat právní předpisy členských států, závazné je však jen co do výsledku – má tedy pouze nepřímý účinek.⁴¹ Přímo závazné předpisy byly tak na evropské úrovni doposud přijaty pouze pro oblast úpravy prekursorů drog:

³⁹ Nařízení vlády č. 192/1988 Sb., o jedech a některých jiných látkách škodlivých zdraví

⁴⁰ Publikováno v Úředním věstníku pod č. L 335, 11. listopadu 2004

⁴¹ Zeman, P., Štefunková, M., Trávníčková, I.: *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN: 978-80-7338-151-6, s. 27

- nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog⁴²
- nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi^{43 44}
- nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/1011 ze dne 24. dubna, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi, a kterým se zrušuje nařízení Komise (ES) č. 1277/2005
- prováděcí nařízení Komise (ES) č. 2015/1013 ze dne 25. června 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla týkající se nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

Nařízení jsou v členských státech přímo použitelná a nevyžadují transpozici do národních právních řádů. Z tohoto důvodu bylo nutné z českého zákona o návykových látkách vypustit přílohy č. 9 -10, které upravovaly stejnou materii.

I po přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. v roce 2010 (blíže viz následující kapitoly) zůstal v platnosti již výše zmíněný zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Úprava seznamů, respektive forma úpravy, nicméně doznala velkých změn až počátkem roku 2014. Od účinnosti zákona v roce 1999 byly seznamy omamných a psychotropních látek obsaženy v přílohách k tomuto zákonu. Novelizací v roce 2014 však byly tyto přílohy k zákonu zrušeny a seznamy byly přeneseny do příloh předpisů podzákonných (číslování příloh a jejich obsah zůstal nedotčen). Argumentací těchto změn byla možnost adekvátněji reagovat na vývoj na drogové scéně co se týče

⁴² Ve znění po změně na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013 ze dne 20. listopadu 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog

⁴³ Ve znění po změně na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1259/2013 ze dne 20. listopadu 2013, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 111/2005

⁴⁴ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2016/1443, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, pokud jde o zařazení určitých prekurzorů drog na seznam uvedených látek

objevování nových účinných látek a jejich rychlejší zařazení do seznamu látek zakázaných. Seznamy omamných a psychotropních látek tak jsou nově upraveny v přílohách nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Oblast prekursorů podléhá, jak již bylo zmíněno výše, úpravě přímo použitelných předpisů EU. Členským státům však byla dána možnost rozšířit rámec evropské úpravy o seznam národní – látky v národních seznamech jsou poté nazývány jako látky výchozí a pomocné⁴⁵. ČR této možnosti využila a v roce 2013 přijala nový zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog a k němu prováděcí předpis ve formě nařízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech.

Obě nařízení vlády byla od svého přijetí novelizována. Nařízení č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek bylo poprvé novelizováno k 1. říjnu 2015⁴⁶, kdy byl seznam přílohy č. 4 doplněn o dalších 19 syntetických látek. K dalšímu rozšíření látek uvedených v seznamech pak došlo po přijetí novely nařízením vlády č. 46/2017 Sb., s datem účinnosti od 1. března 2017 (některé body s účinností až k 1. květnu 2017) - seznam omamných látek byl doplněn v příloze č. 3⁴⁷ a seznam psychotropních látek v přílohách č. 4, č. 5⁴⁸ a č. 7⁴⁹. Novelizováno bylo i nařízení č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech, a to k 1. říjnu 2015⁵⁰ – na seznam byl zařazen chlorefedrin a chlorpseudoefedrin včetně jejich stereoizomerů (sloučeniny sloužící k výrobě metamfetaminu). Tyto látky však byly ze seznamu opět odebrány nařízením vlády č. 438/2016 Sb. s účinností od 1. ledna 2017, neboť byly zařazeny na seznam nařízení EU⁵¹. Současné platný seznam tak obsahuje pouze následující tři látky – butandiol, červený fosfor⁵² a gama-butyrolakton.

Na závěr je nutné podotknout, že alkohol nespadá do obecné definice omamných a psychotropních látek a je regulován nezávisle na výše nastíněných úmluvách, zákonech

⁴⁵ § 35 zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog

⁴⁶ Nařízením vlády č. 243/2015 Sb.

⁴⁷ Příloha č. 3 rozšířena o „acryloylfentanyl“ a „acetylfentanyl“

⁴⁸ Příloha č. 5 rozšířena o „fentermin“ a „lisdexamfetamin“

⁴⁹ Příloha č. 7 rozšířena o „fenazepam“ a „fentermin“

⁵⁰ Nařízením vlády č. 242/2015 Sb.

⁵¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog po změně na základě nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2016/1443, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, pokud jde o zařazení určitých prekursorů drog na seznam uvedených látek

⁵² Červený fosfor je v ČR využíván k nelegální výrobě metamfetaminu (pervitinu).

a ustanoveních (k výkladu pojmů návykové látky, omamné a psychotropní látky viz kapitola 3.). Ve 20. století byly v oblasti regulace závislosti na alkoholu přijaty například následující právní předpisy: zákon č. 87/1948 Sb., o potírání alkoholismu, zákon č. 120/1962 Sb., o boji proti alkoholismu a zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi – v něm jsou vymezeny látky způsobující závislost, omezovací opatření a léčebně preventivní a sociální péče o závislé. V trestních zákonech je pak alkohol dotčen např. v úpravě trestného činu opilství.

2. Právní rámec postihu drogové kriminality

2.1. Současná právní úprava v TZ

Dne 8. ledna 2009 byl přijat nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.⁵³, který vstoupil v účinnost 1. ledna 2010 a nahradil téměř půl století platný trestní zákon č. 140/1961 Sb. Změn doznal nejen samotný název nového předpisu – pojem „zákon“ byl nahrazen pojmem „zákoník“ – ale i struktura. K označení „zákoník“ bylo přistoupeno z toho důvodu, že lépe odráží snahu zákonodárce o ucelenou kodifikaci v oblasti trestního práva hmotného. Tento záměr se nicméně zdařil pouze z části, neboť regulace dílčích oblastí trestního práva hmotného je i nadále obsažena v dalších právních předpisech.⁵⁴ Úprava tzv. drogových trestných činů zůstala i nadále podřazena pod kategorizaci trestných činů obecně nebezpečných, které však, odlišně od starého zákona, nadále nespádají pod hlavu IV. Nově jsou tyto činy v zákoníku zařazeny do zvláštní části hlavy VII – trestné činy obecně nebezpečné, díl 1 – trestné činy obecně ohrožující, ustanovení §§ 283 až 287.⁵⁵

Dle litery zákoníku jsou trestné činy obecně nebezpečné děleny do dvou dílů – „*trestné činy obecně ohrožující*“ (díl 1) a „*trestné činy ohrožující vzdušný dopravní prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu*“ (díl 2). Označení „drogové trestné činy“ trestní zákoník výslovně nezná, nicméně v pedagogických publikacích se tento pojem běžně užívá.⁵⁶ Trestní zákoník zná celkem pět trestných činů, které spadají do tohoto vymezení – *trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy* (§ 283), *přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu* (§ 284), *nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku* (§ 285), *výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a*

⁵³ Dále jen jako „trestní zákoník“ či „TZ“

⁵⁴ zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

⁵⁵ Ve znění poslední novely trestního zákona – zákonem č. 55/2017 Sb., s účinností od 18.3.2017. Znění těchto ustanovení však nebudou dotčena ani již přijatou další novelou trestního zákona – zákonem č. 58/2017 Sb. s účinností od 1.10.2017 (změny se týkají především režimu věznic), ani pro rok 2017 doposud známých připravovaných novel, které jsou k termínu odevzdání této práce ve stádiu čtení.

⁵⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 741 a násl. nebo Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné*, 8. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN: 978-80-7552-358-7, s. 816 nebo Fryšták, M. a kol.: *Trestní právo hmotné – zvláštní část*, Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN: 978-80-87071-71-7, s. 106 a násl. nebo Kuchta, J., Stočesová, S. a kol.: *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-047-8, s. 367

jedu (§ 286) a *šíření toxikomanie* (§ 287) (blíže viz kapitola 3). Na tyto trestné činy navazují skutkové podstaty přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, které jsou do 1. července 2017⁵⁷ upraveny v § 30 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb.

Ve vymezení základních skutkových podstat jednotlivých drogových trestných činů kopíruje trestní zákoník dřívější úpravu.⁵⁸ Menší změny doznaly například jen okolností podmiňující vyšší trestní sazbu – co se týče množství⁵⁹, pokud čin směřoval proti osobě mladší 15 let či pokud byl čin spáchán v rámci organizované skupiny. Tyto úpravy mají za cíl lépe diferenciovat trestní postih v závislosti na společenskou závažnost jednotlivých drogových trestných činů.⁶⁰ Nejvýznamnějším rozdílem je však vyčlenění nové privilegované skutkové podstaty vůči ustanovení § 283 – zaveden byl nový *trestný čin nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku* (§ 285 TZ). Důvodem byla myšlenka zákonodárce rozlišovat v tvrdosti trestání mezi osobami, které si předmětné rostliny pěstují pro vlastní potřebu – tj. „samozásobitelů“⁶¹ – a těmi, kteří rostliny pěstují komerčně za účelem dosažení zisku (postih podle ustanovení § 283). Nadále zůstává beztrestné samotné požívání OPL, postihováno je pouze nakládání s nimi. V tomto směru se vychází ze „zásady, že sebepoškození zásadně není trestné“⁶².

⁵⁷ V oblasti správního práva dochází v létě 2017 k významné rekodifikaci. Od 1. července 2017 bude dosavadní přestupkový zákon č. 200/1990 Sb. nahrazen zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Nový zákon vypouští ustanovení hmotného práva, co se týče vymezení jednotlivých skutkových podstat přestupků. Jejich úprava bude zachována (např. v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích), případně přenesena do speciálních zákonů. V oblasti správního trestání za „drogové činy“ jsou těmito zákony – zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů a dále zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (k 31. květnu nahrazen zákonem č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek). Po vstupu zákona č. 250/2016 Sb. v účinnost lze nicméně očekávat vlnu novelizací ostatních správních předpisů, které však k datu odevzdání práce ještě nejsou plně známy.

⁵⁸ Šámal, P.: *K problematice množství většího než malého u omamných a psychotropních látek podle § 187a odst. 1 tr. zák.*, Trestněprávní revue 1/2003, ISSN: 1213-5313, s. 27

⁵⁹ Především § 284 trestního zákoníku (a contrario § 187a trestního zákona)

⁶⁰ Zeman, P., Štefůnková, M., Trávníčková, I.: *Co přinesl trestní zákoník v oblasti postihu drogové kriminality?* Trestněprávní revue 1/2017, ISSN: 1213-5313, s. 12

⁶¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 767

⁶² Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*, 6. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN: 978-80-7502-106-9, s. 405 nebo Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN: 978-80-7263-677-8, s. 1024

2.2. Protidrogová politika ČR

Protidrogová politika ČR představuje ucelený soubor opatření, které se zaměřují na aktuální problémy ve společnosti v těchto čtyřech oblastech – užívání alkoholu, tabáku, nelegálních drog a hazardních her. Koncepce stojí na principu primární prevence, vzdělávání, léčby a sociálního začleňování, snižování rizik, snižování dostupnosti a prosazování práva. Cílem opatření je pak chránit jak jedince, tak i společnost jako celek tím, že se snaží docílit nejvyššího možného snížení sociálních a zdravotních rizik, popř. dalších možných škod, které užívání návykových látek a hazardní hráčství doprovází. Protidrogová politika je uskutečňována na národní, krajské a místní úrovni. ČR je však zapojena i do spolupráce na úrovni mezinárodní, k tomu blíže v následující kapitole 2.4.⁶³

Na národní úrovni je hlavním odpovědným orgánem vláda. Jejím úkolem je tvorba legislativy a naplňování protidrogové politiky. Druhým hlavním orgánem na národní úrovni je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (**RVKPP**). Plní funkci poradního a koordinačního orgánu vlády v otázkách protidrogové politiky, vytváří návrh národní protidrogové strategie a akčních plánů. Společně s vládou pak vyhodnocuje úspěšnost plnění daných přijatých opatření. Prostřednictvím svého sekretariátu dále koordinuje financování a monitoring služeb prevence a léčby uživatelů návykových látek. Sekretariát RVKPP zajišťuje i mezinárodní spolupráci a je pověřený komunikací s mezinárodními organizacemi a institucemi působícími v oblasti protidrogové politiky.⁶⁴ Od roku 2016 byl počet osazenstva RVKPP navýšen na 19 členů a skládá se nyní z předsedy (předseda vlády ČR), výkonného místopředsedy (národní protidrogový koordinátor) a dalších členů: ministr zdravotnictví, ministr vnitra, ministr financí, ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, ministr práce a sociálních věcí, ministr školství, mládeže a tělovýchovy, ministr spravedlnosti, ministr zemědělství, ministr průmyslu a obchodu, ministr obrany, ministr zahraničních věcí, zástupce Asociace krajů ČR, předseda společnosti pro návykové nemoci ČLS J. E. Purkyně (SNN), prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, předseda České asociace adiktologů, zástupce nestátních organizací zabývajících se prevencí a léčbou drogových závislostí a

⁶³ Viz informace na oficiálních stránkách vlády ČR, dostupné na:

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/protidrogova-politika-72746/>

⁶⁴ Štablová, R., Brejcha, B. a kol.: *Návykové látky a současnost*, Praha: vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN: 80-7251-224-2, s. 255

expert jmenován předsedou RVKPP. V neposlední řadě na národní úrovni figuruje národní protidrogový koordinátor, kterým je k dubnu roku 2017 Mgr. Jindřich Vobořil.

Na úrovni krajů působí krajsí protidrogový koordinátoři a poradní orgány pro oblast protidrogové politiky (dle rozhodnutí kraje mají podobu protidrogové komise, poradní komise či pracovní skupiny). Jejich hlavním úkolem je koordinace protidrogové politiky na regionální úrovni, přijímání krajských strategií, akčních plánů a krajských zpráv o situaci v oblasti protidrogové politiky.

Na obecní úrovni vykonávají funkci místní protidrogový koordinátoři. Obsazení této funkce však není povinné – tato pozice byla sice např. v Praze ustavena ve všech 22 městských částech hl. m. Prahy, ale dále „jen“ ve 188 obcích s rozšířenou působností (z celkového počtu 205).

Základními koncepčními dokumenty protidrogové politiky⁶⁵ jsou: **Národní strategie protidrogové politiky** na období 2010-2018 a **Akční plány** jednotlivých oblastí – tj. *Akční plán pro problematiku hazardního hraní*, *Akční plán k omezení škod způsobených alkoholem*, *Akční plán pro oblast kontroly tabáku* a *Akční plán pro problematiku nelegálních drog* (pro účely této práce bude blíže nastíněn pouze poslední zmiňovaný). Akční plány představují realizaci dokumentu Národní strategie protidrogové politiky a jsou přijímány na období nejčastěji 3 let. Současný Akční program pro oblast nelegálních drog byl na období 2016-2018 schválen vládou usnesením č. 567 dne 22. června 2016 a stanovuje tyto priority⁶⁶:

- *Snížit míru konzumace návykových látek mezi dětmi a mládeží*
- *Snížit míru a rizikovost užívání drog a soustředit pozornost na vysokou míru užívání konopí a užívání návykových látek v prostředí noční zábavy*
- *Zaměřit se na vysokou míru problémového užívání pervitinu (metamfetaminu) a opiátů*
- *Zvýšit místní, časovou a finanční dostupnost specializované adiktologické péče,*

⁶⁵ V souvislosti se závazky plynoucími pro ČR ze členství v EU, jsou přijaté koncepce plně harmonizovány s dokumenty přijatými na úrovni EU – Protidrogová strategie EU a Protidrogový akční plán EU

⁶⁶ Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2016 až 2018 v oblasti nelegálních návykových látek, str. 12, dostupné na: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/AP_nelegalni_latky_2016_2018.pdf

- *Snižít dostupnost prekurzorů pro nelegální výrobu pervitinu, nových syntetických látek a zneužívání léčivých přípravků s obsahem omamných a psychotropních látek,*
- *Zavést nový systém hodnocení dostupnosti a podpory specializovaných adiktologických služeb,*
- *Zlepšít reálnou koordinaci protidrogové politiky a koordinaci jejího financování.*

Vedle Úřadu vlády ČR a Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky fungují ve státní správě i další složky, jejichž činnost se zaobírá problematikou drog. Prvním z nich je **Odbor OSN při Ministerstvu zahraničních věcí**. Úkolem odboru je sledování a zabezpečování agend OSN, které se zaměřují na drogovou oblast (o odborech OSN je blíže pojednáváno v následující kapitole). Při Ministerstvu zdravotnictví je dále vytvořen **Inspektorát omamných a psychotropních látek (IOPL)**, který je hlavním orgánem v souvislosti s legálním zacházením se „zakázanými“ látkami – tj. výzkumem, výrobou, distribucí, dovozem, vývozem a tranzitem. Zabývá se především přeshraničním nakládáním s těmito látkami (vede databáze a vydává povolení), vypracovává statistiky a zastupuje ČR ve vztahu k zahraničí u orgánů OSN a EU. V neposlední řadě je v jeho kompetenci podávání návrhů na doplňování seznamů s omamnými a psychotropními látkami, s prekursory a s látkami pomocnými v závislosti na vývoj národní drogové scény a případnou změnou mezinárodních závazků.⁶⁷ V rámci kontroly dovozu a vývozu narkotik je dále zapojena **Celní správa ČR**, která má za cíl bojovat proti přeshraničnímu obchodu s drogami a je ve vztahu k zahraničí zapojena do mnoha mezinárodních akcí, informačních systémů a pracovních skupin (např. Balkan-Info, Jihovýchod, Viking, TOPAZ).

Česká republika je v oblasti obchodu s drogami nejen zemí konzumní, ale i z důvodu své geografické polohy v srdci Evropy, zemí transitní.⁶⁸ Mezinárodní spolupráce tedy není nezbytná jen v oblasti koncepční a preventivní, ale i represivní – spolupráce v potírání zločinu s přeshraničním prvkem. Policie ČR vytvořila před dvaceti

⁶⁷ Nožina, M., Hlavatý, L. a kol.: *Česká republika ve světě drog*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1995. ISBN: 80-85917-06-8, s. 62-63

⁶⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 761

lety speciální organizační složku s celostátní působností – tzv. **Národní protidrogovou centrálu SKPV PČR**⁶⁹. Jejím hlavním úkolem je „*vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat trestnou činnost na úseku nedovolené výroby a obchodu s omamnými a psychotropními látkami a jedy, zejména v jejich organizovaných a mezinárodních formách*“⁷⁰. Příkladem poslední efektivní přeshraniční spolupráce je operace „MAMA-TATA“ z konce roku 2016, kdy došlo k vytvoření společného vyšetřovacího týmu – tzv. JIZ (Joint Investigation Team) – orgánů činných v trestním řízení České republiky, Spolkové republiky Německo a Rakouské republiky. Tým rozkryl trestnou činnost spočívající v rozsáhlé přeshraniční výrobě a obchodu s metamfetaminem, amfetaminem, marihuanou a kokainem.⁷¹ Mezinárodní policejní spolupráce dále spočívá ve výměně informací ohledně probíhajících policejních vyšetřování – prostřednictvím organizací **EUROPOL** (pro EU) a **INTERPOL** (mimo EU). Mezinárodní spolupráce nicméně pokračuje i po ukončení vyšetřování, a to v rámci justiční spolupráce ve stádiu provádění procesních úkonů – např. extradice, právní pomoc (dožádání) či předání výkonu rozhodnutí. V této oblasti je přijato mnoho bilaterálních⁷² i multilaterálních smluv (v rámci OSN, Rady Evropy či EU). V soustavě EU také působí samostatný orgán, tzv. **EUROJUST**, jehož cílem je usnadnění komunikace pracovníků justičních orgánů v trestních věcech napříč členskými státy.⁷³

2.3. Mezinárodní právní a organizační rámec

2.3.1. Orgány a mechanismy OSN zaměřené na kontrolu narkotik

V předešlých kapitolách již bylo nastíněno, že jednu z hlavních rolí na mezinárodní úrovni v oblasti drogové kriminality plní OSN – a to jak z hlediska

⁶⁹ Předchůdce: Protidrogová brigáda založená roku 1991

⁷⁰ Dle oficiálních stránek Policie ČR – dostupné na: <http://www.policie.cz/clanek/vitejte-na-strankach-narodni-protidrogove-centraly-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-policie-ceske-republiky.aspx>

⁷¹ Zajištěno bylo na 50 členů organizované skupiny, dvě průmyslové laboratoře na výrobu metamfetaminu a přes 100 kg drog v hodnotě cca 8 milionů eur. Více viz: <http://www.policie.cz/clanek/mezinarodni-operace-mama-tata.aspx>

⁷² Např. Smlouva mezi ČR a Spojenými státy americkými o vzájemné pomoci v trestních věcech, publikovaná pod č. 40/2000 Sb. m. s.

⁷³ Štablová, R., Brejcha, B. a kol.: *Drogy: vybrané kapitoly*, Praha: vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN: 80-7251-186-6, s. 16

legislativní, tak z hlediska organizační.⁷⁴ Na OSN byla problematika narkotik přenesena na základě Protokolu z roku 1946.

V rámci OSN byly přijaty doposud nejdůležitější mezinárodní úmluvy pojednávající o úpravě omamných a psychotropních látek a o regulaci obchodu s nimi – Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 a Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami přijatá v roce 1988.⁷⁵ Všechny tyto úmluvy ČR ratifikovala, a tudíž jsou pro ni závazky z úmluv plynoucí závazné.⁷⁶

Prvním a zároveň nejvyšším orgánem OSN, který při své činnosti ovlivňuje regulaci narkotik, je **Valné shromáždění**. Jeho úkolem je přijímání návrhů rezolucí, úmluv a protokolů. Dále svolává mezinárodní konference a schvaluje rozpočet protidrogových programů. Druhým důležitým orgánem je **Hospodářská a sociální rada OSN** (Economic and Social Council, dále jen „Rada“). Rada se zabývá formulací přístupu politiky OSN týkající se kontroly a zneužívání drog, a navíc koordinuje protidrogové aktivity a programy OSN. Roku 1946 Rada založila **Komisi OSN pro narkotika**⁷⁷ (CND, dále jen „Komise“), coby svou funkční složku. Komise má sídlo ve Vídni a je centrálním orgánem OSN pro politiku v oblasti drogové problematiky, přípravy úmluv a kontroly jejich dodržování. Rozhoduje také o doporučeních Světové zdravotnické organizace (WHO) ohledně aktualizace seznamu látek podléhajících mezinárodní kontrole. Pokud s daným návrhem změny Komise souhlasí, předloží ho dále ke schválení Hospodářské a sociální radě OSN.

K zefektivnění boje proti obchodu s drogami byl roku 1997 vytvořen nový **Úřad OSN pro drogy a kriminalitu** (UN Office on Drugs and Crime, UNODC) se sídlem ve Vídni. UNODC zastřešuje dva orgány: Středisko pro mezinárodní prevenci zločinnosti (CICP) a Program OSN pro kontrolu drog (UNDCP). **Program pro kontrolu drog** je hlavním koordinačním orgánem a integruje do té doby nezávislé struktury: Divizi pro

⁷⁴ Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: *Zaostřeno na drogy, Mezinárodní spolupráce v oblasti protidrogové politiky*, číslo 4/2005, vydává Úřad vlády ČR, ISSN: 1214-1089

⁷⁵ viz kapitola 1.2. pojednávající blíže o obsahu těchto úmluv a okolnostech jejich přijetí

⁷⁶ K převtělení mezinárodních závazků do české právní úpravy v průběhu let blíže: Pikna, B.: *Současná česká legislativa upravující držení drog ve světle mezinárodních závazků*, Právní rozhledy 2/1996, ISSN: 1210-6410, s. 47

⁷⁷ ČR zvolena členem na období 2014 až 2017

narkotika, Fond OSN pro kontrolu zneužívání drog a Mezinárodní radu pro kontrolu narkotik. Hlavním úkolem Programu pro kontrolu drog je realizovat směr politiky stanovený Komisí pro narkotika a vytvářet legislativní a technickou pomoc smluvním zemím v záležitostech kontroly narkotik. Jeho činnost je financována z dobrovolných vládních příspěvků.

Na plnění úmluv OSN smluvními státy dohlíží také nezávislý kontrolní orgán – **Mezinárodní rada pro kontrolu narkotik (INCB)**. Ta byla zřízena v rámci Jednotné úmluvy o omamných látkách v roce 1961.

2.3.2. Další mezinárodní organizace a skupiny

Úkoly v oblasti drogové kriminality zastává i **Světová zdravotnická organizace (WHO)**, založená roku 1946. Koordinuje programy věnující se snížení zdravotních důsledků užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog či dává doporučení ohledně seznamu látek, které jsou v režimu mezinárodní kontroly.

Česká republika je členem také tzv. **Dublinské skupiny** založené roku 1990. Jedná se o neformální mezinárodní konzultační skupinu, jejímž předmětem činnosti je koordinace aktivit, výměna informací a kontrola dodržování úmluv OSN v oblasti drog a praní špinavých peněz.

Další skupina, které je ČR členem, a která figuruje v oblasti potírání drogové kriminality, je tzv. **Pompidou Group**. Pompidou Group je mezivládním orgánem, který byl vytvořen roku 1971 Radou Evropy. Její sídlo se nachází ve Štrasburku a hlavní náplní práce této skupiny je posílení prevence v oblasti užívání drog a nezákonného obchodu formou pořádání diskusních panelů mezi ministry a odborníky.⁷⁸

S oblastí nedovoleného obchodu s drogami je úzce spjato i praní špinavých peněz. V tomto směru je tedy nutné alespoň okrajově zmínit činnost **Světové banky** a **Mezinárodního měnového fondu**, neboť boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti je jednou z jejich činností – organizují semináře, konference a vydávají brožury.

⁷⁸ Hartnoll, R.: *Drogy a drogové závislosti: propojování výzkumu, politiky a praxe: co jsme se naučili a co bychom se ještě naučit měli*. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. ISBN: 80-86734-45-5, s. 11

2.3.3 Evropská unie

Činnost Evropské unie (EU) ohledně drogové problematiky spočívá jak v legislativní, tak v organizační sféře. Roku 1990 EU přijala Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988).⁷⁹ Z článku 12 této Úmluvy vyplývá požadavek přijetí opatření na sledování výroby a distribuce prekursorů. Na tomto základě byla přijata řada směrnic⁸⁰, které však v roce 2005 byly zrušeny nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízením Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

Základními koncepčními dokumenty protidrogové politiky EU jsou: **Protidrogová strategie EU** a na ní navazující dva čtyřleté **Protidrogové akční plány**. Poslední protidrogová strategie byla přijata na rozmezí let 2013 až 2020. Stanovuje priority pro protidrogovou politiku EU a dále rámec, cíle a hlavní úkoly akčních plánů. Mezi hlavní úkoly dle Protidrogové strategie EU patří například snaha o měřitelné snížení poptávky po drogách, drogové závislosti, zdravotních a sociálních rizik a také snížení škod spojených s užíváním drog. Členské státy by měly dále vyvinout snahu o narušení trhu se zakázanými drogami, které by vedlo k měřitelnému omezení dostupnosti zakázaných drog, podporovat koordinaci analýzy vývoje v oblasti drog a v neposlední řadě přispívat k lepšímu šíření výsledků monitorování a výzkumu.⁸¹ Tento dokument je zveřejněn ve Věstníku EU pod č. 2012/C402/01.⁸²

Z organizačního hlediska existují ve struktuře EU tři významné specializované orgány: **Kontaktní výbor expertů pro problematiku praní špinavých peněz** (orgán při Evropské Komisi), **Horizontální pracovní skupina pro problematiku drog** (pracovní skupina Rady EU) a **Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost** (EMCDDA). Druhý zmíněný orgán se skládá ze zástupců národních protidrogových koordinátorů a schází se jedenkrát do měsíce. Evropské monitorovací centrum bylo zřízeno roku 1993 a je na úrovni EU hlavním činitelem zabývajícím se monitorováním

⁷⁹ Na základě rozhodnutí č. 90/611/EHS

⁸⁰ Směrnice Rady 92/109/EHS, směrnice Komise 93/46/EHS, 2001/8/ES a 2003/101/ES a nařízení Komise (ES) č. 1485/96 a 1533/2000

⁸¹ Bod 9. Protidrogové strategie EU

⁸² Dostupný na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.402.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2012:402:TOC

drog. Jedná se o decentralizovanou agenturu EU sídlící v Lisabonu, která úzce spolupracuje s národními pobočkami⁸³. Hlavní úkol monitorovacího centra spočívá ve shromažďování informací o drogách a sledování uplatňování Protidrogové strategie EU a akčních plánů. Ve spolupráci s EUROPOLEM dále Evropské monitorovací centrum koordinuje tzv. **Systém včasného varování** (Early Warning System, EWS)⁸⁴, v němž jsou sdíleny informace ohledně výskytu nových syntetických drog, které (zatím) nepodléhají kontrole podle mezinárodních úmluv.

Koordinaci zastoupení ČR zajišťuje Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, a to v těchto institucích: v Evropském monitorovacím centru pro drogy a drogovou závislost (EU), Horizontální pracovní skupině pro problematiku drog (EU), Skupině Pompidou (Rada Evropy) a v Dublinské skupině. Kompetence ohledně zabezpečování agend OSN spojených s drogovou problematikou jak z koncepčního, tak organizačního hlediska, je uložena odboru OSN při Ministerstvu zahraničních věcí. Do působnosti odboru spadají následující agendy: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), Program OSN pro kontrolu drog (UNDCP), Mezinárodní rada pro kontrolu narkotik (INCB) a Komise OSN pro narkotika (CND).

⁸³ Pro ČR Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, spadající pod Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky

⁸⁴ Vytvořen na základě tzv. Společného postupu proti novým syntetickým drogám. Jedná se o mechanismus pro kontrolu, sdílení informací a vytvoření jednotného postupu hodnocení rizik nových syntetických drog. Zaveden byl rozhodnutím Evropské rady v roce 1997, č. 97/396/JHA.

3. Vymezení vybraných pojmů

3.1. Návykové látky

Předtím, než budou v následující kapitole blíže rozebrány jednotlivá ustanovení drogových trestných činů dle současné úpravy, je nezbytné vymezit základní pojmy – návykové látky, omamné a psychotropní látky a prekursor drog. Trestní zákoník, jakož i zákon o návykových látkách, pracují ve svých ustanoveních s pojmem „návykové látky“.⁸⁵ Výrazně se nicméně liší v pojetí toho, jaké látky mají být za „návykové“ chápány. Trestní zákoník vychází v ustanovení § 130 TZ z širší definice, kdy návykovou látku rozumí „*alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování*“. Jedná se o výčet demonstrativní a zahrnuje velký okruh látek legálně i nelegálně na trhu přístupných. Vedle alkoholu a omamných a psychotropních látek tak pod pojem ostatní návykové látky spadají i prostředky běžně používané v průmyslu, zdravotnictví či domácnostech jako jsou ředidla, čisticí prostředky, technické kapaliny nebo tzv. rajský plyn. Trestní zákoník do tohoto výčtu zařazuje látky na základě jejich vlastností, tj. na základě nebezpečí vzniku návyku a schopnosti látky mít negativní vliv na psychiku člověka a na jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti.⁸⁶ Z tohoto důvodu nelze pod tuto kategorii podřadit i jiné, ve společnosti akceptované látky jako např. tabák, káva a čokoláda. Člověk si sice na jejich konzumaci může rozvinout návyk, nespĺňují ale další kritéria definice. Na rozdíl od trestního zákoníku pak vychází zákon o návykových látkách v ustanovení § 2 písm. a) z podstatně užšího, taxativního vymezení. Za návykové látky považuje pouze „*omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek*“⁸⁷.

Označení „návykové látky“ bývá v odborné literatuře často kritizováno z důvodu své nepřesnosti a neurčitosti, neboť vyvolání návyku není pojmovým znakem všech těchto látek. Z tohoto důvodu byla při přijímání nového trestního zákoníku v roce 2009

⁸⁵ I ostatní právní předpisy napříč právním řádem zmiňují pojem „návykové látky“. Vymezení tohoto pojmu je nicméně řešeno odkazem na ustanovení zákona o návykových látkách – např. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce v ustanovení § 53 odst. 1 písm. a) nebo v ustanovení § 106 odst. 4 písm. e) ZPr

⁸⁶ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 212

⁸⁷ Seznamy OPL obsaženy v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

zvažována i změna terminologie a nahrazení pojmu „návykové látky“ například výrazy opojná látka či droga. Výraz opojná látka však také nebyl vyhovující, neboť ne všechny vymezené látky mají opojný účinek. Naproti tomu výraz droga má nejednotné vymezení. Dle definice Světové zdravotnické organizace vydané v „*Lexikonu pojmů spojených s alkoholem a drogami*“⁸⁸ je pojem „droga“ používán v mnoha významech. „*V medicíně odkazuje na všechny substance se schopností předcházet a léčit nemoci, nebo zlepšit psychický a fyzický stav. Ve farmakologii naopak na všechny chemické prostředky, které pozměňují biochemické nebo fyziologické procesy organismu.*“⁸⁹ V běžném užití pak mívá pojem „droga“ většinou negativní charakter, kdy představuje označení látek, k jejichž užívání dochází nelegálně mimo medicínu. I mezinárodní úmluvy OSN – Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 a Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 – využívají pojmu „drogy“ coby souhrnného označení jen pro omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách (toto vymezení odpovídá definici zákona o návykových látkách). Z pohledu pojetí trestního zákoníku by však pojem „drogy“ byl příliš zužující. A tak byl nakonec v konečném přijatém znění trestního zákona ponechán výraz „návykové látky“.

3.2. Omamné a psychotropní látky

Vymezení konkrétních charakteristik, které musí látka splnit, aby mohla být za omamnou a psychotropní látku prohlášena, v českých právních předpisech chybí. Obsaženy jsou pouze již taxativní seznamy látek, které pod toto dělení spadají. Dle nauky lze však omamné a psychotropní látky obecně definovat jako takové „*látky, u kterých vzniká nebezpečí chorobného návyku a psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu používá*“⁹⁰. Trestní zákoník v ustanovení § 289 odst. 1 a 3 odkazuje ohledně vymezení pojmů na zvláštní zákonnou úpravu – na zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a na zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog. Samotné seznamy OPL nejsou nově od 1. ledna 2014 obsaženy v přílohách zákona, ale jsou vyčleněny do podzákonného předpisu – nařízení vlády

⁸⁸ Vlastní překlad z originálního znění: Lexikon of alcohol and drug terms, WHO, 1994. V anglickém jazyce dostupný na: http://www.who.int/substance_abuse/terminology/who_ladt/en/

⁸⁹ Vlastní překlad z anglického znění: Lexikon of alcohol and drug terms, WHO, 1994

⁹⁰ Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník II., Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN: 978-80-7400-428-5, s. 2863

č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Oblast prekursorů drog naopak plně podléhá úpravě práva EU – seznamy prekursorů jsou vymezeny v přímo použitelných nařízeních⁹¹. V rámci seznamů jsou pak předmětné látky děleny do příloh v závislosti na tom, jak vysoký je rozsah zneužívání, dle stupně závažnosti problému pro zdraví obyvatelstva a v neposlední řadě dle stupně využití látky v léčebné praxi.⁹² Toto dělení je významné pro rozsah omezení nakládání s touto látkou.

Omamné látky lze úžeji vymezit jako „*látky, s jejichž užitím je spojeno riziko chorobného návyku a vzniku psychických změn*“⁹³ a to bez ohledu, zdali má látka přírodní nebo syntetický původ. Taxativní vymezení seznamu omamných látek se nachází v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek v přílohách 1 až 3. Tento národní seznam vychází ze seznamu omamných látek dle mezinárodní úmluvy OSN o omamných látkách z roku 1961. Omamnou látkou je dle předpisů například heroin, kokain, konopí, opium nebo morfin.

Psychotropní látky lze naopak definovat jako látky, které „*působí na psychiku člověka a zásadně ji ovlivňují*“⁹⁴. Ucelený výčet nedovolených psychotropních látek je obsažen v nařízení vlády č. 463/2013 Sb. v přílohách č. 4 až 7, které zároveň kopírují Úmluvu OSN o psychotropních látkách z roku 1971. Seznamy psychotropních látek bývají častým předmětem novelizace, neboť se na trhu neustále objevují tzv. nové synteticky vyrobené psychotropní drogy. Jaké nebezpečné charakteristiky by měla daná látka splňovat, aby byla na seznam zařazena, český právní řád nevymezuje. Pro názornost lze však zmínit alespoň nároky upravené v čl. 4 odst. 4 Úmluvy o psychotropních látkách. V něm je upraven postup Světové zdravotnické organizace (WHO) ohledně zkoumání látek, které pak navrhnou k zařazení na seznam Úmluvy. Mezi zkoumaná hlediska dle předmětného ustanovení patří: „*schopnost látky vyvolat stav závislosti a stimulaci nebo útlum centrální nervové soustavy projevující se halucinacemi nebo poruchami motorické funkce nebo myšlení nebo chování nebo vnímání nebo nálady, anebo má látka schopnost*

⁹¹ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004, nařízení Rady (ES) č. 111/2005, nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/1011 a prováděcí nařízení Komise (ES) č. 2015/1013

⁹² Čl. 2 odst. 4 písm. b) Úmluvy o psychotropních látkách, 1971

⁹³ Draštík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol.: *Trestní zákoník, Komentář I. díl*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-790-4, s. 815

⁹⁴ Draštík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol.: *Trestní zákoník, Komentář I. díl*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-790-4, s. 815

vést k podobnému zneužívání a k podobným škodlivým účinkům jako některá látka již uvedená v Seznamu I, II, III nebo IV Úmluvy“. Dále musí být prokázáno, že „*látka je zneužívána, popř. její zneužívání je pravděpodobné, takže vznikají problémy pro zdraví obyvatelstva a problémy společenské“.* Psychotropními látkami, které jsou v současnosti uvedeny na seznamech, jsou například: amfetamin (známý jako rekreační droga pod názvem „speed“), metamfetamin (neboli pervitin), ketamin (využíván jako anestetikum), diazepam nebo flunitrazepam (známý pod obchodní značkou jako rohypnol).

3.3. Prekursory, přípravky a jedy

Pojem **prekursor** drog není v českém právu výslovně definován a plně odkazuje na přímo použitelná nařízení EU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog sice v názvu pojem „prekursor“ uvádí, v navazujících ustanoveních však již pracuje s pojmem „uvedená látka“. Za uvedenou látku lze dle čl. 2 písm. a) předmětného nařízení považovat „*jakoukoliv látku uvedenou v příloze I, která může být použita k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, avšak s výjimkou směsí a přírodních produktů, ve kterých jsou uvedené látky obsaženy tak, že tyto uvedené látky nelze snadno použít ani extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky“.* Mezi tzv. snadno dostupné a hospodárné prostředky extrakce lze dle výkladu Nejvyššího soudu ČR považovat třeba postupy „*rozpuštění ve vodě nebo v jiném roztoku, zahřátí nad otevřeným ohněm nebo jiným tepelným zdrojem za použití zcela běžných nástrojů, náčiní či hospodářských zařízení, aniž by k tomu bylo nutno použít složitých chemických, laboratorních nebo obdobných náročných postupů“*⁹⁵. Seznam prekursorů dle nařízení EU může být nicméně rozšířen vnitrostátními předpisy. V národním právu tak do kategorie prekursorů drog zařazujeme i tzv. výchozí a pomocné látky. Jedná se o látky, které sice nejsou uvedenými látkami ve smyslu nařízení EU, ale potřeba regulace s jejich nakládáním je odůvodněna teritoriálním zneužíváním k výrobě OPL – např. v ČR je takto postižen červený fosfor, který je využíván k výrobě pervitinu.⁹⁶ Výchozí a pomocné látky jsou upraveny zákonem č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog a jejich seznam je stanoven

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu č. 50/2012 Sb.NS

⁹⁶ Definice a regulace výchozích a pomocných látek – ustanovení § 35 a násl. zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog

prováděcím předpisem – nařízením vlády č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech. V ustanovení § 286 trestní zákoník dále pracuje s pojmem „jiný předmět sloužící k výrobě OPL“. Takovým předmětem může být cokoli, co je způsobilé pomoci při výrobě OPL. Může tím být jak přístroj nebo zařízení (např. destilační jednotka), tak suroviny a pomocné látky.

Přípravek je souhrnné označení pro přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku. Legální definice je obsažena v ustanovení § 2 písm. b) zákona o návykových látkách, který stanovuje, že se přípravkem rozumí „roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující návykovou látku, nebo návykovou látku a uvedenou látku kategorie 1 nebo léčivý přípravek podle zákona o léčivech obsahující uvedenou látku kategorie 1“. Vybrané přípravky podléhající omezení s nakládáním jsou pak stanoveny v příloze č. 8 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznámech návykových látek. Tento seznam je v souladu s přípravky zařazenými do Seznamu III podle Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961.

Za **jedy** jsou ve smyslu ustanovení §§ 283, 284 a 286 TZ na základě zmocnění v ustanovení § 289 odst. 2 TZ považovány látky vymezené v nařízení vlády č. 467/2009 Sb.⁹⁷ a v přílohách k tomuto nařízení. Ve smyslu trestního zákoníku mají být tedy za jedy považovány „chemické látky uvedené v příloze č. 1 k danému nařízení vlády, a dále chemické směsi, které obsahují nejméně 7 % takové látky“⁹⁸. Mezi tyto jsou pak zařazeny například fluor, fosfor bílý, kyanid a rtuť.

⁹⁷ Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké množství je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů

⁹⁸ § 1 odst. 1 písm a), b) nařízení vlády č. 467/2009 Sb.

4. Jednotlivé skutkové podstaty drogových trestných činů

Skutkové podstaty tzv. drogových trestných činů mají blanketní charakter. Společným ustanovením pro všechny drogové trestné činy je ustanovení § 289 TZ, které plní funkci odkazovací a zmocňovací normy. Odkazuje na mimotrestní právní předpisy, které blíže vymezují – co je omamná a psychotropní látka, přípravek obsahující OPL, prekursor, jed, rostlina a houba obsahující OPL a v neposlední řadě jaké jsou jejich množství limity relevantní pro vznik trestní odpovědnosti. Definici omamných a psychotropních látek tedy lze nalézt v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, případně konkrétní seznam v prováděcím nařízení vlády č. 463/2013 Sb. Prekursory jsou regulovány v zákoně č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, v prováděcím nařízení vlády č. 458/2013 Sb. a nařízeních EU⁹⁹. Vymezení látek považovaných za jedy upravuje nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké množství je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. V neposlední řadě do výčtu těchto předpisů patří i nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního řízení stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou a psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

Okruh látek, s nimiž je dle trestního zákoníku zakázáno nakládat, se v jednotlivých ustanoveních liší. Zásadně do tohoto okruhu spadají omamné a psychotropní látky (dále jen „OPL“). Ustanovení § 284 TZ však vedle OPL postihuje i nedovolené nakládání s jedy a ustanovení § 283 TZ vedle OPL a jedů navíc jmenuje i přípravky obsahující OPL a prekursory. Nejobsáhlejší vymezení poté obsahuje ustanovení § 287 TZ, na jehož základě jsou postihovány všechny návykové látky ve smyslu ustanovení § 130 TZ, vyjma alkoholu.

Objektem drogových trestných činů je *„zájem na ochraně společnosti a jednotlivců před nebezpečím, které vyplývá z nelegálního a nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s přípravky obsahující takové látky, s jedy a*

⁹⁹ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004, nařízení Rady (ES) č. 111/2005, nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/1011 a prováděcí nařízení Komise (ES) č. 2015/1013

prekursory“¹⁰⁰. Trestní zákoník jako znak předmětných skutkových podstat výslovně uvádí protiprávnost, když hovoří o „neoprávněném“ nakládání. V tomto smyslu je tedy stíháno jen takové jednání, které není v souladu s mimotrestními právními předpisy – zákonem o léčivech¹⁰¹, zákonem o návykových látkách a zákonem o prekursorech drog. Pro „legálnost“ nakládání s danými látkami je tak třeba povolení, případně licence udělená Ministerstvem zdravotnictví. Vydáváno je však pouze pro úzký okruh činností, prakticky se jedná výlučně jen o nakládání pro vědecké, medicínské a pedagogické účely. Povolení je platné maximálně 5 let a je nepřevoditelné.¹⁰²

Po objektivní stránce, jak již samotný název hlavy VII trestního zákoníku naznačuje, se jedná o trestné činy ohrožovací. K dokonání činu tedy postačuje pouhé ohrožení chráněného zájmu, vyvolání nebezpečí. Všechny drogové trestné činy jsou po subjektivní stránce trestnými činy úmyslnými – tj. trestní zákoník v této oblasti absentuje úpravu nedbalostních činů. Pro posouzení tak záleží na tzv. ohrožovacím úmyslu pachatele.¹⁰³ Pachatelem může být každá osoba, a to jak fyzická, tak právnická. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nově¹⁰⁴ vychází v ustanovení § 7 z negativního výčtu katalogu trestných činů, kterých se může právnická osoba dopustit. Drogové trestné činy nicméně do tohoto negativního výčtu zahrnuty nejsou.

¹⁰⁰ Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné*, 8. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN: 978-80-7552-358-7, s. 816

¹⁰¹ Pokud pachatel neoprávněně nakládá s látkou, která je uvedena v zákoně o léčivech a zároveň je na seznamu OPL, bude se postupovat podle § 283 TZ, viz Cibulka, K.: *K trestným činům spáchaným při protiprávním nakládání s léčivy*, *Trestněprávní revue* 9/2009, ISSN: 1213-5313, s. 270

¹⁰² Požadavek a podmínky vydání povolení k zacházení jsou upraveny v § 4 a v § 8 a násl. zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, pro nakládání s prekursory je nezbytná licence – viz § 2 odst. 1 zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog

¹⁰³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-90-7502-120-5, s. 762, shodně Chmelík, J. a kol.: *Trestní právo hmotné: zvláštní část – s aplikačními příklady*, Praha: Linde, 2010. ISBN: 978-80-7201-820-8, s. 224 a násl.

¹⁰⁴ Od 1. prosince 2016 na základě novely zákona č. 183/2016 Sb.

4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy dle § 283 TZ

Ustanovení § 283 TZ je uvozujícím do problematiky drogových trestných činů a zároveň skutkovou podstatou, ze které ostatní drogové trestné činy vycházejí. Bude mu tedy ve výkladu věnována zvýšená pozornost. Především pak budou blíže nastíněny ty vybrané znaky základní skutkové podstaty, které v praxi působí největší obtíže. Znaky kvalifikované skutkové podstaty budou vzhledem k obsáhlosti tématu nastíněny jen povrchově.

Trestný čin dle § 283 TZ projevuje snahu zákonodárce na ochraně společnosti před uváděním nežádoucích látek na trh. Znění bylo z větší části převzato z dřívější úpravy, kdy promítá i požadavky vyplývající pro ČR z mezinárodních úmluv. Základní skutková podstata je pojata, v porovnání s ostatními trestnými činy spadajícími do této kategorie, velice široce. Objektivní stránka zahrnuje jednání spočívající ve: *výrobě, dovozu, vývozu, provozu, nabídnutí, zprostředkování, prodání nebo jinak pro jiného opatří či přechovává OPL, přípravek obsahující OPL, prekursor nebo jed*. Jedná se o alternativně stanovené způsoby naplnění skutkové podstaty. Trestní zákoník nestanovuje minimální hranici množství – nedovolené nakládání s jakýmkoli množstvím látky tak již teoreticky zakládá trestnost jednání podle ustanovení § 283 odst. 1 TZ (a contrario ustanovení §§ 284 a 285 TZ). Toto nicméně neplatí absolutně. Při rozhodování o vzniku trestní odpovědnosti je nutné brát zřetel i na obecné zásady, kterými se trestní právo řídí. Posoudit je tak třeba i povahu a závažnost jednání ve smyslu kritérií ustanovení § 39 odst. 1, 2 TZ a dále míru společenské škodlivosti ve spojení se zásadou subsidiarity trestní represe dle ustanovení § 12 odst. 2 TZ.¹⁰⁵ Výslovně zákoník u tohoto trestného činu stanovuje určité množství až u kvalifikovaných skutkových podstat.

Výrobou se rozumí všechny procesy, které umožňují získání či vytvoření OPL. Zahrnuty jsou i procesy čištění nebo přeměny daných látek v drogy jiné. V praxi se jeví být problémové především posouzení pojmu „výroba“ ve spojitosti s pěstováním rostliny konopí za účelem další distribuce konopných drog. Obecně „pouhé“ neoprávněné pěstování rostliny konopí je posuzováno jako trestný čin ve smyslu zvláštní skutkové

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. února 2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011 (nepublikováno)

podstaty ustanovení § 285 odst. 1 – *Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku* – za předpokladů, že pachatel rostlinu pěstoval pro vlastní spotřebu a v množství větším než malém. Pokud však rostlinu pěstoval pro jiného, resp. pro velký okruh konzumentů, za účelem prodeje či jiné distribuce, postupovalo by se podle ustanovení § 283 odst. 1 TZ – v takovém případě však pachatelovo jednání není možné subsumovat pod pojem výroba. O výrobu by dle posouzení dosavadní judikatury¹⁰⁶ mohlo jít jen v případě, kdy by došlo ke sklizení rostliny a ta by byla následně jako vstupní komponent dále upravována – například sušením do stavu způsobilého k okamžité spotřebě (marihuana), anebo extrakcí psychotropních látek THC (tetrahydrokanabinol). Pak by nebylo ani rozhodující, zda si pachatel OPL „vyrábí“ pro vlastní či cizí potřebu. Pokud si pachatel rostlinu již opatřil nebo přechovával za účelem další výroby, půjde o pokus trestného činu nedovolené výroby podle ustanovení § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 TZ (nikoli o trestný čin dle ustanovení § 285 odst. 1 TZ). Je nicméně nutné zmínit, že s takovýmto výkladem pojmu výroba se předchozí judikatura soudů ne vždy ztotožňovala. I sám Nejvyšší soud nebyl ve svém právním názoru vždy konstantní. V jednom svém dřívějším usnesení například konstatoval, že *„jestliže konopí je samo o sobě existující omamnou látkou, pak jeho usušení představuje pouhou konzervaci omamné látky. Tedy na proces usušení květenství a horních lístků z konopí je třeba se dívat jako na způsob uchování, resp. konzervace, vyprodukované rostliny v sušené formě pro její pozdější použití. Proto nemůže být tento proces ztotožňován s pojmem ‚výroba‘ omamné látky“*¹⁰⁷. V tomto pojetí by se tedy nejednalo o trestný čin dle ustanovení § 283 odst. 1, ale o *trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL* (§ 285 odst. 1 TZ). Rozdílné posouzení mělo zásadní vliv jednak na vznik trestnosti činu, neboť u trestného činu dle ustanovení § 285 odst. 1 je založeno až pokud se jedná o množství větší než malé (a contrario § 283 odst. 1). Dále je velký rozdíl ve výši trestních sazeb – dle ustanovení § 283 odst. 1 je hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovena na jeden až pět let, dle ustanovení § 285 odst. 1 pak lze uložit maximálně „pouze“ až šest měsíců.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu č. 18/2007 Sb.NS, tento názor byl podpořen též stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 1/2015 Sb.NS: K právní kvalifikaci neoprávněného pěstování a dalšího zpracování rostliny konopí

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2009, sp. zn. 4 Tdo 917/2009 (nepublikováno)

Trestní zákoník dále mimo výrobu zakazuje nakládání spojené s nedovoleným *dovozem, vývozem, provozem*. Tyto pojmy je nutné vykládat v souladu s Jednotnou úmluvou o omamných látkách a s členstvím ČR v EU, které zakládá společný celní prostor pro všechny členské státy. Obecně tato jednání spočívají ve faktické dopravě předmětných látek z jednoho státu do jiného, tj. dle určení do nebo z ČR, v určitých případech i jako pohyb přes hranici celního území EU a pohyb uvnitř tohoto území z jedné do jiné oblasti. **Dovozem** je myšlena přeprava OPL z jiného státu na území ČR, popř. ze státu mimo celní území EU do EU. **Vývoz** spočívá v procesu, kdy OPL opouští území ČR a zároveň celní území EU. Za místo spáchání činu je pak při přepravě drog posuzováno na území ČR každé místo, kterým pachatel při vývozu drog projel.¹⁰⁸ K legálnímu dovozu a vývozu OPL je nezbytné získání dovozního a vývozního povolení. **Provozem** je nakonec chápána faktická přeprava OPL územím ve spojitosti s následným vývozem.

Postihováno je dále jednání charakterizované jako *nabídnutí, zprostředkování, prodání, jiné opatření a přechovávání pro jiného*. **Nabídnutím** se rozumí návrh spočívající v poskytnutí látky jiné osobě, který může být učiněn výslovně i konkludentně. K dokonání trestného činu dle tohoto ustanovení dojde i tehdy, pokud daná nabídka nebyla druhou stranou přijata. Faktická akceptace či odmítnutí je tak bezpředmětné. Stejně tak jako fakt, zda se jednalo o nabídku jednorázovou či zda byla činěna opakovaně. Ke **zprostředkování** dojde, pokud pachatel umožní kontakt mezi různými osobami – většinou se jedná o prodejce na straně jedné a kupce na straně druhé. **Prodej** pak představuje situaci, kdy dojde k převodu OPL na jinou osobu za sjednané peněžité protiplnění. Pod tento pojem je zahrnut jak prodej koncovému spotřebiteli, tak i prodej mezi výrobcem dané OPL a jejím dealerem. Bezvýznamné je stejně jako u nabídnutí posouzení, za tato činnost byla vykonávána soustavně, či zda se jednalo o obchod ojedinělý. Pokud bylo předání bezúplatné, tj. například darem či výměnou, je takové jednání subsumováno pod pojem **jiné neoprávněné opatření jinému**. Takto široké označení má za cíl zahrnout i další možné způsoby neoprávněného nakládání s OPL, které nejsou v ustanovení § 283 odst. 1 TZ výslovně uvedeny. Spadat sem tak mohou mimo jiné i způsoby takového opatření OPL, které naplňují skutkovou podstatu nějakého jiného trestného činu – například obstarání si OPL krádeží. Poslední zakázanou činností je

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu č. 3/2002 Sb.NS

přechovávání – tím se rozumí jakýkoli případ držení pro jiného (v opačném případě postup dle privilegované skutkové podstaty ustanovení § 284 TZ). Rozhodujícím kritériem je panství nad věcí, tj. že ji má pachatel ve své moci a dispozici. Nemá tedy význam, zda má osoba látky přímo u sebe či nikoli. Ustanovení zákoníku blíže nevymezuje ani délku doby držení nezbytnou pro posouzení jednání coby čin přechovávání. Z judikatury však bylo dovozeno, že nezbytná doba k tomu, aby se mohla projevit „*dispoziční moc držitele, představuje alespoň několik hodin trvající držení*“¹⁰⁹. Chvilkové neoprávněné držení spočívající například v pomoci při balení OPL pak lze posuzovat jako pomoc k tomuto trestnému činu dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) a § 283 odst. 1 TZ.¹¹⁰

V praxi činilo po řadu let problémem posuzování zachování totožnosti skutku, respektive situace, kdy ke spáchání trestného činu dle ustanovení § 283 odst. 1 TZ dojde jediným jednáním pachatele, který ve vymezeném časovém horizontu a na určitém místě distribuoval OPL více odběratelům. Praxe obecných soudů se v tomto směru lišila. Jednání bylo nejprve posuzováno jako pokračující trestný čin dle ustanovení § 116 TZ sestávající z několika dílčích útoků. V posledních letech se však praxe ustálila na jiném pojetí, které bylo posléze potvrzeno i judikaturou Nejvyššího soudu.¹¹¹ V tomto směru je za splnění dalších podmínek (např. časové a místní hledisko) distribuce jednotlivým odběratelům považována za kontinuální jednání, které je součástí jediného skutku - neboli prodej OPL jednotlivým odběratelům nepředstavuje dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu ustanovení § 116 TZ, nýbrž se jedná o jeden jediný čin. Judikatura se dále vyjádřila i k otázce, zda případná změna a upřesňování okruhu osob, které jsou uvedeny jako odběratelé, může mít vliv na řízení. Taková situace může nastat, když se například odběratel v pozici svědka nedostaví k hlavnímu líčení, a není tedy možné prokázat jednání pachatele vůči dané osobě. S tímto se soudy vypořádaly tak, když shledaly, že

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2003, sp. zn. 5 Tdo 115/2003 (nepublikováno)

¹¹⁰ Borník, M.: *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*, Praha: Themis, 2000. ISBN: 80-85821-92-3, s. 28 a 29, dále Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8.2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN: 978-80-7263-677-8, s. 1026 a 1027

¹¹¹ Z judikatury: „*Jestliže byl trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a jedy spáchán tak, že pachatel v určitém období a na určitém místě prodával omamnou látku více osobám, jejich prodej ve vztahu k jednotlivým osobám je součástí jediného skutku, a nepředstavují tedy dílčí útoky pokračujícího trestného činu.*“: usnesení Nejvyššího soudu č. 6/2008 Sb.NS, konzistenstní právní názor podpořen i v dalších rozhodnutích Nejvyššího soudu: např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 19/2015 (nepublikováno) nebo usnesení Nejvyššího soudu č. 75/2013 Sb.NS

„není v rozporu s povinností dodržet totožnost skutku, pokud v průběhu trestního stíhání byl v popisu skutku změněn či upřesněn okruh osob, kterým pachatel prodával OPL, oproti vymezení těchto osob v usnesení o zahájení trestního stíhání nebo v obžalobě“¹¹². Není tak zároveň odůvodněn ani postup k zahájení trestního stíhání pro další skutek dle ustanovení § 160 odst. 5 trestního řádu¹¹³. Stejně obtíže činilo i posouzení situace, kdy pachatel svým jednáním naplnil různé alternativní znaky objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu dle ustanovení § 283 odst. 1 TZ. K tomu mohlo například dojít, když pachatel v určitém období vyráběl OPL, a to jak pro vlastní potřebu, tak i za účelem její distribuce, kterou později uskutečnil prodejem či darováním. Ani tato skutečnost však dle vyjádření Nejvyššího soudu nevyklučuje možnost posoudit jednání jako jediný skutek. Předpokladem nicméně je, že dané jednání není možné rozdělit na samostatné skutky – tj. že je dána určitá kauzální souvislost, časové rozpětí a určitý okruh odběratelů. Pokud tedy soud posuzuje jednání jako jeden skutek, nemůže o něm rozhodnout dvěma různými výroky o vině – např. jedním výrokem ohledně výroby a druhým výrokem ohledně distribuce. Ačkoli se tato praxe v minulosti v rozhodovací činnosti soudů objevovala, je ji nicméně nutné hodnotit jako jev velice nežádoucí. Nabytím právní moci jednoho z výroků totiž vzniká překážka věci rozhodnuté i pro druhý výrok dle ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu. Soud by tak musel ohledně této druhé části skutku rozhodnout o zastavení trestního stíhání.¹¹⁴

Dalším problematickým bodem může být rozlišení spolupachatelství a pomoci v situaci, kdy jedna osoba poskytuje jiné prostor k výrobě OPL. V takovém případě je nutné bližší posouzení intenzity zapojení dané osoby. Spolupachatelství v souladu s ustanovením § 23 TZ vyžaduje společné jednání dvou a více osob, kdy musí dojít k naplnění znaků jednání popsaného ve skutkové podstatě daného trestného činu. Naopak účastenství ve formě pomoci nezahrnuje společné jednání, které by tvořilo objektivní stránku téže skutkové podstaty a které by přímo vedlo k ohrožení nebo porušení zájmu chráněného TZ. Pokud tedy daná osoba pouze poskytla svůj byt a usnadnila tak činnost

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 11 Tdo 1510/2015 ze dne 25. srpna 2016 (nepublikováno)

¹¹³ § 160 odst. 5 tr. řádu: „Vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, který není uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání, postupuje se ohledně tohoto skutku způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2.“ (pozn. autora: neboli policejní orgán rozhodne o zahájení trestního stíhání pro tento nový, další skutek)

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. 11 Tdo 1440/2008 (nepublikováno)

pachatele, aniž by se dále na výrobě OPL blíže podílela, bude takové jednání posuzováno jako účastenství ve formě pomoci dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) TZ a § 283 TZ.¹¹⁵

Vedle výše nastíněné základní skutkové podstaty trestní zákoník vymezuje ještě další tři kvalifikované skutkové podstaty. Vzhledem k sazbě se nejedná již pouze o přečiny, ale o zvláště závažné činy, u nichž je trestná i fáze přípravy (viz § 283 odst. 5 TZ).

Okolnostmi podmiňující uložení vyšší trestní sazby jsou zaprvé případy, je-li pachatel *členem organizované skupiny, byl-li za takový čin v posledních třech letech již odsouzen nebo potrestán, spáchal-li čin ve značném rozsahu nebo ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let (§283 odst. 2 TZ)*. Výraz **organizovaná skupina** není v TZ výslovně vymezen, definice tak byla ponechána na soudní judikatuře. Ta za organizovanou skupinu považuje sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, jejichž činnost se vyznačuje určitou dělbou úkolů mezi svými členy, plánovitostí a koordinovaností. Právě organizační struktura zvyšuje společenskou škodlivost a závažnost, neboť přispívá k zvýšení pravděpodobnosti na úspěšném dokonání trestného činu a zároveň znesnadnění jeho odhalení.¹¹⁶ Za člena skupiny je považována osoba, která je, byť i neformálně, začleněna do její struktury – nepostačuje tak pouhé napojení na ni. Z povahy věci je tak vyžadováno zavinění ve formě úmyslu [srov. § 17 písm. b) ve spojení s § 15 TZ]. Druhým kvalifikačním znakem podmiňující použití vyšší trestní sazby je speciální recidiva pachatele spočívající v opakovaném naplnění skutkové podstaty trestného činu dle ustanovení § 283 TZ v časovém horizontu tří let. Ustanovení rozlišuje mezi pojmy odsouzen a potrestán. **Odsouzením** se rozumí vyslovení viny pachatele v rozsudku, který nabyl právní moci. Není však rozhodující, zda byl v rozsudku uložený trest vykonán. Tento požadavek je zahrnut až v pojmu **potrestání**. U něho musí být uložený trest vykonán alespoň z části. Může se jednat o jakýkoli trest – například trest odnětí svobody, peněžitý trest, trest zákazu činnosti nebo trest propadnutí věci. Mezníkem posuzovaného období je na jedné straně spáchání nového *trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy* dle ustanovení § 283 TZ. Na straně druhé je tomu pak v případě odsouzení právní moc předchozího odsuzujícího rozhodnutí, v případě potrestání okamžik výkonu trestu,

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu č. 51/2006 Sb.NS

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu č. 45/1986 Sb.NS nebo rozsudek Nejvyššího soudu č. 53/1976 Sb.NS

upuštění od výkonu trestu apod. Předpokladem ale je, že předchozí odsouzení nebylo zahaleno, tj. že se na pachatele nehledí jako by nebyl odsouzen. V otázce zavinění postačuje jednání z nedbalosti [§ 17 písm. b) ve spojení s § 16 TZ]. Posledním znakem dle tohoto ustanovení je **rozsah**, pro jehož naplnění je také požadováno „pouhé“ zavinění z nedbalosti. Při posuzování rozsahu nemůže být aplikováno výkladové pravidlo ustanovení § 138 TZ, neboť nejde o finanční vyjádření přechovávané látky. Soudy tak vycházejí z judikaturou¹¹⁷ ustálené koncepce. Jednotlivé OPL se liší povahou i účinky, nelze tedy stanovit jednotnou hranici, která by se dala aplikovat na všechny látky – rozsah musí být posouzen individuálně pro každou z nich. Rozlišení vychází z odstupňovaného dělení množství, kdy prvním stupněm je množství větší než malé¹¹⁸ a dále pak jeho násobky – množství větší, značné a velké. Podle usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 44/2013 Sb.NS je „větší rozsah“ desetinásobkem množství většího než malého, „značný rozsah“ je desetinásobkem takto určeného většího rozsahu a „velkým rozsahem“ je pak desetinásobek takto určeného značného rozsahu. Při posouzení naplnění určitého typu rozsahu jsou však vedle množství a kvality dané látky posuzovány i další skutečnosti – výše peněžní částky, kterou pachatel utřzil (podpůrně je možné použít ustanovení § 138 TZ), délka doby a počet osob, kterým látku distribuuje, intenzita újmy, jež hrozila a v neposlední řadě i způsob, jakým s látkami nakládal.¹¹⁹ Zpřísnění trestního postihu spočívající ve snížení hranice rozsahu nutné pro naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty je stanoveno pro případy, že jednání směřuje vůči dětem – neboli vůči osobě mladší osmnácti let, popř. ještě přísněji, pokud směřuje vůči dítěti mladšímu patnácti let. K naplnění tohoto znaku postačuje, že i jen jediné dítě bylo cílem jednání pachatele, nemusí tedy danou OPL ani přímo obdržet. Nicméně v případě, že se tak stane, může mít tato skutečnost vliv na posouzení rozsahu. Pokud totiž dítě danou OPL skutečně dostane do své moci a bude ji konzumovat, zvyšuje se tím intenzita újmy, která je právě vedle množství jedním z posuzovaných faktorů. V takovém případě by tak pro vymezení většího rozsahu postačovalo menší množství OPL, než kdyby tento závažnější následek nenastal. Odlišování mezi dospělými a dětmi je projevem uvědomění, že děti jsou ve věku

¹¹⁷ Judikatura: usnesení Nejvyššího soudu č. 1/2006 Sb.NS, usnesení Nejvyššího soudu č. 12/2011 Sb.NS a usnesení Nejvyššího soudu č. 44/2013 Sb.NS

¹¹⁸ K vymezení množství většího než malého u OPL viz kapitola 5 práce

¹¹⁹ Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů z 7. července 2010, 1 SL 110/2010

dospívání snadněji ovlivnitelné a nejsou schopny rozpoznat škodlivost OPL a následky, které jejich užívání doprovází. Cílem je tak obecná snaha zákonodárce chránit mravní vývoj dětí.

Přísněji bude dále postihován pachatel, který *takovým činem jiné osobě způsobil těžkou újmu na zdraví, spáchal-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, spáchal-li ho ve velkém rozsahu, anebo ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let (§283 odst. 3 TZ)*. Za **těžkou újmu na zdraví** je v souvislosti s výkladovým ustanovením § 122 odst. 2 TZ považována taková vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění, které postižený pociťuje jako viditelnou újmu v obvyklém způsobu života, a které odpovídá některému v TZ stanovenému druhu těžké újmy – *zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví*¹²⁰. K způsobení tohoto vážnějšího následku musí dojít v příčinné souvislosti s některým v základní skutkové podstatě popsáním způsobem jednání, a to úmyslným i nedbalostním jednáním pachatele [viz § 17 písm. a) ve spojení s § 15, popř. § 16 TZ].¹²¹ Druh následku se prokazuje na základě lékařského potvrzení, ve složitějších případech pak na základě znaleckého posudku. Lékař se ve svém zjištění musí vyjádřit jak k druhu poranění, tak ke způsobu vzniku dle poznatků lékařské vědy a popisu poškozeného, délce léčení, následkům a pravděpodobnému vlivu na dosavadní způsob života a pracovní uplatnění. Lékaři však nepřísluší kvalifikace následku neboli rozlišení mezi ublížením na zdraví a těžkou újmu na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 TZ. Toto posouzení je otázkou vyloženě právní a rozhoduje tak o ni pouze soud. Druhým znakem dle tohoto ustanovení je **prospěch**. Prospěch představuje finanční vyjádření a určení jeho výše tak bude činěno ve spojení s výkladovým ustanovením § 138 odst. 2 a 1 TZ – značný prospěch představuje částku převyšující 500.000 Kč, velký rozsah částku převyšující 5.000.000 Kč. V případě, že byl čin spáchán distribucí drog, tj. nákupem a prodejem, posuzuje se otázka získaného prospěchu výpočtem. Od částky, za kterou byla OPL

¹²⁰ Dle judikatury v délce trvání alespoň šesti týdnů – Rozsudek Nejvyššího soudu č. 13/1966 Sb.NS

¹²¹ Posouzení činu dle ustanovení § 283 odst. 3 písm. a) TZ vylučuje souběžné posouzení činu coby trestného činu těžkého ublížení na zdraví dle ustanovení § 145 TZ nebo trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle ustanovení § 147 TZ. Souběh těchto trestných činů je vyloučen, neboť ustanovení § 283 TZ je vůči těmto zmíněným ve vztahu speciality.

prodána, se odečítá částka, která byla vynaložena na její obstarání.¹²² Obecně se tedy vychází z částky odpovídající tzv. čistému prospěchu – tj. zisk po odečtení nákladů. Zisk se stanovuje v závislosti na prodejní ceně drogy – zjištěné např. dle výpovědi odběratelů. Podpůrně lze použít i údaje z výroční zprávy Národní protidrogové centrály.¹²³ Co do zavinění je u tohoto znaku vyžadován úmysl [§ 17 písm. a) ve spojení s § 15 TZ]. Zbylé znaky této kvalifikované skutkové podstaty souvisejí s **rozsahem** – ohledně vymezení a způsobu posouzení lze odkázat na vysvětlení dle předchozího odstavce. Pro naplnění postačuje zavinění z nedbalosti [§ 17 písm. a) ve spojení s § 16 TZ].

V neposlední řadě bude nejpřísněji potrestán pachatel, který svým činem *způsobil těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, spáchal-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu či jednal ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech* (§ 283 odst. 4 TZ). Oproti předchozímu odstavci se zde vyžaduje způsobení těžké újmy na zdraví alespoň dvěma osobám¹²⁴ nebo způsobení smrti. **Smrtí** je chápána biologická smrt mozku, tj. „*takový stav organismu, u kterého je již vyloučeno obnovení všech životních funkcí*“¹²⁵. Na rozdíl od těžké újmy na zdraví postačuje, aby byla smrt způsobena i jen jediné osobě. Pokud byla smrt způsobena z nedbalosti [§ 17 písm. a) ve spojení s § 16 TZ], je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 TZ, neboť je vůči němu ustanovením speciálním. Pokud však byl následek smrti způsoben úmyslně, souběh přípustný je. Takové jednání by tak bylo nutné posuzovat jako *trestný čin vraždy* dle ustanovení § 140 TZ spáchaný v jednočinném souběhu s *trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy* podle ustanovení § 283 odst. 4 písm. a) TZ. Další okolnost – **prospěch velkého rozsahu** – dle ustanovení § 138 odst. 1 TZ představuje částku převyšující 5.000.000 Kč, co do zavinění je vyžadován úmysl [§ 17 písm. a) ve spojení s § 15 TZ]. K naplnění posledního zmíněného znaku je nad rámec předchozího odstavce vyžadováno, aby předmětná **organizovaná skupina byla činná ve více státech**. Dle judikatury postačuje, aby daná organizovaná skupina působila

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu č. 42/2005 Sb.NS

¹²³ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2014, sp. zn. 7 Tdo 1290/2014 (nepublikováno)

¹²⁴ K vymezení pojmu těžká újma na zdraví viz výklad ustanovení § 283 odst. 3 písm. a) TZ

¹²⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu č. 16/1986 Sb.NS

alespoň ve dvou státech.¹²⁶ Pod toto vymezení je tak například možné podřadit jednání, kdy „pachatel opakovaně obstarává OPL od téže blíže neidentifikované osoby na území cizího státu, které dále rozprodává v ČR v úzké součinnosti s dalšími dvěma pachateli, na které jsou pak napojeni ostatní distributoři“¹²⁷. Dále na rozdíl od znaku dle ustanovení § 283 odst. 2 písm. a) TZ je obsažena volnější kvalifikace. Pojem *ve spojení* totiž obsahuje dvě alternativy. Pachatelem tak může být jak člen organizované skupiny, tak i osoba stojící mimo organizovanou skupinu. Odlišení může být patrné až v rovině právních následků trestní odpovědnosti. V případě, že půjde o člena a budou naplněny i další znaky kvalifikované skutkové podstaty dle tohoto ustanovení, může být tato skutečnost posouzena jako přítěžující okolnost dle ustanovení § 42 písm. o) TZ.¹²⁸ Z povahy věci je zde vyžadováno zavinění ve formě úmyslu [§ 17 písm. a) ve spojení s § 15 TZ].

4.2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 TZ

Ustanovení § 284 TZ je speciální privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k ustanovení § 283 TZ a ve svém znění obsahuje dvě základní skutkové podstaty. Tyto vycházejí z praxí požadovaného rozdělení OPL na „měkké“ a „tvrdé“ a v této souvislosti i na rozdílný přístup v tvrdosti trestních sazeb. Rozdělení do kategorií je odvozeno od míry závažnosti negativních dopadů, které jejich užívání může způsobit ve zdravotní a společenské sféře.¹²⁹

Mírnější režim¹³⁰ je stanoven pro tzv. „měkké drogy“, upravené v odstavci prvním. Do této kategorie jsou zařazeny taxativně vymezené OPL, kterými jsou konopné látky – tj. konopí, pryskyřice z konopí a psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC). Definice

¹²⁶ V tomto případě se neuplatní stejné posouzení jako při výkladu pojmu „dovoz“ a „vývoz“, kdy území EU platí jako jediné celní a daňové území. Překročení hranice státu je tak v tomto směru nutné chápat coby překročení vnějších hranic unie. Jinak je tomu však u pojmu „organizovaná skupina působící ve více státech“, kdy se aplikují i tzv. vnitřní hranice – tj. hranice každého jednotlivého členského státu.

¹²⁷ rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. 48/2006 Sb.NS

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu č. 34/2005 Sb.NS a rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. 48/2006 Sb.NS

¹²⁹ V návaznosti na usnesení vlády ze dne 14. listopadu 2001 č. 1177 a ze dne 22. ledna 2003 č. 88 a dále na základě návrhu Ministerstva zdravotnictví ze dne 13. března 2003, č. j. 6898/03, OZP/4-179/2, viz také Fenyk, J., Hájek, R., Stríž, I., Polák, P.: *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl*, Praha: Linde, 2010. ISBN: 978-80-7201-802-4, s. 1056

¹³⁰ Trest odnětí svobody v délce až jeden rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věci (§ 284 odst. 1 TZ)

konopí je obsažena v ustanovení § 2 písm. d) zákona o návykových látkách, který konopí vymezuje jako „*kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny z rodu konopí (Cannabis) nebo nadzemní část rostliny z rodu konopí, jejíž součástí je vrcholík*“. Zákaz neoprávněného pěstování je ale zúžen jen na ty druhy a odrůdy rostliny, které mohou obsahovat více než 0,3 % účinných látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů.¹³¹ Pokud látka tento požadavek nesplňuje, nejedná se dle trestních předpisů o omamnou látku.¹³² Přísnější postih je pak upraven v odstavci druhém, kdy zákonodárce tzv. „**tvrdé drogy**“ vymezuje negativně vůči první skutkové podstatě – jako všechny ostatní OPL nespádající do první kategorie a dále jedy. V takovém případě je opět možné uložit trest zákazu činnosti, propadnutí věci a dále trest odnětí svobody, u kterého je však horní hranice trestní sazby posunuta z jednoho na dva roky.

Společnými znaky těchto základních skutkových podstat jsou skutečnosti, že OPL musí být přechovávány *neoprávněně, v množství větším než malém* a dále, že jsou určeny *pro vlastní potřebu*. **Přechováváním** se rozumí jakýkoli způsob držení, a to bez ohledu na to, zda má pachatel dané OPL přímo u sebe, či nikoli – rozhodující je, že jsou v jeho moci. Přechovávání z povahy věci navazuje na jiné jednání, které spočívá v aktu opatření si dané OPL – pokud je tak činěno pro vlastní potřebu, není takové jednání postižitelné dle trestního zákoníku. Trestně postižitelná je totiž až fáze držení. V zásadě tak není podstatné, jak k nabytí došlo. Výjimku představují takové formy nabytí, které jsou znaky skutkové podstaty jiného drogového trestného činu – např. výroba, dovoz a jiné dle ustanovení § 283 TZ nebo vypěstování podle ustanovení § 285 TZ. Od pojmu přechovávání dále praxe odlišuje situaci tzv. spotřební držby.¹³³ O spotřební držbu půjde v případě, kdy je držena látka v množství nepřevyšující dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti), tj. držení jen jedné dávky před jejím použitím.¹³⁴ Pro posouzení stupně závislosti se zpravidla přibírá znalec z oboru psychiatrie specializovaný na tzv. nealkoholovou toxikomanii. **Pro vlastní potřebu** dále znamená, že je pachatel

¹³¹ Viz § 24 odst. 1 písm. a) zákona o návykových látkách

¹³² Látky s obsahem THC nižším než 0,3 % jsou běžně v průmyslu používány k výrobě pytlů, lan a provazů

¹³³ Kuchta, J., Stočesová, S. a kol.: *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-047-8, s. 374

¹³⁴ Viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS a článek: Kloučková, S.: *Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona*, Právní rozhledy 6/2000, ISSN: 1210-6410, s. 242 nebo Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: *K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu*, Právní rozhledy 10/1999, ISSN: 1210-6410, s. 509

výhradním konzumentem daných látek, tj. nepřechovává je pro někoho jiného a nehodlá je dále distribuovat. V opačném případě by se jednalo o situaci s přísnějším režimem postihu dle ustanovení § 283 TZ. V praxi se pod pojem vlastní potřeba zahrnují i případy, kdy bylo konkrétní množství OPL opatřeno více osobami za účelem společné konzumace či pokud dochází k situaci tzv. kolování jointa ve skupině. **Množství větší než malé** u jednotlivých OPL bylo do 23. srpna 2013 přesně vymezeno v ustanovení § 2 a v příloze č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Na základě nálezu Ústavního soudu ze dne 23. července 2013¹³⁵ však bylo ustanovení § 2 i příloha č. 2 zrušena pro rozpor s ústavním pořádkem – konkrétně kvůli porušení ústavní zásady nulla poena sine lege zakotvenou v čl. 39 Listiny základních práv a svobod. Nadále je tedy stanovení a výklad množství většího než malého založeno na aplikační praxi. Problematice vymezení množství většího než malého je věnována pátá kapitola práce. Při posouzení množství většího než malého u jedů byla úprava zachována¹³⁶ - vychází z ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb. ve smyslu stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS. Za množství větší než malé jedu se tak dle výkladu Nejvyššího soudu pokládá „*takové množství jedu, které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví*“.

Okolnostmi podmiňující vyšší trestní sazbu jsou pak situace, kdy pachatel čin dle odstavce prvního nebo druhého, spáchal ve *větším* (§ 284 odst. 3 TZ) nebo *značném rozsahu* (§ 284 odst. 4 TZ). Na rozdíl od základních skutkových podstat není stanoven rozdílný režim pro rostliny konopí a ostatní OPL. Při naplnění skutkové podstaty dle odstavce třetího lze uložit trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitý trest, dle odstavce čtvrtého pak trestní zákoník připouští pouze trest odnětí svobody, a to v délce trvání od dvou do osmi let. Pro posouzení **rozsahů** se vychází ze stejného konceptu jako v případě ustanovení § 283 odst. 2 a 3 TZ, tj. jako desetinásobky množství většího než malého (viz kapitola 4.1.). V obou případech postačuje zavinění ve formě nedbalosti dle ustanovení § 17 písm. a) ve spojení s § 16 TZ.

¹³⁵ Nález Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US

¹³⁶ Ke vztahu nálezu Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US a nařízení vlády č. 467/2009 Sb. v oblasti úpravy jedů, viz kapitola 5.1.

4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle § 285 TZ

Další privilegovanou skutkovou podstatou vůči ustanovení § 283 TZ je *nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku*. Tento trestný čin byl do právního řádu zakomponován až trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., jedná se tak o „nejmladší“ drogový trestný čin. Cílem zákonodárce bylo umožnit mírnější trestní postih těch pěstitelů psychotropních rostlin a hub, kteří tak činí pouze za účelem samozásobitelství – a contrario postih komerčního pěstování dle ustanovení § 283 TZ. Při pěstování pro vlastní potřebu je negativní dopad na společnost nižší než v případě distribuce, neboť takovým jednáním ohrožuje pachatel pouze vlastní zdraví a nikoli i jiných osob. A právě tento rozdíl má být zohledněn při stanovení míry trestního postihu.

Strukturou a formulací *trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL* kopíruje předchozí ustanovení § 284 TZ. Po jeho vzoru jsou vymezeny opět dvě základní skutkové podstaty v souladu s kategorizací drog na „měkké“ a „tvrdé“. První odstavce dopadá na pěstování rostliny konopí, přísnější postih dle odstavce druhého je pak stanoven pro pěstování hub nebo jiných rostlin mimo rostlinu konopí, které obsahují omamnou nebo psychotropní látku. Společným znakem těchto skutkových podstat je, že je pěstování činěno *neoprávněně, pro vlastní potřebu a v množství větším než malém*. Pod pojmem **pěstování** je třeba rozumět *„produkce rostliny v její přirozené fyziologické podstatě, což fakticky znamená zasetí semene nebo zasazení výpěstku rostliny, následná péče o růst rostliny a eventuálně její sklizeň“*¹³⁷. Co je ve smyslu ustanovení § 285 odst. 1 a 2 TZ považováno za **houbu a jiné rostliny** obsahující OPL, je i po nález Ústavního soudu¹³⁸ z roku 2013 vymezeno v přílohách k nařízení vlády č. 455/2009 Sb.¹³⁹ Za jiné rostliny je brán keř koka a opiový mák¹⁴⁰ a za houby pak houby obsahující látky psilocybin a psilocin (např. lysohlávka nebo lícovka). Hodnoty určující

¹³⁷ Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník II., Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN: 978-80-7400-428-5, s. 2892

¹³⁸ Ke vztahu nález Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US a nařízení vlády č. 455/2009 Sb. v oblasti úpravy hub a rostlin obsahujících OPL, viz kapitola 5.1.

¹³⁹ V návaznosti na ustanovení § 289 odst. 3 TZ přijaté nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

¹⁴⁰ Výklad pojmu „jiné rostliny obsahující OPL“ ve smyslu Jednotné úmluvy o omamných látkách, čl. 1 písm. i)

množství větší než malé jsou obsahem přílohy č. 2 daného nařízení vlády, kdy je toto množství u konopí a u jiných rostlin stanoveno na více jak 5 kusů a u hub na více jak 40 kusů. Za jednání dle odstavce prvního hrozí pachateli trest odnětí svobody až na šest měsíců, peněžitý trest nebo trest propadnutí věci, za jednání dle odstavce druhého je zvýšena horní hranice trestní sazby u trestu odnětí svobody, a to na jeden rok.

Okolnostmi podmiňující použití vyšší trestní sazbu jsou situace, pokud byl čin, byť i z nedbalosti, spáchán ve *větším* (§ 285 odst. 3), anebo ve *značném rozsahu* (§ 285 odst. 4). Za spáchání činu ve **větším rozsahu** je možné uložit trest odnětí svobody v délce trvání až na tři léta nebo trest peněžitý, za **značný rozsah** pak trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let. Stejně jako u ustanovení § 284 TZ není u kvalifikovaných skutkových podstat činěn rozdíl v druhu pěstované látky, jak tomu je v případě základních skutkových podstat. Co do vymezení všech znaků (neoprávněně, pro vlastní potřebu, množství větší než malé, větší a značný rozsah) lze plně odkázat na výklad předchozích drogových trestných činů, neboť mají stejný výkladový základ.

4.4. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu dle § 286 TZ

Skutková podstata trestného činu dle ustanovení § 286 svým zněním odpovídá požadavkům Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Objektivní stránka trestného činu zahrnuje jednání, které spočívá ve *výrobě, opatření nebo přechovávání¹⁴¹ prekursoru, popřípadě jiného předmětu určeného k nedovolené výrobě OPL, přípravku obsahujícího OPL nebo jedu¹⁴²*. Toto jednání může být činěno pro jiného i pro sebe. Svým charakterem se jedná o jednání přípravné, které bylo povýšeno na dokonáný trestný čin z důvodu nebezpečnosti následků, jež v sobě obsahuje. Trestný čin dle ustanovení § 286 TZ je dokonán, pokud pachatel vyrobí, opatří nebo přechovává předmět, který obecně slouží k výrobě OPL nebo jedu bez vztahu ke konkrétnímu, individuálně určenému trestnému činu. Není vyžadováno, aby byl daný předmět k výrobě skutečně použit. Tento trestný čin má svým zněním blízký vztah

¹⁴¹ K výkladu pojmů – vyrobí, opatří a přechovává – viz výklad k ustanovení § 283 TZ

¹⁴² K výkladu pojmů prekursor, jiný předmět určený k výrobě OPL, přípravek obsahující OPL a jed – viz kapitola 3.3.

k ustanovení § 283 TZ, k němuž stojí ve vztahu subsidiarity. Pokud si pachatel tedy předměty opatří již s úmyslem OPL či jedy vyrábět, bude takové jednání postihováno jako *příprava trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy* dle § 20 odst. 1, § 283 TZ v případě, pokud by úmysl směřoval k okolnosti podmiňující vyšší trestní sazbu (§ 283 odst. 2, 3 nebo 4 TZ). Příprava je totiž v souladu s ustanovením § 20 odst. 1 trestná jen u zvláště závažných zločinů (srov. § 14 odst. 3 TZ) – pokud by tedy pachatel nenaplnil kvalifikovanou skutkovou podstatu dle ustanovení § 283 odst. 2 až 4 TZ, bude jeho jednání subsidiárně posuzováno jako *trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL* (§ 286 TZ).¹⁴³ Za jednání dle základní skutkové podstaty tohoto trestného činu je možné pachateli uložit trest odnětí svobody až na pět let, peněžitý trest, zákaz činnosti nebo trest propadnutí věci.

Zákoník reguluje čtyři okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby. První z nich je situace, kdy byl čin spáchán pachatelem, který byl *členem organizované skupiny* [§ 286 odst. 2 písm. a) TZ, výklad pojmu viz § 283 odst. 2 písm. a) TZ]. Další dvě okolnosti se týkají množství. Pro naplnění základní skutkové podstaty sice není množství rozhodné, neboť postačí výroba, opatření či přechování, byť jen jediného kusu. Významné je nicméně právě pro naplnění těchto dvou dalších okolností kvalifikované skutkové podstaty – byl-li *čin spáchán ve značném rozsahu* či *ve větším rozsahu vůči dítěti* [§ 286 odst. 2 písm. a) a c) TZ], u nichž postačí zavinění z nedbalosti [§ 17 písm. a) ve spojení s § 16 TZ]. Východiskem pro posouzení **rozsahu** je stejně jako u předchozích drogových trestných činů dosavadní judikatura, která říká, že je nutné každý případ posuzovat individuálně v závislosti na stupni ohrožení chráněného zájmu. Zohledňován je pak především počet osob, pro které bylo vyráběno, popř. opatrováno. U předmětů a prekursorů je dále na rozdíl od posouzení množství samotné OPL rozhodující i jejich počet, kvalita, hodnota a praktická použitelnost, u látek pak jejich druh, množství a kvalita.¹⁴⁴ Poslední okolností podmiňující užití vyšší trestní sazby je skutečnost, že pachatel činem získal pro sebe nebo pro jiného *značný prospěch* [§ 286 odst. 2 písm. d) TZ]. I v tomto případě postačuje zavinění z nedbalosti. Pojem

¹⁴³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 7 Tdo 768/2013 (nepublikováno)

¹⁴⁴ Draštík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol.: *Trestní zákoník, Komentář II. díl*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-790-4, s. 2367

značný prospěch odráží prospěch v penězích, je ho tedy nutné vykládat v souladu s ustanovením § 138 odst. 1 a 2 TZ – tj. čistý prospěch dosahující výše nejméně 500.000 Kč. Při naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty dle tohoto ustanovení hrozí pachateli trest odnětí svobody v rozmezí dvou až deseti let.

4.5. Šíření toxikomanie dle § 287 TZ

Samotné požívání návykových látek sice není trestně postižitelné, nicméně podněcování rozšiřování drogové delikvence nepřímě ohrožuje chráněný zájem na ochraně zdraví společnosti před riziky, která jsou spojena s užíváním návykových látek (dále jen „NL“). Zvýšení počtu osob závislých na návykových látkách totiž současně zvyšuje i celospolečenské náklady, které jsou spojené se zmírňováním negativních psychických, zdravotních a sociálních dopadů na uživatele. Zákonodárce tak mezi drogové trestné činy zařadil i *trestný čin šíření toxikomanie* dle ustanovení § 287 TZ, který stojí vůči „základnímu“ drogovému trestnému činu vymezenému v ustanovení § 283 TZ ve vztahu subsidiarity. Pokud je tedy podporování ve zneužívání jiné návykové látky než alkoholu spatřováno „jen“ v prodeji, v opatření nebo přechovávání OPL, posoudí se takové jednání nikoli podle ustanovení § 287, ale jako nedovolená výroba a držení OPL a jedů dle ustanovení § 283 TZ.¹⁴⁵

Trestný čin šíření toxikomanie spočívá ve snaze pachatele šířit drogovou kulturu, tj. získat nebo podpořit jinou osobu v užívání návykových látek. Jedná se o trestný čin ohrožovací a pro naplnění zákonných znaků tak není nutné, aby dané osoby skutečně ovlivnil nebo přesvědčil.¹⁴⁶ Vymezení zakázaných látek je oproti ostatním drogovým deliktům velmi široké. Zahrnuty jsou kromě alkoholu všechny návykové látky ve smyslu výkladového ustanovení § 130 TZ, tj. látky omamné, psychotropní a látky ostatní (např. ředidla, čistidla, rajský plyn).¹⁴⁷ Pachatelem trestného činu může být jakákoli osoba – osoba fyzická a od novely zákona o trestní odpovědnosti osob¹⁴⁸ s účinností od 1. prosince 2016 i osoba právnická.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2004, sp. zn. 6 Tdo 1497/2003 (nepublikováno)

¹⁴⁶ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc č. 17/1999 Sb.NS

¹⁴⁷ Trestnými činy spojené s šířením alkoholismu jsou například – trestný čin podání alkoholu dítěti (§ 204 TZ) a trestný čin ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ).

¹⁴⁸ Novela zákona č. 418/2011 Sb., zákonem č. 183/2016 Sb.

Dle objektivní stránky jsou postihována jednání, která směřují vůči jiným osobám. Mezi tato jednání trestní zákoník zařazuje *svádění, podporování, podněcování a šíření*. Tyto pojmy nejsou v předpise přímo vymezeny, neboť mohou mít jakoukoli podobu, svým charakterem jsou nicméně blízké účastenství ve formě návodu a pomoci [srov. § 24 odst. 1 písm. b) a c) TZ]. **Svádění** má formu návodu, kdy takové jednání může spočívat v nabízení, přemlouvání, předvádění způsobu užívání návykových látek apod. Jde tedy o jednání se snahou vzbudit v jiné osobě rozhodnutí užít návykovou látku. Z povahy věci je zaměřené na nepravidelné uživatele návykových látek. Cílem **podněcování** je stejně jako u svádění vzbudit u jiné osoby rozhodnutí vedoucí ke zneužívání NL. Rozdílný je ovšem okruh osob, vůči kterým daný projev směřuje – adresátem není jako u svádění konkrétní osoba, ale osoby blíže neurčené. Za podněcování je možné považovat například vychvalování účinků NL. Vytváření **podpory** může mít formu fyzické nebo psychické podpory. Fyzická podpora může představovat jednání spočívající v opatření NL, poskytnutí finančních prostředků k opatření NL a předmětů nezbytných k užívání NL (např. injekčních stříkaček) nebo v zajištění zázemí pro narkomana k užívání NL (např. opatření bytu). Psychická podpora pak v poskytnutí rady ohledně aplikace NL nebo v utvrzování v předsevzetí danou OPL nadále užívat. Takováto podpora může být vykonávána jak vůči prvotnímu, tak vůči pravidelnému konzumentovi. V neposlední řadě jednání spočívající v **šíření** zahrnuje ostatní formy, jimiž se pachatel snaží v blíže neurčitém okruhu osob vyvolat rozhodnutí pro užití NL – například propagace drogové kultury. Za jednání naplňující znaky odstavce prvního je možné uložit trest odnětí svobody až na tři léta nebo zákaz činnosti.

Vedle základní skutkové podstaty reguluje zákoník i dvě kvalifikované. Okolnostmi podmiňující uložení vyšší trestní sazby jsou situace, kdy pachatel trestný čin vykonal jako *člen organizované skupiny* [§ 287 odst. 2 písm. a) TZ], spáchal-li ho *vůči dítěti* [§ 287 odst. 2 písm. b) TZ] nebo jej *provedl tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem* [§ 287 odst. 2 písm. c) TZ]. První dva znaky kopírují ve vymezení znaky skutkových podstat předchozích trestných činů. Poslední zmíněná okolnost je však speciální pro tento trestný čin. Postihována je skutečnost, že je čin spáchán veřejně prostřednictvím masových sdělovacích prostředků, které umožňují zachytit široké publikum adresátů. **Tiskem** se rozumí všechny noviny, časopisy, periodika, knihy a jiné publikace. **Film**

představuje všechny filmy k veřejné produkci, například v kinech. Pokud se jedná o televizní inscenaci a filmy určené k televiznímu vysílání, je toto přiřaditelné pod pojem **televizí**. V tomto směru není podstatné, zda se jedná o veřejnoprávní, soukromou, kabelovou nebo satelitní televizní společnost. **Rozhlasem** je pak vysílání na všech vlnových frekvencích opět bez ohledu na to, kdo je jejím provozovatelem. **Veřejně přístupnou počítačovou sítí** jsou ty informační systémy, které umožňují dálkový přístup – tj. internet. Mezi takovéto prostředky pak řadíme například internetové stránky nebo sociální sítě Facebook a Twitter. Za znak **jiným obdobně účinným prostředkem** lze nakonec považovat místní rozhlas, letáky, DVD a jiné za splnění podmínky, že mohou postihnout podobně široký rozsah osob jako předchozí případy.¹⁴⁹ Za jednání naplňující zmíněné znaky hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest. Nejprísněji bude nakonec potrestán pachatel, který spáchal *čin vůči dítěti mladšímu patnácti let* (§ 287 odst. 3 TZ), a to trestem odnětí svobody v rozmezí od dvou do osmi let. Opět se zde tak projevuje snaha zákonodárce poskytnout zvýšenou ochranu dětem coby snadněji ovlivnitelným jedincům, které se navíc v dnešní technologické společnosti mohou stát snadným adresátem těchto projevů.

V praxi dlouhá léta činila problém otázka zákonnosti provozu tzv. growshopů. Dle názoru Nejvyššího soudu¹⁵⁰ je provozovatele takovýchto kamenných či internetových obchodů možné stíhat na základě ustanovení § 287 odst. 2 písm. c) TZ. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu není nezbytné, aby pachatel, který nabízí k prodeji prostředky sloužící ke zneužívání drog, přímo disponoval látkami obsahující OPL. Postačuje, že dojde k veřejné prezentaci sortimentu takových produktů, látek a nástrojů, které jsou k užívání OPL obvykle používány – tj. že OPL připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují (např. znázorněním kvetoucího vrcholíku rostliny konopí). Ani Ústavní soud¹⁵¹ v tomto postupu neshledal porušení ústavního principu subsidiarity trestní represe, ani příkazu tolerance nekonvenčního chování, které není pro společnost vyloženě škodlivé. Trestní postih totiž dle jeho názoru odpovídá závažnosti činu, kdy byly širokému okruhu osob zpřístupněny návodní a podněcující

¹⁴⁹ Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8.2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN: 978-80-7263-677-8, s. 625

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího č. 34/2015 Sb.NS a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 8 T do 1206/2012 (nepublikováno)

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu č. 21/2014 Sb.n.u.US

informace, poskytována morální podpora a také materiální zajištění pro zneužívání návykových látek.

5. Množství „větší než malé“

5.1. Výklad v průběhu let

Výraz množství „větší než malé“ zná náš právní řád sice již řadu let, nicméně jeho výklad činil a stále činí v praxi potíže. Pracoval s ním již trestní zákon č. 140/1961 Sb. v ustanovení § 187a – a současný trestní zákoník č. 40/2009 Sb. na jeho dikci navázal. V ustanovení § 284 odst. 1, 2 a § 285 odst. 1, 2 TZ je množství „větší než malé“ znakem základní skutkové podstaty a představuje kvalifikační rozhraní mezi vznikem odpovědnosti trestní a případné odpovědnosti na poli správním – za přestupek dle ustanovení § 30 odst. 1 písm. j) přestupkového zákona¹⁵². Dále se toto vymezení v trestním zákoníku objevuje ještě jako znak kvalifikované skutkové podstaty ustanovení § 283 odst. 2 písm. d) TZ – pokud pachatel *spáchá čin v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let*. Takováto okolnost podmiňuje uložení vyšší trestní sazby.

S tímto pojmem sice trestní předpisy pracují, jeho legální definice přímo v ustanoveních trestního zákoníku však chybí. V teorii je obecně za množství „větší než malé“ považováno *„množství, které vícenásobně převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta, a které je způsobilé ohrozit jeho zdraví a život, přičemž je třeba v konkrétním případě zohlednit i to, zda jde o prvokonzumenta nebo o uživatele těchto látek v pokročilém stádiu závislosti“*¹⁵³. Množství označuje kvantitativní veličinu, která je složena ze dvou složek. První složkou je celkový objem substance a druhou je specifický objem konkrétní účinné látky. V prvním případě lze celkovou hmotnost zjistit pouhým zvážením, naopak objem účinné látky je pro účely trestního řízení možné zjistit pouze znaleckým zkoumáním. Vzájemný poměr celkového objemu a množství účinné látky pak představuje vyjádření čistoty konkrétní drogy. Prvotní zjišťování probíhá v přípravném řízení, kdy jsou za účelem posouzení látky vypracovávána odborná posouzení z oboru kriminalistiky, odvětví chemie a fyzikální chemie.¹⁵⁴ Tento postup zůstat v průběhu let

¹⁵² Zákon č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon

¹⁵³ Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné*, 8. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN: 978-80-7552-358-7, s. 818

¹⁵⁴ Zjišťování koncentrace účinné látky v určité OPL se provádí zpravidla plynovou chromatografií nebo chromatografií kapalnou, popř. plynovou. (Hejda, J.: *Kriminologické, trestněprávní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*, 1. vydání, Jindřichův Hradec: nakladatelství RAIN, 2000. ISBN: 80-86432-62-9, s. 69)

stejný. Změn nicméně doznal způsob a forma určení rozhraní, resp. hranice množství „většího než malého“ u jednotlivých druhů OPL.

V **trestním zákoně č. 140/1961 Sb.**, byl trestný čin, který využíval rozhraní množství „větší než malé“ jako znak základní skutkové podstaty, obsažen v ustanovení § 187a – *trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů - přechovávání pro sebe*. Zmocňovací ustanovení § 195 pak co do vymezení OPL, přípravků obsahující OP a prekursoru odkazovalo na zvláštní zákon, ve vymezení jedů pak na vládní nařízení. Chyběl však jakýkoli návod pro posuzování předmětného hraničního množství. V praxi tak docházelo k velkým rozporům a jen obtížně se sjednocoval postup orgánů činných v přípravném trestním řízení a judikatury. Policejní složky se řídily **závaznými pokyny policejního prezidenta č. 39/1998** ze dne 9. prosince 1998.¹⁵⁵ Pokyn upravoval jednak postup příslušníků Policie ČR v souvislosti s odhalováním drogových deliktů, a dále v příloze obsahoval tabulku stanovující hraniční povolené množství u jednotlivých látek – např. heroin: 0,3 g, kokain: 0,5 g nebo marihuana (THC): 0,3 g. Rozdílně stanovené hodnoty však měla státní zastupitelství, která při postihování trestného činu dle ustanovení § 187a naopak vycházela z tabulek k **pokynu obecné povahy č. 6/2000 Sb., 1 Spr 198/2000**, vydaného **Nejvyšším státním zastupitelstvím** dne 27. dubna 2000.¹⁵⁶ To určovalo pro nejčastěji používané látky množství „větší než malé“ a dále „větší rozsah“ – např. heroin: 0,15 g, kokain: 0,25 g a marihuana (THC): 0,3 g. Oba tyto dokumenty však stanovovaly pouze orientační hodnoty, které měly představovat možný způsob posouzení množství ze stran policejních orgánů a státních zastupitelství. Soudy při svém rozhodování sice k hodnotám dle pokynu Nejvyššího státního zastupitelství přihlížely, vázány jimi nicméně nebyly.¹⁵⁷ Judikatura se postupně ustálila na následující koncepci posouzení množství „většího než malého“: *„za množství větší než malé ve smyslu §187a odst. 1 je třeba považovat takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek - převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta [v případě metamfetaminu-base (pervitinu)*

¹⁵⁵ Blíže viz příloha č. 1 práce

¹⁵⁶ Blíže viz příloha č. 2 práce

¹⁵⁷ Šámal, P.: *K problematice množství většího než malého u omamných a psychotropních látek podle § 187a odst. 1 tr. zák.*, Trestněprávní revue 1/2003, ISSN: 1213-5313, s. 27

desetinásobně]. Při posuzování otázky, zda je naplněn tento zákonný znak, nelze činit rozdíl mezi prvokonzumentem a uživatelem těchto látek v pokročilém stádiu závislosti.“¹⁵⁸

S přijetím nového **trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.** doznalo posuzování množství „většího než malého“ velkých změn. Nově nebylo určení ponecháno na judikatuře, ale rozhraní měla na základě zmocňovacího ustanovení § 289 odst. 2 TZ stanovit vláda nařízením. A tak byl ve snaze o sjednocení praxe všech orgánů činných v trestním řízení přijat předpis, který měl stanovit vymezení jedů a dále limity množství „většího než malého“ u OPL, přípravků OPL obsahujících a jedů ve smyslu ustanovení §§ 283, 284 a 286 TZ – **nařízení vlády č. 467/2009 Sb**¹⁵⁹. Definice jedů byla (a stále je) obsažena v ustanovení § 1, určení jednotlivých látek, které mají být za jedy považovány, pak je obsaženo v příloze č. 1 nařízení.¹⁶⁰ Limity pro omamné a psychotropní látky byly na základě ustanovení § 2 obsaženy v tabulce přílohy č. 2 nařízení.¹⁶¹ Tabulka byla tvořena pěti sloupci, kdy první vymezoval obecně užívaný název látky, druhý mezinárodní nechráněný název, ve třetím sloupci bylo stanoveno množství větší než malé a ve čtvrtém určení účinné látky. V posledním pátém sloupci bylo vytyčeno nejmenší množství účinné látky, jež musí obsahovat látka označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé. Stanovené hodnoty se oproti předchozí úpravě v pokynech policejního prezidenta a v pokynech Nejvyššího státního zástupce nepatrně lišily – např. pro heroin bylo stanoveno hraniční množství na hodnotu 0,2 g, pro kokain 0,54 g a pro marihuanu (THC) 1,5 g. Forma předpisu – nařízení vlády – které tyto limity stanovovalo, bylo dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku zvoleno právě se záměrem o sjednocení postupu orgánů činných v trestním řízení v oblasti výkladu pojmu množství „většího než malého“, které odůvodňovala doposud rozdílná praxe (viz dříve nastíněná rozdílná pojetí ze strany policejních orgánů, státních zastupitelství a judikatury). Dalším argumentem bylo dle vyjádření tehdejšího ministra

¹⁵⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. 46/2000 Sb.NS, rozsudek Nejvyššího soudu č. 60/2001 Sb.NS nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2003, sp. zn. 3 Tdo 47/2003 (nepublikováno)

¹⁵⁹ Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů

¹⁶⁰ Do nařízení vlády č. 467/2009 Sb. byla nově přenesena kompletní problematika jedů, neboť TZ ustanovením § 420 bodem 26 zrušil s účinností od 1. ledna 2010 dosavadní předpisy upravující tuto materii – nařízení vlády č. 114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanovilo, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce, ve znění nařízení vlády č. 40/2002 Sb., a nařízení vlády č. 444/2003 Sb.

¹⁶¹ Blíže viz příloha č. 3 práce

spravedlnosti Jiřího Pospíšila, vyjádřeného při 1. čtení o přijetí trestního zákoníku, potřeba zvýšit právní jistotu. Z důvodu absence legální definice tak pro občany nebylo jasně zřetelné, kde je stanovena hranice mezi jednáním, které bude považováno za přestupek, a kdy už bude klasifikováno jako trestný čin. Z hlediska formy umožňoval podzákonný právní předpis pružnější a rychlejší reakci na změny na národní drogové scéně. Novelizace takového předpisu je i z časového hlediska méně náročná než změna předpisu ve formě zákona. Samotné nařízení vlády č. 467/2009 Sb. bylo za krátkou dobu své účinnosti jednou novelizováno, a to nařízením vlády č. 4/2012 Sb. ze dne 30. listopadu 2011, kdy došlo k doplnění příloh č. 1 a 2 o hodnoty dalších látek. K 23. srpnu 2013 však došlo základě **nálezu Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US** ke zrušení jeho určitých částí.

Dne 24. dubna 2012 byl Okresním soudem v Liberci podán k Ústavnímu soudu návrh na zrušení ustanovení § 289 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku¹⁶², a to pro rozpor s čl. 39 Listiny základních práv a svobod¹⁶³ (dále jen jako „Listina“). Okresní soud v Liberci v té době vedl trestní stíhání proti obžalované pro přečin podle ustanovení § 284 odst. 2 trestního zákoníku, neboť přechovávala ve svém vozidle 3,25 g metamfetaminu (tzv. pervitinu) s obsahem účinné látky 1,9 g metamfetamin-base. Metamfetamin je dle přílohy č. 5 zákona o návykových látkách psychotropní látkou a toto množství pak bylo dle nařízení vlády č. 467/2009 Sb. nutno považovat za množství „větší než malé“. Okresní soud měl však pochybnosti ohledně ústavnosti předmětného ustanovení, a tak trestní stíhání přerušil a věc předložil k posouzení Ústavnímu soudu. Při posouzení aktivní legitimace navrhovatele Ústavní soud vycházel z čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR¹⁶⁴ ve spojení s ustanovením § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu¹⁶⁵. Ačkoli se Okresní soud v Liberci domáhal zrušení celého ustanovení § 289 odst. 2 trestního zákoníku, předmětem zkoumání nakonec byla pouze ta část

¹⁶² Ustanovení § 289 odst. 2 TZ v tehdejší znění: „Vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 283, 284 a 286 a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.“

¹⁶³ Čl. 39 Listiny základních práv a svobod: „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“

¹⁶⁴ Čl. 95 odst. 2 Ústavy: „Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci užito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu.“

¹⁶⁵ Ustanovení § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu: „Návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení je oprávněn podat též soud v souvislosti se svou rozhodovací činností podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.“

ustanovení, která spočívala ve slovech „a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“. Ve zbytku byl návrh odmítnut pro nedostatek aktivní legitimace dle ustanovení § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu¹⁶⁶ s odůvodněním, že obecný soud je povinen dané zákonné ustanovení aplikovat jen do znaku množství většího než malého.

Ústavní soud se nejprve kompetencí vlády vydávat nařízení zabýval v obecné rovině, kdy konstatoval, že samostatná nařizovací pravomoc vlády sice vychází z čl. 78 Ústavy¹⁶⁷, současně však musí být splněna i následující kritéria: „*odvozená normotvorba musí být vydána oprávněným subjektem, nemůže zasahovat do věcí vyhrazených zákonu, a musí být zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard (...) – tj. může toliko podrobněji konkretizovat jen problematiku, upravenou v základních rysech již samotným zákonem*“¹⁶⁸ nebo „*více zpřístupňovat mezinárodní úpravu, kterou je ČR ve smyslu čl. 1 odst. 2 a čl. 10 Ústavy vázána*“¹⁶⁹. Tyto požadavky však naplněny nebyly. Předmětné zmocňovací ustanovení § 289 odst. 2 TZ totiž žádná kritéria nestanovovalo, a proto ani zkoumané vládní nařízení nemohlo být považováno za konkretizující, neboť skutkové podstaty oproti zákonu samo přímo doplňovalo. V konečném důsledku tak došlo k nepřipustnému zásahu, kdy se „*ochrana základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna. Vymezení, co je trestných činem, je podle čl. 39 Listiny svěřeno toliko zákonu, k jehož vydání je (...) kompetentní toliko pouze Parlament.*“¹⁷⁰

Napadené ustanovení dále dle výkladu Ústavního soudu odporovalo i zásadě, že zákon stanovující práva a povinnosti musí být formulován dostatečně určitě (*lex certa*). Tento nedostatek byl spatřován ve faktu, že výklad některých ustanovení stále vyžaduje dotvoření aplikační praxí – např. vymezení ostatních rozsahů.¹⁷¹ V neposlední řadě se Ústavní soud také zabýval otázkou rozdílného pojetí zásady vyjádřené v uvedeném článku Listiny - „*nullum crimen sine lege*“ – na mezinárodní a národní úrovni, neboť na

¹⁶⁶ Ustanovení § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu: „*Soudce zpravodaj mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením návrh odmítne, jde-li o návrh podaný někým zjevně neoprávněným.*“

¹⁶⁷ Čl. 78 Ústavy: „*K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.*“

¹⁶⁸ Bod 24 nálezu Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US

¹⁶⁹ Bod 28 nálezu Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US

¹⁷⁰ Bod 27 nálezu Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US

¹⁷¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu č. 44/2013 Sb.NS

základě čl. 10 Ústavy¹⁷² má vyhlášená mezinárodní smlouva aplikační přednost. Posuzovaná zásada, zakotvená v čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod¹⁷³, je Evropským soudem pro lidská práva vykládána velmi benevolentně, kdy je pojem zákon zaměňován s pojmem právo, a tak sem spadají například i vyjádření Senátu Parlamentu. Ústavní soud dal však ve své argumentaci přednost pojetí národnímu, které je v tomto pohledu restriktivnější a poskytuje tak vyšší standard ochrany.¹⁷⁴

Na základě shora uvedené argumentace dospěl Ústavní soud dne 23. července 2013 k závěru, že je ustanovení § 289 odst. 2 TZ ve slovech „*a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů*“ v rozporu s čl. 39 Listiny, a proto je podle § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zrušil.¹⁷⁵ Současně tak pozbyla platnost i ustanovení § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., která byla vydána na základě předmětné, nyní zrušené části ustanovení trestního zákoníku. Účinek přijatého nálezu byl „*ex nunc*“, tj. měl účinek až ode dne vyhlášení ve Sbírce zákonů. K tomu došlo 23. srpna 2013, kdy byl publikován ve sbírce pod č. 259/2013 Sb. Dále se nález vztahoval jen na jednání „*pro futuro*“, neboli až na jednání, k nimž došlo po publikaci ve Sbírce zákonů. Jednání spáchaná před tímto datem se měla nadále posuzovat podle nálezem zrušených ustanovení.

Na závěr je nutné připomenout, že se Ústavní soud z důvodu neprokázání aktivní legitimity nezabýval ustavením § 289 TZ jako celku, ale pouze té části týkající se vymezení množství většího než malého u OPL a přípravků OPL obsahující. V ustanovení § 289 odst. 2 a 3 však trestní zákoník předvídá přijetí i jiných podzákoných právních předpisů, které jsou relevantní pro oblast drogových trestných činů.¹⁷⁶ Předpokládáno je

¹⁷² Čl. 10 Ústavy: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“

¹⁷³ Čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobody: „*Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátní práva trestným činem.* (...)“

¹⁷⁴ Přednost národní úpravy v oblasti základních lidských práv a svobod, může být odůvodněna v případě, že poskytuje vyšší standard ochrany než úprava nadnárodní. (viz argumentace německého Spolkového ústavního soudu ve věci sp. zn. 2 BvR 2236/04 ze dne 18. července 2005, případně tzv. rozsudek Solange II., sp. zn. 2 BvR 197/83 ze dne 22. října 1986)

¹⁷⁵ Bod 35 nálezů Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US

¹⁷⁶ Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů (nadále jen pro oblast vymezení jedů), a dále nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního řízení stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou a psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

přijetí nařízení vlády ohledně vymezení jedů, rostlin a hub obsahující OPL a stanovení jejich nedovoleného množství – tj. množství větší než malé. Na základě argumentace Ústavního soudu v nálezu č. 126/2013 Sb.n.u.US lze nicméně usuzovat, že i tato regulace odporuje zásadě nullum crimen sine lege dle čl. 39 Listiny a neodpovídá tak ústavnímu pořádku. Příslušná ustanovení trestního zákoníku a nařízení vlády však zrušena nebyla, a tak je i nadále na místě jejich aplikace. V případě jedů Ústavní soud nálezem zrušil i tu část ustanovení § 289 odst. 2 TZ, které vládu zmocňovalo k vydání nařízení stanovující hranici množství většího než malého mimo jiné i u jedů. Ačkoli tak zrušil zmocňovací ustanovení, nedopatřením nicméně opomněl zrušit i jeho prováděcí ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 467/2009, které za množství větší než malé u jedů spatřovalo takové *množství jedu, které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví*. Tento stav vyřešilo až později stanovisko Nejvyššího soudu.

Ústavní soud se dále ve svém nálezu přiklonil k názoru, že judikatura, která byla vydána před účinností zrušených ustanovení, je opět relevantní. Tyto judikáty však byly v rozporu s judikaturou z dob účinnosti nařízení vlády v původním znění. Vystala tak opětovná potřeba na sjednocení rozhodovací praxe soudů ve výkladu pojmu „množství větší než malé“. Výsledkem bylo přijetí **stanoviska trestním kolegiem Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS.**¹⁷⁷ Hodnoty množství „většího než malého“ jsou součástí přílohy ke stanovisku. Při stanovení těchto hodnot¹⁷⁸ kolegium vycházelo z odborných vyjádření ministerstev, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult a institucí působících v oblasti protidrogové politiky. Dále bylo přihlíženo k dosavadní praxi soudů a jelikož je drogová problematika dynamickým odvětvím, tak i k aktuálnímu vývoji na drogové scéně ve zneužívání OPL. V příloze uvedené hodnoty mají orientační charakter. Při jejich aplikaci je tak třeba přihlížet i k dalším okolnostem vztahujícím se k osobě pachatele. Oproti názoru dřívější praxe¹⁷⁹ je nutné zohlednit, *„zda šlo o prvokonzumenta či uživatele těchto látek v pokročilém stádiu závislosti, případně i jiným skutečností ovlivňujícím míru ohrožení života nebo zdraví*

¹⁷⁷ Návrh na přijetí stanoviska podal předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na základě ustanovení § 21 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích č. 6/2002 Sb.

¹⁷⁸ Blíže viz příloha č. 4 práce

¹⁷⁹ A contrario právní názor v usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. 46/2000 Sb.NS

*uživatelé*¹⁸⁰. Dále nemá být nově brán zřetel na způsob jednání pachatele, tedy okolnosti spočívající ve způsobu nakládání s OPL nebo v délce doby, po kterou tak činil. Za „množství větší než malé“ má být nadále chápáno takové množství přechovávané OPL, které „*vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta*“¹⁸¹. Tato veličina je proměnlivá s ohledem na stupni závislosti pachatele a na změnách drogové scény – například v obsahu účinné látky nebo oblíbenosti dané drogy. Z tohoto důvodu bylo upuštěno od absolutního stanovení hodnot a přistoupeno k větší možnosti soudní moderace ohledně vzniku trestní odpovědnosti dle ustanovení § 284 a 285 TZ. Na okraj je nutné také připomenout, že určení hodnot „množství většího než malého“ je důležité i pro posouzení navazujících hodnot, které jsou znakem kvalifikovaných skutkových podstat určitých drogových trestných činů – „větší rozsah“ představuje dle judikatury desetinásobek „množství většího než malého“, „značný rozsah“ pak desetinásobek takto určeného většího rozsahu a v neposlední řadě „velký rozsah“ je vymezen jako desetinásobek takto určeného značného rozsahu.¹⁸²

Nejvyšší soud se také zabýval otázkou problematiky vymezení „množství většího než malého“ u jedů, které sice stále bylo definováno v ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., nicméně bez zákonného podkladu. Trestní kolegium se tak v právní větě pod bodem II. stanoviska vyjádřilo i k tomuto nesouladu, kdy převzalo dřívější definici a stanovilo, že u látek uvedených v ustanovení § 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb. se za množství větší než malé „*pokládá takové množství jedu, které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví*“. Takovéto vymezení je volnější než u OPL, u nichž jsou hranice stanoveny tabulkou. Při svém uplatnění tak vyžaduje odborné zkoumání, které bude mít za cíl zhodnotit působení určitého jedu na zdraví lidského organismu.

Stanovisko přineslo v oblasti určitých OPL posun hranic „množství většího než malého“ v návaznosti na změny poměrů na drogové scéně a odborná vyjádření.

¹⁸⁰ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS

¹⁸¹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS

¹⁸² Viz usnesení Nejvyššího soudu č. 44/2013 Sb.NS

U nejčastěji užívaných drog¹⁸³ je nově toto vymezení následující:

	Závazný pokyn policejního prezidenta č. 39/1998	Pokyn obecné povahy Nejvyššího st. zastupitelství č. 6/2000 Sb.	Nářízení vlády č. 467/2009 Sb.	Stanovisko Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS
Heroin 1) množství větší než malé 2) obsah účinné látky	1) 10 dávek 2) 0,3 g	1) 5 dávek po 30 mg 2) 0,15 g	1) více jak 1,5 g 2) 0,2 g	1) více jak 1,5 g 2) 0,2 g
Kokain 1) množství větší než malé 2) obsah účinné látky	1) 10 dávek 2) 0,5 g	1) 5 dávek po 50 mg 2) 0,25 g	1) více jak 1,0 g 2) 0,54 g	1) více jak 1,0 g 2) 0,54 g
Marihuana (THC) 1) množství větší než malé 2) obsah účinné látky	1) 20 cigaret 2) 0,3 g	1) 10 dávek po 30 mg 2) 0,3 g	1) více jak 15 g sušiny 2) 1,5 g	1) více jak 10 g sušiny 2) 1 g
Metamfetamin (pervitin) 1) množství větší než malé 2) obsah účinné látky	1) 10 dávek 2) 0,5 g	1) 10 dávek po 50 mg 2) 0,5 g	1) více jak 2,0 g 2) 0,6 g	1) více jak 1,5 g 2) 0,5 g

Pokud pro vlastní potřebu přechovávané množství nedosáhne rozsahu „množství většího než malého“, bude při splnění ostatních zákonných znaků jednání posuzováno

¹⁸³ Poznatek vycházející ze studií a statistik spotřebitelů jednotlivých druhů drog: Zeman, P., Štefunková, M., Trávníčková, I.: *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN: 978-80-7338-151-6, s. 13, dále Trávníčková, I. a kol.: *Specifické aspekty zneužívání drog u žen*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN: 80-86008-92-4, s. 23

jako přestupek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi ve smyslu ustanovení § 30 odst. 1 písm. j) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

5.2. Problematika výkladu pojmu „množství větší než malé“

Výklad pojmu „množství větší než malé“ činilo v průběhu let, jak již bylo nastíněno, mnoho problémů a bylo přistoupeno k různým koncepcím. Určitá řešení však nelze s ohledem na právní jistotu považovat za příliš šťastná. Před vstupem v účinnost trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a společně s ním nařízení vlády č. 467/2009 Sb., byla praxe velmi roztržštěná. Judikatura se uchýlila ke koncepci, kdy bylo množství větší než malé vykládáno jako množství převyšující běžnou dávku průměrného konzumenta. Při posouzení nemělo být rozlišováno mezi pravidelným uživatelem OPL a prvokonzumentem. Nařízením vlády č. 467/2009 Sb. bylo posléze přistoupeno k fixnímu stanovení hodnot hranice „množství většího než malého“. Soudům byl ponechán pouze malý prostor pro moderaci s ohledem na samotný účel přijatého nařízení – sjednocení praxe – a tak měly hodnoty spíše absolutní charakter. Opětovnou změnu v pojetí přinesl nálezn Ústavního soudu, kterým byla zrušena zmocňovací část ustanovení § 289 odst. 2 TZ a část nařízení vlády č. 467/2009 Sb. Ústavní soud se ve svém rozhodnutí nezabýval přímo směrem pojetí posuzování tohoto pojmu, jako formou, ke které bylo přistoupeno.

Hlavním argumentem Ústavního soudu pro nemožnost určení hranic v podzákoném předpise, bylo vyslovení nesouladu s ústavněprávní zásadou *nullum crimen sine lege* vyjádřenou v čl. 39 Listiny. V obecné rovině je pak tento princip přenesen do trestního zákoníku jako zásada zákonnosti v ustanovení § 12 odst. 1 TZ¹⁸⁴, § 2 odst. 1 TZ¹⁸⁵ a § 37 odst. 1 TZ¹⁸⁶. Tato v sobě zahrnuje čtyři požadavky: požadavek zákonné formy pro trestněprávní předpisy (*scripta*), zákaz analogie v neprospěch pachatele (*stricta*), zákaz retroaktivity přísnějšího trestního zákona (*praevia*) a v neposlední řadě požadavek určitosti trestněprávních norem (*certa*). V případě zrušené

¹⁸⁴ § 12 odst. 1 TZ: „*Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.*“

¹⁸⁵ § 2 odst. 1 TZ: „*Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.*“

¹⁸⁶ § 37 odst. 1 TZ: „*Trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona.*“

části nařízení č. 467/2009 Sb, nebyl dle Ústavního soudu splněn atribut „scripta“ a „certa“. V jeho pojetí představuje hranice určující „množství větší než malé“ u OPL mez, která zakládá trestnost jednání dle ustanovení § 284 odst. 1 a 2 TZ, popř. § 285 odst. 1 a 2 TZ. Posouzení této hranice je velmi důležité, neboť představuje rozdíl mezi posouzením činu jako přestupku nebo již jako činu trestného. Postup podle trestního práva pak má samozřejmě hlubší dopad na život jedince, a to z povahy a tvrdosti možného trestu nebo z hlediska následného záznamu v trestním rejstříku. S ohledem na intenzitu možných sociálních dopadů tak může být vymezení znaků skutkové podstaty, které zakládají trestní odpovědnost, svěřeno v souladu s výše zmíněnými zásadami čl. 39 Listiny a trestního zákoníku pouze zákonu. Norma nižší právní síly může obsahovat úpravu jen za podmínky, že zákon danou problematiku upravuje alespoň v základních rysech a nařízení vlády by se tak omezovalo na pouhou konkretizaci vymezení. Daný předpoklad ale ustanovení § 289 odst. 2 TZ nenaplnuje, neboť ve svém tehdejší znění neobsahovalo vůbec žádná kritéria, jak má být hranice stanovena. Tato otázka úzce souvisí i s chápáním dělby moci v právním státě. Rozhodovat o vymezení trestnosti trestných činů je v roli zákonodárce výhradně svěřeno Parlamentu ČR. Ustanovením § 289 odst. 2 tak zákonodárce přenesl svou pravomoc ohledně vymezení znaků zakládajících trestní odpovědnost do sféry činnosti moci výkonné. Tento postup je však nepřijatelný. Sekundární normotvorba – v tomto případě vládní nařízení – má sloužit pouze k provedení zákona, nikoli k jeho doplňování. Výklad mantinelů, které jsou stanoveny zákony, pak přísluší moci soudní. Z tohoto pohledu se může zdát i problematický postup trestního kolegia Nejvyššího soudu, který do svého stanoviska zařadil tabulky hodnot. Z pohledu některých teoretiků lze totiž právě i tento prvek zcela technické povahy shledat za suplování činnosti zákonodárce či exekutivy.¹⁸⁷

Rozhodnutí Ústavního soudu ohledně vyslovení částí ustanoví § 289 odst. 2 TZ a nařízení vlády č. 467/2009 Sb. za odporující čl. 39 Listiny, však nebylo jednomyslné. S posouzením a zrušením předmětných částí se neztotožnili všichni ústavní soudci – viz odlišné stanovisko Vladimíra Kůrky a Jana Musila, vydané v souladu s ustanovením § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Oba jmenovaní ústavní soudci se shodují ve

¹⁸⁷ Zeman, P., Štefůnková, M., Trávníčková, I.: *Co přinesl trestní zákoník v oblasti postihu drogové kriminality?* Trestněprávní revue 1/2017, ISSN: 1213-5313, s. 12, pozn.: autoři pracují v Institutu pro kriminologie a sociální prevenci v Praze

své argumentaci s tím, že vládní nařízení není předpisem stanovujícím trestnost jednání. Tím je dle jejich názoru trestní zákoník v ustanoveních § 284 a § 285 TZ, i když tak činí za pomoci relativně neurčitých pojmů jako „množství větší než malé“. Nařízení pak stanovuje případy tzv. beztrestnosti – neboli stanovení spodní hranice, kdy až její překročení bude trestně sankcionováno. V takovém případě není forma podzákoného právního předpisu odporující zásadě čl. 39 Listiny. S ohledem na výše zmíněné je ovšem nutné dodat, že nastíněné odlišné posouzení je v akademických kruzích menšinové.

Drogová kriminalita je velmi dynamickým odvětvím. Právní úprava tak musí být v tomto směru pružná, aby stihla reagovat na neustálé objevování nových syntetických látek, popř. zvyšování koncentrace účinné látky u OPL nyní již známých. S respektem k výše rozebranému právnímu názoru Ústavního soudu lze nicméně pro akademické účely alespoň v obecné rovině předestřít a zhodnotit tři možnosti, jak může zákonodárce tuto oblast regulovat. První možností je vymezení množství přímo v trestním zákoníku, popř. v jiném zákoně. Takový postup je zcela v souladu se zásadou čl. 39 Listiny. Daným způsobem byl v minulosti vyřešen i problém vymezení výše škody jako kvalifikačního znaku majetkových trestných činů. Nejprve byla úprava obsažena v nařízení vlády č. 464/1991 Sb., kterým se stanoví nejnižší měsíční mzda pro účely trestního zákona. Pro nesoulad formy předpisu s čl. 39 Listiny pak byla regulace zákonem č. 265/2001 Sb. přenesena přímo do trestního zákona – nyní ustanovení § 138 TZ. Na rozdíl od určování majetkových škod je ale oblast drogové kriminality předmětem častých novelizací. V tomto směru se zdá být druhé možné řešení – tj. přenesení pravomoci ohledně vymezení látek do sféry nařízení vlády – optimální. Novelizace seznamů o nové látky, popř. změna stanoveného hraničního množství, je v případě zařazení do nařízení vlády jednodušší než legislativní procedura změny zákona. Vláda je dále k takovému posouzení dobře uzpůsobena i z hlediska odborného, neboť má k dispozici tým profesionálů, kteří se drogovou problematikou v praxi přímo zabývají (viz činnost Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky). Nicméně aby byl takový postup v souladu s ústavním pořádkem, je z výše zmíněných důvodů zapotřebí změna současné úpravy, která takovému požadavku neodpovídá. Zákon by tedy musel alespoň rámcově vymežit pojem „množství větší než malé“ a zákonné opatření by toto vymezení jen blíže specifikovalo. Třetí možností je ponechat výklad pojmu „množství větší než malé“ na moci soudní. K tomuto řešení se ostatně přiklonil i Ústavní soud v odůvodnění nálezu

č. 126/2013 Sb.n.u.US. Vymezení určitého pojmu až judikaturou není v praxi příliš neobvyklé. Tímto způsobem je tak mimo jiné stanovena kvalifikace lehké a těžké újmy na zdraví dle ustanovení § 145 a násl., popř. § 122 TZ nebo kvalifikace stavu vylučujícího způsobilost, který si osoba přivodila vlivem návykové látky dle ustanovení § 274 odst. 1 TZ. Stejně jako v případě zhodnocení majetkových škod je však nutné předestřít, že vymezení „množství většího než malého“ u OPL je velmi proměnlivé, a tak i při ustálení judikatury nepůjde o výklad konstantní v čase. Otázka právní jistoty a předvídatelnosti není v tomto ohledu úplně dodržena ani v souvislosti s přijetím stanoviska trestním kolegiem Nejvyššího soudu. To sice stanovuje hodnoty, nicméně ty jsou pouze orientačního charakteru a soud musí při posuzování trestnosti jednání brát v potaz i jiné faktory – např. při posouzení běžné dávky obvyklého konzumenta zohledňovat, zda jde o provokonzumenta či o pravidelného uživatele. Musí tak dojít k určitému přepočítání a specifikace určení množství většího než malého u konkrétního uživatele dle stupně jeho závislosti. Může tedy dojít k situaci, že ačkoli pachatel překročil hranici vytyčenou ve stanovisku, může soud dospět k závěru, že s ohledem na individuality případu – jde o prvokonzumenta – bude čin posuzován ještě jako přestupek. Nastat však může i k opačný posun. Při zohlednění výše běžné dávky dle stupně závislosti pachatele, může vzniknout výrazný nepoměr mezi jednotlivými uživateli, kdy běžná dávka u uživatele dlouhodobě závislého na drogách může mnohonásobně převyšovat běžnou dávku nekonzumenta. Nepoměr poté bude o to patrnější při zjišťování dalších rozsahů – značného rozsahu, většího rozsahu a velkého rozsahu, které jsou na základě rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/12, zjišťovány coby desetinásobky předchozí veličiny. Východiskem pro toto odstupňování je tak právě určení prvotní hranice – „množství většího než malého“. Tento široký rozptyl v posouzení u jednotlivých případů však spíše odporuje principu právní jistoty a předvídatelnosti práva.

Nález Ústavního soudu v neposlední řadě zpochybnil ústavní konformitu i dalších podzákoných předpisů, na které ustanovení § 289 TZ odkazuje:

- nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů

- nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou a psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákona
- popř. i nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

Těmito konkrétními předpisy se Ústavní soud nezabýval z důvodu nedostatku aktivní legitimace navrhovatele a principem vázanosti petitum návrhu. Z uvedené argumentace Ústavního soudu v nálezu lze nicméně usuzovat, že by testem ústavnosti neprošly ani ony pro nesoulad s čl. 39 Listiny – stejně jako nálezem zrušená ustanovení. Jako příklad lze uvést předpisy týkající se vymezení látek coby OPL, které demonstrují „nepoučení se“ zákonodárce z názoru Ústavního soudu. Seznamy OPL byly dříve součástí příloh zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a tento stav byl z hlediska ústavní konformity zcela vyhovující. Nicméně od 1. ledna 2014, tj. až po nález Ústavního soudu, byly tyto seznamy ze zákona přeneseny do nařízení vlády č. 463/2013 Sb. Vyvstala tak pochybnost, zda tímto krokem došlo k porušení čl. 39 Listiny. Při zhodnocení lze vycházet z postupu nastíněném v nález. Určení, zda je látka OPL, je znakem skutkové podstaty zakládající trestní odpovědnost – tj. v případě, že látka na daném taxativním seznamu není, nelze nakládání s ní označit za nelegální. Pro možnost jejich bližšího vymezení v podzákoném právním předpise, je tedy nezbytná obecná regulace v zákoně. Zákon o návykových látkách ve svém ustanovení § 2 písm. a) však co do vymezení pouze odkazuje na přílohy č. 1 až 7 zmíněného nařízení vlády, tj. nevymezuje žádný rámec pro posouzení znaku rozhodného pro vznik trestní odpovědnost – např. vodítko či vlastnosti, které musí látka splňovat, aby mohla být za OPL prohlášena. Stejně jako při určení množství většího než malého se zde tedy setkáváme se situací, kdy zákon mlčí a vymezení zcela ponechává na podzákoném právním předpise.

Otázka ústavní konformity těchto ostatních podzákoných předpisů zůstává prozatím ze strany Ústavního soudu výslovně nezodpovězena. Nicméně z argumentace, kterou použil ve svém nález, je možné usuzovat, že by ve svém výkladu zůstal konzistentní. Zákonodárce však ani téměř po třech letech od vydání nálezu č. 126/2013 Sb.n.u.US nepřikročil k nápravě – tj. k vymezení definic

v zákonech, aby tak vyhověl zásadě nullum crimen sine lege. Ba právě naopak tím, že přesunul seznamy OPL ze zákona do nařízení vlády, spíše ještě prohloubil stav pochybností.

6. Právní úprava drogových trestných činů v SRN

6.1. Vývoj právní úpravy v SRN

Regulace drogových trestných činů je v SRN, na rozdíl od českého pojetí, upravena v rámci zvláštního zákona, který je k obecnému německému trestnímu zákoníku¹⁸⁸ ve vztahu speciality. Zvláštní zákon o omamných látkách, tzv. Betäubungsmittelgesetz¹⁸⁹ (dále jako „BtMG“), vstoupil v platnost 28.7.1981 a v účinnost 1. ledna 1982. Betäubungsmittelgesetz nahradil tzv. Opiumgesetz¹⁹⁰, zákon o opiátech, z roku 1930, ze kterého sice v hlavních bodech vycházel, došlo nicméně k podstatné novelizaci a rozšíření. Opiumgesetz byl koncipován jako správní zákon, který kladl důraz především na úpravu legálního nakládání s omamnými látkami. V praxi se však zákon nesesetkal s velkým ohlasem. Jednak byl nepřiměřeně nízce stanoven nejvyšší možný trest – trest odnětí svobody s maximální délkou trvání 3 roky, a dále nedocházelo k dostatečnému prosazování práva, kdy například v roce 1933 bylo na základě tohoto zákona evidováno pouze 373 odsouzení. Nutnost nové úpravy vyvstala v 70. letech 20. století coby reakce na politickou a společenskou situaci. Důvodem bylo na jedné straně uzavírání pro SRN závazných smluv na mezinárodním poli (Jednotné úmluvy OSN o omamných látkách z roku 1961), dále pak i samotný rozvoj obchodu s drogami a jejich zvýšené konzumaci v druhé polovině 20. století. Koncem 60. let 20. století došlo v rámci tzv. studentské revolty v SRN k rozšíření hašiše a na začátku 70. let pak LSD. V rozmezí let 1973/1974 začal být také ve velkém rozsahu dovážen heroin a o pár let později i kokain - 1979/1980. Od poloviny 80. let získávaly následně na trhu drog výsadní postavení drogy syntetické.¹⁹¹ Tyto události přispěly k všeobecnému zvýšení povědomí veřejnosti o omamných látkách, a tedy i ke snaze zákonodárců o vytvoření rozsáhlejší úpravy v této oblasti. Nová úprava měla adekvátněji reagovat na aktuální vývoj ve společnosti a zároveň plnit povinnosti SRN plynoucí z mezinárodních závazků a obecně přísněji postihovat pachatele drogové kriminality. Výsledkem bylo přijetí nového zákona – BtMG, který ustoupil od stíhání pachatelů „pouze“ za přestupky v rámci práva správního

¹⁸⁸ Strafgesetzbuch, StGB

¹⁸⁹ Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln, BtMG, BGBl. ve znění novelizace z 18.7.2016

¹⁹⁰ Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln, zkráceně Opiumgesetz

¹⁹¹ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München:Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 569

a nově zavedl i trestné činy spojené s nakládáním s omamnými látkami. Zpřísněny byly dále i postihy za takovéto trestné činy – nejvyšším možným trestem byl trest odnětí svobody v délce trvání 4 let (po četných novelizacích zákona nyní činí maximální horní hranice za zvlášť závažné činy 10 až 15 let).¹⁹² V neposlední řadě došlo k zakotvení zásady „terapie místo trestu“ (blíže viz kapitola 6.2.3.).¹⁹³ Důraz byl nově kladen také na prevenci, a to jak na prevenci individuální, tak na prevenci generální. V průběhu let začala například pomalu vznikat zařízení pomáhající drogově závislým a na základních školách se výuka o omamných látkách stala povinnou.¹⁹⁴ Žáci jsou v hodinách jednak seznamováni s různými druhy drog, tak i s jejich negativními účinky na organismus.¹⁹⁵

V současné době počet uživatelů drog v SRN každoročně stoupá. Dle zprávy o drogách, kterou si nechává vypracovat spolková vláda, bylo v roce 2007 v SRN na alkoholu závislých 1,6 milionu lidí, 1,5 milionu lidí na medikamentech a dále 0,17 milionu lidí na tvrdých drogách jako je heroin a kokain¹⁹⁶. Nutné je ovšem podotknout, že tato čísla jsou zcela orientační a nemusí odpovídat skutečnému stavu věci, jelikož neexistuje žádná zákonem daná povinnost hlásit závislost na drogách. Lze tedy předpokládat, že opravdový počet uživatelů drog je mnohonásobně vyšší. Zmíněná čísla vychází především z poznatků policie, protidrogových center či dotazníků. První světová zpráva o drogách vytvořená 26. června 1997 podorganizací OSN například uvádí, že podíl obchodu s drogami na světovém obchodu činí přibližně 8 % s ročním objemem téměř 400 miliard dolarů.¹⁹⁷ Přesnější čísla pocházejí z policejních statistik, týkající se počtu podezřelých a následně odsouzených pachatelů za trestné činy na základě BtMG. V roce 2008 činil podíl drogové trestné kriminality 3,9 % na celkovém počtu policejními orgány vyšetřovaných skutků. Dle statistiky skutečně odsouzených osob na základě BtMG pak podíl na celkovém počtu odsouzených činí 7 %. Nejvíce osob (81,3 %) bylo odsouzeno

¹⁹² Weber, K.: *Betäubungsmittelgesetz: Kommentar*, 4. vydání, München: C.H. BECK, 2013, ISBN: 978-3-406-64671-3, Rn 1-8

¹⁹³ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München:Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 581

¹⁹⁴ Povinnou výuku o účincích drog zavedla například i Austrálie společně se systémem školního testování na přítomnost drog, podrobněji viz: Roche, M. A. a kol.: *Testování na drogy ve školách: poznatky, účinky a alternativy*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN: 978-80-7338-077-9, s.8

¹⁹⁵ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München:Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 584

¹⁹⁶ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München:Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 555

¹⁹⁷ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München:Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 569

na základě ustanovení § 29 odst. 1 BtMG, který upravuje vývoz, dovoz, výrobu, převoz, přenechání a držení omamných látek bez povolení (obdoba českého § 283 TZ). Omamnou látkou, která je nejčastěji předmětem trestního řízení na základě BtMG, je poté Cannabis s podílem přes 60 %.¹⁹⁸

6.2. Současná právní úprava v BtMG

V právním pořádku SRN se BtMG zařazuje mezi spolkové správní zákony s teritoriální účinností na celém území SRN. Obsahem zákona je především úprava požadavků legálního nakládání s omamnými látkami, postup při udělování povolení dovozu a vývozu těchto látek a léčiv. Šestá část zákona je pak věnována trestněprávním aspektům, kdy jsou zde vyjmenována jednání, která jsou posuzována nikoli jako u předchozích částí BtMG coby přestupky, ale již jako trestné činy. Subsidiárně se při ukládání trestních sankcí použije trestní zákoník. BtMG předvídá možnost uložení dvou sankcí – trestu odnětí svobody s nejvyšší možnou sazbou deseti až patnácti let či peněžitou pokutu.

BtMG se vztahuje jen na drogy definované jako „*omamné látky*“¹⁹⁹ - jsou taxativně vymezené v přílohách zákona a jejich výčet vychází ze závazků evropského a mezinárodního práva. Ze seznamu jsou vyjmuty látky, které sice spadají pod obecnou definici drog, nicméně jejich užívání je všeobecně společensky akceptované a není tedy postihováno dle tohoto zákona – například alkohol, nikotin, kofein či houby spadající do čeledě muchomůrkovitých. Zákon dále zachovává dělení drog mezi tzv. drogy slabé – marihuana či hašiš, a drogy tvrdé – heroin a kokain.²⁰⁰

V BtMG není na rozdíl od českého trestního zákoníku závažnost, a s tím spojená výše trestní sazby, primárně závislá na množství omamné látky (a contrario § 284 TZ). Německý zákon o omamných látkách nerozlišuje jako český protějšek množství na množství větší než malé, množství ve větším či značném rozsahu (viz § 283 až § 286 TZ).

¹⁹⁸ Albrecht, P.-A., *Kriminologie, Eine Grundlegung zum Strafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck OHG, 2010, ISBN: 978-3406600074, s. 346

¹⁹⁹ Český překlad není adekvátní. Německý pojem „Betäubungsmittel“, překládaný běžně jako „omamné látky“, zahrnuje v souladu s českým vymezením jak látky omamné, tak látky psychotropní.

²⁰⁰ Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München: Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011, ISBN: 978-3-7832-0808-5, s. 569

BtMG výslovně zná pouze určení množství nepatrného a množství nikoli nepatrného (tzv. *geringe/nicht geringe Menge*), případně implicitně množství stojící mezi těmito dvěma veličinami – v odborné literatuře nazývané jako tzv. „normální množství“²⁰¹. Toto určení je významné pro posouzení samotného vzniku trestnosti či pro stanovení výše trestní sazby.

6.2.1. Nepatrné množství

V prvním případě, tj. pokud má osoba v držení nepatrné množství omamné látky, a za splnění dalšího předpokladu, že je množství určeno k vlastní potřebě, může dojít k upuštění od potrestání (blíže k podmínkám viz dále). Jedná se o projev principu ultima ratio neboli trestní postih má být až poslední možností ve společensky velmi škodlivých a nebezpečných situacích. Tento postup byl do zákona zakomponován na základě tzv. rozsudku Cannabis německého spolkového ústavního soudu z roku 1994 (blíže viz dále). Nutné je nicméně zmínit, že se jedná o postup fakultativní bez právního nároku, který vždy vychází z individuálního posouzení případu a nejedná se o znak skutkové podstaty. S ohledem na fázi, ve které se řízení proti dané osobě nachází, upravuje zákon tři varianty. Zprv je upravena situace, kdy je sice již zahájeno trestní stíhání, ale obžaloba ještě podána nebyla (§ 31a odst. 1 BtMG). Státnímu zástupci je umožněno trestní stíhání zastavit za splnění následujících čtyř podmínek: vina pachatele je nízká, na pokračování v trestním stíhání není veřejný zájem a pachatel dovezl, vyvezl, převezl či nabyl omamnou látku za účelem osobní potřeby a v nepatrném množství. Pokud již obžaloba podána byla, může i soud v jakékoli fázi řízení před soudem trestní stíhání zastavit (§ 31a odst. 2 BtMG). Splněny musí být jednak výše popsané podmínky, dále pak s tímto postupem musí souhlasit jak státní zástupce, tak i obžalovaný. V takovém případě rozhodne soud rozsudkem, proti kterému není přípustné odvolání. V neposlední řadě, pokud se řízení nachází v konečné fázi před soudem, může soud po vlastním uvážení upustit od uložení trestní sankce (§ 29 odst. 5 BtMG).

Dle litery zákona není tzv. nepatrné množství omamné látky znakem skutkové podstaty, a tak, ačkoli se jedná o zákon s teritoriální působností na území celé SRN,

²⁰¹ Malek, K.: *Betäubungsmittelstrafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck, 2008, ISBN: 978-3-406-64925-7, s. 130

jednotná úprava měřítka na spolkové úrovni chybí. Výklad pojmu je ponechán na uvážení jednotlivých spolkových zemí, resp. jejich státních zastupitelství aplikujících ustanovení § 31a BtMG. Neexistence spolkového zákona, obecné definice hranice a rozdílné pojetí nepatrného množství v jednotlivých spolkových zemích vedlo v průběhu let k velmi nejednotné praxi napříč SRN. Situace se nezměnila ani po vydání zásadního rozhodnutí německého spolkového ústavního soudu, (tzv. Bundesverfassungsgericht, dále jen „BVerfG“), v roce 1994. Ve svém rozsudku č. 90, 145²⁰², obecně zvaného jako tzv. rozsudek „Cannabis“, BVerfG zkoumal jednak ústavnost BtMG a dále judikoval požadavek na sjednocení praxe státních zastupitelství ohledně postupu dle ustanovení § 31a BtMG a zdůraznil zákaz neúměrných trestů. Na základě tohoto rozsudku sice došlo v jednotlivých spolkových zemích k vydání obecných pokynů, nicméně i ty se lišily svou formou a úpravou.²⁰³ Praxe ve výkladu tak zůstala nadále rozdílná, a to i po vydání pokynů na spolkové úrovni ze strany spolkového ministerstva spravedlnosti v letech 1994 a 2011, ve kterých stanovila orientační množstevní hranice pro jednotlivé látky (pro produkty z konopí je hranice stanovena na 10 g, u heroinu na 0,5 g, kokainu na 0,5 g, amfetaminu na 0,5 g a u jiných látek pak maximálně na 3 běžné dávky).²⁰⁴ Tyto pokyny jsou však jen orientačního, nezávislého charakteru. Při posouzení pojetí nepatrného množství tak spolková státní zastupitelství nadále vycházejí z vymezení obecné denní poptávky po omamné látce ze strany nezávislého konzumenta²⁰⁵ - a právě určení tohoto množství se v jednotlivých spolkových zemích liší. Například u poptávky po konopí se hranice „povoleného množství“ pohybuje v jednotlivých zemích od 6 g (Bavorsko, Brémy, Sasko a další) až po 10 g (Berlín, Porýní-Falc a od 1. ledna 2017 též v Durynsku²⁰⁶).

²⁰² BVerfG, rozhodnutí druhého senátu z 9. března 1994, sp. zn. 2 BvL 43/92 – Rn. (1-259), dostupný na: http://www.bverfg.de/e/ls19940309_2bvl004392.html

²⁰³ Malek, K.: *Betäubungsmittelstrafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck, 2008, ISBN: 978-3-406-64925-7, s. 235-236

²⁰⁴ Dostupné na: <http://www.jvv.nrw.de/anzeigeText.jsp?daten=969>

²⁰⁵ Malek, K.: *Betäubungsmittelstrafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck, 2008, ISBN: 978-3-406-64925-7, s. 239

²⁰⁶ Dostupné na: <http://www.thueringen.de/th4/tmmjv/aktuelles/medieninformationen/95990/index.aspx>

6.2.2. „Normální množství“ a množství nikoli nepatrné

Druhý případ – „normální množství“, tj. množství stojící mezi zmíněnými dvěma veličinami, zakládá trestnost a je postihováno dle zákona. Zákon s tímto pojmem nicméně nepracuje, a chybí tak bližší specifikace. Naopak určení množství nikoli nepatrného vede k stanovení vyšší trestní sazby, a to pro případy, kdy pachatel s množstvím nikoli nepatrným bez povolení obchoduje (§ 29a odst. 1 alt. 2 BtMG), množství nikoli malé nedovoleně doveze (§ 30 odst. 1 alt. 4 BtMG), v rámci organizované zločinecké skupiny pěstuje, vyrobí, obchoduje, doveze a vyveze (§ 30a odst. 1 BtMG) či pokud společně s nedovoleným obchodováním, vývozem, dovozem, obstaráváním nikoli nepatrného množství omamné látky u sebe má střelnou zbraň nebo jiný předmět sloužící k způsobení ublížení na zdraví jiných osob (§ 30a odst. 2 alt. 2 BtMG). Přísnější trestní sazba je dále (bez ohledu na množství) stanovena pro případy, kdy je trestný čin orientován na mladistvé, tedy pokud pachatel nabízí omamné látky osobám mladším 18 let (§ 29a odst. 1 alt. 2 BtMG), pokud pachatel trestnou činnost spojenou s prodejem, dovozem, vývozem a výrobou omamných látek vykonává profesionálně, tj. jako své povolání (§ 29 odst. 3 alt. 1 BtMG), či v neposlední řadě pokud danou činností ohrozí zdraví skupiny osob (§ 29 odst. 3 alt. 2 BtMG). Takovéto případy zákon považuje za zvláště závažné a při naplnění dané skutkové podstaty jednak vylučuje možnost uložení peněžitého trestu na místo trestu odnětí svobody, a dále posouvá spodní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody v jednotlivých případech na jeden (viz § 29 odst. 3, § 29a odst. 1 BtMG), dva (viz § 30 BtMG) či pět let (§ 30a BtMG).

Než vstoupil v roce 1982 v účinnost BtMG, byla praxe v posuzování množství nikoli nepatrného v rámci jednotlivých spolkových zemí velmi roztržštěná. Východiskem byla například cena, měsíční průměrné zásoby průměrného konzumenta, absolutní váha či obsah účinné látky.²⁰⁷ Po vstupu BtMG v účinnost v roce 1982, který nikoli nepatrné množství označuje za znak skutkové podstaty, vyvstala potřeba sjednoceného výkladu tohoto pojmu na spolkové úrovni, a tím zaručení právní jistoty. Sjednocené pojetí hranice u konkrétních omamných látek stanovila judikatura spolkového nejvyššího soudu, tzv. Bundesgerichtshof, zkráceně BGH. Ve svém posouzení nikoli nepatrného množství

²⁰⁷ Malek, K.: *Betäubungsmittelstrafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck, 2008, ISBN: 978-3-406-64925-7, s. 130

vychází BGH z určení dle obsahu účinných látek. Hraniční množství je na základě jednotlivých rozsudků BGH u nejčastěji užívaných omamných látek stanoveno následovně:

- Heroin: 1,5 g HHC1²⁰⁸
- Konopné produkty: 7,5 g THC²⁰⁹
- Kokain: 5 g KHCl²¹⁰
- Amfetamin: 10 g amfetaminové báze²¹¹

6.2.3. Terapie místo trestu

Sedmá část zákona je projevem již výše zmíněné zásady „terapie místo trestu“. Vztahuje se na případy, kdy byl dle trestního zákoníku vymezený trestný čin spáchán pod vlivem omamné látky. Zakotven je možný, nikoli však obligatorní postup pozastavení či odložení výkonu trestu odnětí svobody, a to za předpokladu, že obviněný/obžalovaný/odsouzený podstoupí terapii. V závislosti na stádiu, v jakém se řízení nachází, upravuje zákon tři varianty. Nebyla-li ještě podána obžaloba, může státní zastupitelství se souhlasem příslušného soudu trestní stíhání přerušit. Vyžadováno je, aby se jednalo o obviněného, který je podezřelý ze spáchání trestného činu pod vlivem omamných prostředků, a kterému při odsouzení hrozí trest odnětí svobody s maximální délkou 2 roky. Obviněný musí také doložit, že se podrobuje či podrobí ochranné protitoxikomanické léčbě. Dalším požadavkem je vysoká pravděpodobnost znovu začlenění obviněného do společnosti (§ 37 odst. 1 BtMG). Za stejných podmínek může soud se souhlasem státního zástupce zastavit trestní stíhání i poté, co již došlo k podání obžaloby, a to do konce hlavního líčení. Soud tak činí rozsudkem, proti kterému není přípustné odvolání (§ 37 odst. 2 BtMG). Poslední variantou je odklad výkonu trestu, pokud byl obžalovaný již pravomocně odsouzen za trestný čin spáchaný pod vlivem návykové látky a soud mu uložil trest odnětí svobody kratší 2 let. Odsouzený může být umístěn do odvykacího ústavu. S takovým postupem musí nicméně souhlasit jednak sám odsouzený, tak i soud, který o trestu rozhodoval. Příslušný úřad pro výkon trestu

²⁰⁸ Rozsudek BGH ze dne 7. listopadu 1983, sp. zn. 1 StR 721/83

²⁰⁹ Rozsudek BGH ze dne 18. července 1984, sp. zn. 3 StR 183/84

²¹⁰ Rozsudek BGH ze dne 1. února 1985, sp. zn. 2 StR 685/84

²¹¹ Rozsudek BGH ze dne 11. dubna 1985, sp. zn. 1 StR 507/84

v takovém případě může výkon trestu či zbytek trestu na maximálně 2 roky podmíněně pozastavit (§ 35 odst. 1 BtMG). Délka pobytu v zařízení se započítává do vykonané doby trestu, započítat lze však maximálně 2/3 uloženého trestu. Následně, pokud se odsouzený nezdá již býti pro společnost nadále nebezpečný, dojde na základě rozhodnutí soudu k upuštění výkonu zbytku trestu a k podmíněnému propuštění odsouzeného (§ 36odst. 1 BtMG).

Závěr

Drogy mají negativní vliv na mnoho sfér lidského života a představují problém globální úrovně. V zájmu ochrany zdraví jednotlivců a zachování rovnováhy ve společnosti tak státy po celém světě přistupují k zavedení řady omezení. Konkrétně v českém právním řádu má postihování činů, které souvisejí se zneužíváním pro lidský organismus nebezpečných látek, dlouholetou tradici spadající až do poloviny 19. století. První právní předpis v této oblasti – zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích – se nejprve věnoval pouze úpravě neoprávněného nakládání s látkami vymezenými jako jedy. Regulace látek, dnes označovaných jako omamné a psychotropní, doznala úpravu až o téměř 90 let později s ohledem na rozvoj medicíny a průběžného rozpoznávání škodlivých účinků daných látek.

Východiskem dnešní úpravy se stal opiový zákon č. 29/1938 Sb., který převtěloval tehdejší mezinárodní závazky. V druhé polovině 20. století došlo v této oblasti k dalšímu prohlubování mezinárodní spolupráce, když byly pod záštitou OSN přijaty tři dodnes nejdůležitější mezinárodní úmluvy – Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 a Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Tato nadnárodní spolupráce se odrazila i ve vývoji předpisů tuzemských. Nejprve bylo upuštěno od vyčleněné zvláštní úpravy tzv. drogových trestných činů do samostatného předpisu – ty se nadále staly součástí ucelených trestních zákonů – a dále se projevovala tendence zpřísnění postihů i detailnější úpravy kvalifikovaných skutkových podstat. Drogová kriminalita je však velmi dynamickou oblastí, kde jsou neustále objevovány nové látky s omamným či psychotropním účinkem, pravidelně roste počet závislých osob a rozmáhá se organizovaný zločin zabývající se obchodováním s OPL. Státy se tak neustále snaží sledovat a adekvátně reagovat na postupný vývoj na drogové scéně – z koncepčního, legislativního i institucionálního hlediska. V oblasti potírání drogové kriminality působí celá řada orgánů, a to jak v národním, tak mezinárodním měřítku – parlamenty v roli zákonodárců, vlády, orgány činné v trestním řízení, odborné instituce i nadnárodní organizace při OSN, Radě Evropy a EU.

Vymezení drogových trestných činů je v českých trestních předpisech po řadu let konstantní. Největší změnu koncepce však doznalo posouzení „množství většího než

malého“ coby znak základní skutkové podstaty *trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu* ve smyslu ustanovení § 284 odst. 1 a 2 TZ a *trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku* dle ustanovení § 285 odst. 1 a 2 TZ. Za účinnosti starého trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo vymezení tohoto pojmu ponecháno zcela na praxi. Jednotlivé orgány činné v trestním stíhání vycházely z vlastních, navzájem však rozdílných limitů. O sjednocení praxe se zákonodárce snažil při přijímání nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. K určení limitů množství většího než malého zvolil formu nařízení vlády. Necelého dva a půl roku od počátku jeho účinnosti byla však úprava podrobena zkoumání konformity s ústavním pořádkem ze strany Ústavního soudu. Nález v této věci, publikovaný pod č. 126/2013 Sb.n.u.US, byl zlomový. Zabýval se problematikou vymezení množství většího než malého, coby znaku základní skutkové podstaty, v podzákoněm předpise. Zrušením částí posuzovaného ustanovení § 289 odst. 2 TZ a částí nařízení vlády č. 467/2009 Sb., však problém zcela vyřešen nebyl, spíše naopak. Výsledné řešení zakládá řadu dalších otázek, neboť v souladu s argumentací Ústavního soudu je přetřesena ústavnost i dalších podzákoněných předpisů vydaných v oblasti drogové kriminality – nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, nařízení vlády č. 467/2009 Sb. pro oblast jedů a nařízení vlády č. 455/2009 Sb. pro oblast rostlin a hub obsahujících OPL. Tato nařízení se zabývají dvěma okruhy – vymezením definic a dále stanovením množství většího než malého. Vycházíme-li však z odůvodnění nálezu Ústavního soudu, je možné předpokládat, že by testem ústavní konformity neprošly ani tyto právní předpisy nižší právní síly – také pro nesoulad s čl. 39 Listiny. Situace se tedy po účinnosti nálezu vrátila do stavu před počátkem roku 2010, než nabyl účinnosti trestní zákoník č. 40/2009 Sb., a s ním i prováděcí nařízení vlády č. 467/2009 Sb. V tomto směru měla dle vyjádření Ústavního soudu „obživnout“ i předchozí judikatura. Ve snaze o sjednocení výkladu a utřídění pojetí, která platila před a po přijatém nařízení vlády, se rozhodlo trestní kolegium Nejvyššího soudu vydat závazné stanovisko č. 15/2014 Sb.NS.

V současné době tedy platí řešení, kdy o posouzení znaku trestného činu, jenž zakládá trestní odpovědnost, výlučně rozhoduje nikoli orgán, který normu přijal, ale orgány aplikační praxe. K tomuto postupu se ostatně ve svém nálezu přiklonil Ústavní soud ve svém nálezu, když nastínil, že nejlepší možností je nepřijímat novou právní úpravu a nechat výklad pojmu množství většího než malého přímo na moci soudní. Při

plném respektu a vědomí závaznosti tohoto názoru se však z pohledu autora zdá být s ohledem na právní jistotu a předvídatelnost práva cesta vládního nařízení pro občany přívětivější. Nařízení vlády je publikováno ve Sbírce zákonů, je tedy adresátům normy lépe přístupné než v případě, že je množství zakládající trestnost dle trestního zákoníku stanoveno judikaturou. Dále stanovuje přímo dohledatelné, fixní hodnoty, od kterých se sice soudy mohou nepatrně odchýlit dle zásady ultima ratio, nicméně moderační prostor je oproti aplikaci stanoviska Nejvyššího soudu zúžen. Nemůže tak napříč judikaturou dojít ke zřetelnému vybočení a odlišnému posouzení rozhodného množství u jednotlivých pachatelů. V neposlední řadě pozitivním aspektem je i pružnost možné změny takového předpisu a fakt, že na seznamech a stanovení hodnot pracují s vládou výlučně odborníci z oboru drogové kriminality, kteří vývoj drogové scény znají přímo z terénu. Ostatně i sama praxe v průběhu let potvrdila, jak nejednotnou se může stát bez „návodného“ dokumentu na centrální úrovni. Předpokladem samozřejmě zůstává, že budou zákony doplněny o základní definice, tj. nebudou nadále odporovat zásadě *nullum crimen sine lege* vyjádřené v čl. 39 Listiny.

Takovéto řešení, aby bylo ústavně konformní, by tedy předpokládalo alespoň rámcové vymezení omamných a psychotropních látek v zákoně. V tomto by mohla být čerpána inspirace například v německém právním řádu. Ten definuje OPL v obecné rovině v ustanovení § 1 BtMG, kdy v prvním odstavci odkazuje na seznamy OPL, které jsou součástí příloh k zákonu. V druhém odstavci pak zmocňuje spolkovou vládu k doplňování seznamů a dále je nastíněn postup a vlastnosti, které musí látka mít, aby na seznam byla zařazena. Mezi tyto taxativně vymezené důvody dle ustanovení § 1 odst. 2 BtMG patří – *schopnost vyvolání závislosti s ohledem na stav vědeckého poznání, možnost z dané látky vytvořit OPL nebo potřeba ochrany a kontroly nakládání s OPL kvůli rozsahu možného zneužití a kvůli bezprostřednímu nebo nepřímému ohrožení zdraví*. Tato ustanovení by mohla být do českého zákona o návykových látkách převzata v plném rozsahu, neboť svým obsahem mimo jiné odpovídají i mezinárodním závazkům – viz vymezení postupu posuzování nových látek dle čl. 4 odst. 4 Úmluvy o psychotropních látkách z roku 1971. Pro případ stanovení množství většího než malého pak lze navrhnout, aby bylo do zákona o návykových látkách zakomponováno ustavení, které by alespoň rámcově definovalo způsob posuzování množství většího než malého a do konkrétních hodnot pak odkázalo na podzákoný předpis. Dané ustanovení by tak

mohlo znít následovně: „Množstvím větším než malým u omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících se rozumí takové množství, které vícenásobně převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta. Vláda nařízením stanoví, co je u jednotlivých látek za dané množství považováno.“

Tyto úvahy a návrhy ze strany autora práce jsou nicméně pouze hypotetického charakteru. V praxi totiž nelze v blízké době očekávat, že by se Ústavní soud v současném obsazení odchýlil od svého právního názoru vyjádřeného v nálezu č. 126/2013 Sb.n.u.US.

Při nahlédnutí do zahraničních úprav se hledisko posuzování trestnosti drogových trestných činů v závislosti na množství liší. Například v SRN není nepatrné množství (ekvivalent českého pojmu množství větší než malé) považováno za znak skutkové podstaty, který by zakládal trestnost činu. Naopak je spatřováno jako znak „netrestnosti“, který vede k upuštění od trestního stíhání. Toto množství tak není vymezeno v žádném právním předpise a jeho určení je ponecháno na posouzení jednotlivých zemských státních zastupitelství. Svým pojetím je tak blízké argumentaci ústavních soudců Vladimíra Kůrky a Jana Musila v jejich odlišných stanoviscích k nálezu publikovaným pod č. 126/2013 Sb.n.u.US.

Závěrem je možné konstatovat, že zneužívání omamných a psychotropních látek má svou historii a pravděpodobně i budoucnost. Úkolem státu je tak alespoň co nejlépe reagovat na vývoj na drogové scéně, a nejen přesnou právní úpravou bojovat proti drogové kriminalitě. V daném duchu lze tuto diplomovou práci uzavřít citátem bývalého generálního tajemníka OSN – Pan Ki-muna:

„Zneužívání drog je problém, kterému se dá předcházet prevencí, dá se léčit a dá se kontrolovat.“

Seznam zkratek

BGH	Bundesgerichtshof – Spolkový nejvyšší soud
BtMG	Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln
BVerfG	Bundesverfassungsgericht – Spolkový ústavní soud
CND	Commission on Narcotic Drugs – Komise pro narkotika
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost
EWS	Early Warning System – Systém včasného varování
INCB	International Narcotics Control Board – Mezinárodní výbor pro kontrolu omamných látek
IOPL	Inspektorát omamných a psychotropních látek
Listina	Listina základních práv a svobod
NL	návykové látky
OPL	omamné a psychotropní látky
Sb.NS	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR
Sb.n.u.US	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR
RVKPP	Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky
StGB	Strafgesetzbuch – německý trestní zákon
TZ	trestní zákoník
UNDCP	UN Drug Control Programme – Program OSN pro kontrolu drog
UNODC	UN Office on Drugs and Crime – Úřad OSN pro drogy a kriminalitu
WHO	World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny

a) Zákony

Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích. Dostupný na:
<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zákon č. 29/1938 Sb., opiový zákon. Dostupný na:
<http://ftp.aspi.cz/opispdf/1938/009-1938.pdf>

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách (ve znění novely č. 135/2016 Sb.)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (ve znění novely č. 55/2017 Sb.)

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (ve znění novely č. 55/2017 Sb.)

Zákon č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon (ve znění novely č. 204/2015 Sb.)

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (účinnost od 1.7.2017)

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (účinnost od 1.7.2017)

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (ve znění novely č. 90/2017 Sb.)

Zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog (ve znění novely č. 90/2017 Sb.)

b) Jiné právní předpisy

Nářízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké množství je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů

Nářízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

Nářízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamech výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech

Nářízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

c) Mezinárodní předpisy

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog

Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/1011 ze dne 24. dubna, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi, a kterým se zrušuje nařízení Komise (ES) č. 1277/2005

Prováděcí nařízení Komise (ES) č. 2015/1013 ze dne 25. června 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla týkající se nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi

Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 – Single Convention on Narcotic Drugs. Dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf

Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 – Convention on Psychotropic Substances. Dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami 1988 – UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Dostupná na: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

Mezinárodní úmluva o opiu z roku 1912. Dostupná na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1923/054-1923.pdf>

Mezinárodní opiová úmluva z roku 1925. Dostupná na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1927/067-1927.pdf>

Úmluva o omezení výroby a o úpravě distribuce omamných látek z roku 1931. Dostupná na: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1933/054-1933.pdf>

Úmluva o potlačení nezákonné dopravy nebezpečných látek z roku 1936

d) Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 23. července 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12, svazek č. 70/2013 strana 147 Sb.n.u.US, uveřejněno pod publikačním číslem 126/2013

Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13, svazek č. 72/2014 strana 253 Sb.n.u.US, uveřejněno pod publikačním číslem 21/2014

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013, svazek č. 4/2014 strana 494 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 15/2014

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 2014, sp. zn. Tpjn 300/2014, svazek č. 1/2015 strana 2 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 1/2015

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1985, sp. zn. Tpjf 24/85, svazek č. 4-5/1986 strana 161 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 16/1986

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2005, sp. zn. 5 Tdo 280/2005, svazek 1/2006 strana 2 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 1/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. května 2010, sp. zn. 8 Tdo 463/2010, svazek 3/2011 strana 263 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 12/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012, svazek 6/2013 strana 766 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 44/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2009, sp. zn. 4 Tdo 917/2009, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2014, sp. zn. 7 Tdo 1290/2014, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 7 Tdo 768/2013, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014, svazek 6/2015 strana 820 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 34/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, svazek 8/2012 strana 1020 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 50/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2001, sp. zn. 3 Tz 56/2001, svazek 10/2001 strana 598 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 60/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2003, sp. zn. 3 Tdo 47/2003, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2004, sp. zn. 6 Tdo 1497/2003, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2015, sp. zn. 11 Tdo 19/2015, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2012, sp. zn. 6 Tdo 894/2012, svazek 10/2013 strana 1363 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 75/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006, svazek 2/2008 strana 102 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 6/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. 11 Tdo 1440/2008 nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 11 Tdo 1510/2015, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. února 2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. června 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006, svazek 4/2007 strana 300 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 18/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2003, sp. zn. 5 Tdo 115/2003, nepublikováno

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005, svazek 7/2005 strana 268 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 42/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. února 2001, sp. zn. 7 Nd 41/2001, svazek 1/2002 strana 9 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 3/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2004, sp. zn. 5 Tdo 794/2004, svazek 6/2005 strana 211 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 34/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2005, sp. zn. 5 Tdo 146/2005, svazek 9/2006 strana 778 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 51/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. července 1985, sp. zn. 11 To 51/85, svazek 7-8/1986 strana 396 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 45/1986

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1976, sp. zn. 4 To 13/76, svazek 10/1976 strana 577 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 53/1976

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 1965, sp. zn. 9 Tz 30/65, svazek 3/1966 strana 114 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 13/1966

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. listopadu 2005, sp. zn. 1 To 55/2005, svazek 8/2006 strana 688 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 48/2006

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc ze dne 17. září 1997, sp. zn. 2 To 461/97, svazek 3/1999 strana 117 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 17/1999

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. února 2000, sp. zn. 4 To 23/2000, svazek 8/2000 strana 466 Sb.NS, uveřejněno pod publikačním číslem 46/2000

Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 18. července 2005, sp. zn. 2 BvR 2236/04

Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 22. října 1986, Solange II., sp. zn. 2 BvR 197/83

Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 9. března 1994, sp. zn. 2 BvL 43/92

Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 1983, sp. zn. 1 StR 721/83

Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 18. července 1984, sp. zn. 3 StR 183/84

Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 1. února 1985, sp. zn. 2 StR 685/84

Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 1985, sp. zn. 1 StR 507/84

Literatura

a) Knihy a monografie

Albrecht, P.-A.: *Kriminologie, Eine Grundlegung zum Strafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck OHG, 2010. ISBN: 978-3406600074

Borník, M.: *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*, Praha: Themis, 2000. ISBN: 80-85821-92-3

Drašík, A., Fremr, R., Durdík, T., Růžička, M., Sotolář, A. a kol.: *Trestní zákoník, Komentář I. a II. díl*, Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN: 978-80-7478-790-4

Escotado, A.: *Stručné dějiny drog*, Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN: 80-7207-512-8 (překlad z originálního španělského znění: Luděk Janda)

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost: *Užívání drog v EU – legislativní přístupy*, 1. vydání, vydal Úřad vlády ČR, 2005. ISBN: 80-86734-50-1 (editor českého vydání: Tomáš Zábranský)

Fenyk, J., Hájek, R., Stříž, I., Polák, P.: *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl*, Praha: Linde, 2010. ISBN: 978-80-7201-802-4

Fryšták, M. a kol.: *Trestní právo hmotné – zvláštní část*, Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN: 978-80-87071-71-7

Hartnoll, R.: *Drogy a drogové závislosti: propojování výzkumu, politiky a praxe: co jsme se naučili a co bychom se ještě naučit měli*. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. ISBN: 80-86734-45-5 (editor českého vydání: Josef Radimecký)

Hejda, J.: *Kriminologické, trestněprávní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*, 1. vydání, Jindřichův Hradec: nakladatelství RAIN, 2000. ISBN: 80-86432-62-9

Chmelík, J. a kol.: *Trestní právo hmotné: zvláštní část – s aplikačními příklady*, Praha: Linde, 2010. ISBN: 978-80-7201-820-8

Chmelík, J.: *Drogová kriminalita*, Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999. nemá ISBN

Janík, A., Dušek, K.: *Drogy a společnost*, Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1990. ISBN: 80-201-0087-3

Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 5. vydání, Praha: Leges, 2016. ISBN: 978-90-7502-120-5

Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 3. vydání, Praha: Linde, 2008. ISBN: 978-8072016969

Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*, 6. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN: 978-80-7502-106-9

Kalina, K., Radimecký, J. a kol.: *Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup*, 1. vydání, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, vydal Úřad vlády České republiky 2003. ISBN: 80-86734-05-6

Kuchta, J., Stočesová, S. a kol.: *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*, Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-047-8

Malek, K.: *Betäubungsmittelstrafrecht*, 4. vydání, München: C. H. Beck, 2008. ISBN: 978-3-406-64925-7

Malý, K. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. vydání, Praha: Leges, 2010. ISBN: 978-80-87212-39-4

MacDonald, Z., Tinsley, L., Collongwood, J., Jamieson, P., Pudney, S.: *Měření škod způsobených nelegálními drogami prostřednictvím indexu drogových škod*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. ISBN: 80-7338-048-X (překlad z originálního anglického znění: Agentura Pylon, British Crown copyright)

Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti: *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2014*, Praha, vydal Úřad vlády ČR, 2015. ISBN: 978-80-4440-134-3 (editor: Viktor Mravčík)

Novotný, O., Dolenský, A., Gřivna, T. a kol.: *Trestní právo hmotné 2, zvláštní část*, 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN: 978-80-7357-509-0

Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1997. ISBN: 80-85917-36-X

Nožina, M., Hlavatý, L. a kol.: *Česká republika ve světě drog*, Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 1995. ISBN: 80-85917-06-8

Roche, M. A. a kol.: *Testování na drogy ve školách: poznatky, účinky a alternativy*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN: 978-80-7338-077-9 (překlad z originálního anglického znění: Agentura Pylon, Australian National Council on Drugs)

Schwind, H.-D.: *Kriminologie, Eine Praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, 21. vydání, München: Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, 2011. ISBN: 978-3-7832-0808-5

Sotolář, A.: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení, svazek 2*, Praha: Justiční akademie ČR, Příručky ministerstva spravedlnosti ČR, 2003, nemá ISBN

Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné*, 8. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN: 978-80-7552-358-7

Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník I. a II., Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-428-5

Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník II., Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-109-3

Štablová, R., Brejcha, B. a kol.: *Návykové látky a současnost*, Praha: vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN: 80-7251-224-2

Štablová, R., Brejcha, B. a kol.: *Drogy: vybrané kapitoly*, Praha: vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN: 80-7251-186-6

Trávníčková, I., Zeman, P.: *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN: 978-80-7338-101-1

Trávníčková, I. a kol.: *Specifické aspekty zneužívání drog u žen*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN: 80-86008-92-4

Trávníčková, I., Zeman, P.: *Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. (vývojové aspekty)*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN: 978-80-7338-059-5

Trávníčková, I., Gawlik, L., Kotulán, P.: *Právní úprava drogové problematiky*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992, nemá ISBN

Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem, k 1.8.2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN: 978-80-7263-677-8

Weber, K.: *Betäubungsmittelgesetz: Kommentar*, 4. vydání, München: C.H. BECK, 2013. ISBN: 978-3-406-64671-3

Zeman, P., Štefunková, M., Trávníčková, I.: *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN: 978-80-7338-151-6

b) Časopisy a články

Cibulka, K.: *K trestným činům spáchaným při protiprávním nakládání s léčivý*, Trestněprávní revue 9/2009, ISSN: 1213-5313, s. 270

Císař, R.: *Trestněprávní status konopí de lege lata i de lege ferenda*, Trestněprávní revue 1/2002, ISSN: 1213-5313, s. 12

Fastner, J.: *Ještě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák.*, Trestní právo 11/1999, s. 6

Hruška, J.: *Mezinárodní historické mezníky a východiska v boji proti drogové trestné činnosti*, Trestní právo 1/2009, s. 7

Hruška, J.: *Je „pouhé“ pěstování konopí trestné?* Trestní právo 11/2008, s. 32

Kloučková, S.: *Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona*, Právní rozhledy 6/2000, ISSN: 1210-6410, s. 242

Mařádek, D.: *Polemika o trestní odpovědnosti provozovatelů growshopů*, Právní rozhledy 15-16/2016, ISSN: 1210-6410, s. 553

Mravčík, V., Grohmannová, K., Štefunková, M., Běláčková, V., Zábanský, T.: *Omamné a psychotropní látky jsou když... – návrh legislativní definice omamných a psychotropních látek v ČR*, Trestněprávní revue 5/2016, ISSN: 1213-5313, s. 111

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: *Zaostřeno na drogy, Mezinárodní spolupráce v oblasti protidrogové politiky*, číslo 4/2005, vydal Úřad vlády ČR, 2005. ISSN: 1214-1089 (editor: Ivo Kačaba)

Pikna, B.: *Současná česká legislativa upravující držení drogy ve světle mezinárodních závazků*, Právní rozhledy 2/1996, ISSN: 1210-6410, s. 47

Pikna, B.: *Nástin legislativních řešení problematiky držení drogy*, Trestní právo 7-8/1997, s. 22

Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: *K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu*, Právní rozhledy 10/1999, ISSN: 1210-6410, s. 509

Růžička, M.: *K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ustanovení § 187a TrZ*, Trestní právo 6/1999, s. 8

Šámal, P.: *K problematice množství většího než malého u omamných a psychotropních látek podle § 187a odst. 1 tr. zák.*, Trestněprávní revue 1/2003, ISSN: 1213-5313, s. 27

Trávníčková, I.: *Experti o drogách včera a dnes*, Trestněprávní revue 7-8/2016, ISSN: 1213-5313, s. 173

Vávra, L.: *Co je množství větší než malé, stále tápeme ohledně „rozsahů“*, Právní prostor, 13. 3. 2014, dostupné na: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-mnozstvi-vetsi-nez-male-stale-tapeme-ohledne-rozsahu>

Vidrna, J., Vučka, J., Popov, P.: *Větší než malé množství nejistoty*, Trestněprávní revue 2/2017, ISSN: 1213-5313, s. 35

Zeman, P.: *„Výroba“ konopí z konopí?* Trestněprávní revue 9/2015, ISSN: 1213-5313, s. 211

Zeman, P.: *Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990*, Trestněprávní revue 2/2007, č. 2, ISSN: 1213-5313, s. 36

Zeman, P., Štefunková, M., Trávníčková, I.: *Co přinesl trestní zákoník v oblasti postihu drogové kriminality?* Trestněprávní revue 1/2017, ISSN: 1213-5313, s. 12

c) Ostatní prameny

Akcí plán pro problematiku nelegálních drog na období 2016-2018. Dostupný na: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/AP_nelegalni_latky_2016_2018.pdf

Lexikon of alcohol and drug terms. Dostupný na: http://www.who.int/substance_abuse/terminology/who_ladt/en/

Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů z 7. července 2010, 1 SL 110/2010

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018. Dostupná na: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/1592/727/nspp_2010-2018_v02.pdf

Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství č. 6/2000 Sb., 1 Spr 198/2000, dostupný na: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=48708&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Pokyn spolkového ministerstva spravedlnosti pro stanovení orientačních množstevních hranic u OPL. Dostupný na: <http://www.jvv.nrw.de/anzeigeText.jsp?daten=969>

Pokyn státního zastupitelství pro spolkovou zemi Durynsko ohledně výkladu ustanovení § 31a BtMG. Dostupný na:

<http://www.thuringen.de/th4/tmmjv/aktuelles/medieninformationen/95990/index.aspx>

Protidrogová strategie EU. Dostupný na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.402.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2012:402:TOC

Protidrogový plán EU na období 2013-2020

Závazné pokyny policejního prezidenta č. 39/1998. Dostupný na: http://www.kozy.cz/lp/drogy/091298pol_pokyn.htm

d) Elektronické zdroje

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/protidrogova-politika-72746/>

<http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/btmg_1981/gesamt.pdf

<http://www.jvv.nrw.de/anzeigeText.jsp?daten=969>

<http://www.thuringen.de/th4/tmmjv/aktuelles/medieninformationen/95990/index.aspx>

http://www.bverfg.de/e/ls19940309_2bvl004392.html

www.drogy-info.cz

<http://www.policie.cz/clanek/vitejte-na-strankach-narodni-protidrogove-centraly-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-policie-ceske-republiky.aspx>

Seznam příloh

Příloha č. 1

Příloha k závaznému pokynu policejního prezidenta č. 39/1998, kterým se upravuje postup příslušníků Policie ČR při odhalování protiprávních jednání souvisejících s toxikomanií

Příloha č. 2

Příloha č. 1 k pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000 ze dne 27. dubna 2000: Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek

Příloha č. 3

Přílohy č. 2 k nařízení vlády č. 467/2009 Sb.: Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku (zkrácené znění)

Příloha č. 4

Příloha ke stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS: Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku (zkrácené znění)

Přílohy

Příloha č. 1

Příloha k závaznému pokynu policejního prezidenta č. 39/1998, kterým se upravuje postup příslušníků Policie ČR při odhalování protiprávních jednání souvisejících s toxikomanií

Zdroj: Chmelík, J.: *Drogová kriminalita*, Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999, s. 78, popř. http://www.kozy.cz/lp/drogy/091298pol_pokyn.htm

Orientační hodnoty malého množství omamných a psychotropních látek

	Hmotnost (g)
Heroin	maximálně 0.3
Kokain	maximálně 0.5
Amfetamin	maximálně 0.5
Metamfetamin	maximálně 0.5
MDMA	maximálně 1.0
LSD	maximálně 0.0005
Δ 9-THC	maximálně 0.3

Maximálnímu množství omamné a psychotropní látky, které je uvedeno v tabulce, zpravidla odpovídá:

Heroin – 10 dávek (zpravidla distribuováno v psaníčkách o hmotnosti kolem 100 mg, koncentrace 30% – obsah účinné látky se pohybuje od 8 do 30 %)

Kokain – 10 dávek (zpravidla distribuováno v psaníčkách s obsahem cca 50 mg účinné látky, uvedené množství se vztahuje k hydrochloridu, u báze – cracku – se určí přepočtem)

Amfetamin – 10 dávek (zpravidla distribuováno v psaníčkách s obsahem cca 50 mg účinné látky)

Metamfetamin – 10 dávek (zpravidla distribuováno v psaníčkách s obsahem cca 50 mg účinné látky)

MDMA (extáze) – 10 dávek (zpravidla distribuováno v tabletách s obsahem cca 100 mg účinné látky)

LSD – 10 dávek (zpravidla distribuováno ve formě tripů s obsahem cca 50 mg účinné látky)

Δ 9-THC – 20 cigaret – jointů (u konopí pěstovaného v našich podmínkách s koncentrací okolo 1.5 % v sušině použitelné části konopí, při váze jointu cca 1 gram).

Příloha č. 2

Příloha č. 1 k pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000 ze dne 27. dubna 2000: Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek

Zdroj: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=48708&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

druh	hmotnost (g)	
	"množství větší než malé"	"větší rozsah"
heroin	0,15 Heroin HCl (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 Heroin HCl (asi 50 dávek po 30 mg)
morfin	0,3 Morfin HCl (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Morfin HCl (asi 150 dávek po 30 mg)
methadon	0,3 Methadon (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 Methadon (asi 150 dávek po 30 mg)
kokain	0,25 Kokain HCl (asi 5 dávek po 50 mg)	5 Kokain HCl (asi 100 dávek po 50 mg)
THC (marihuana, hašiš)	0,3 THC (asi 10 dávek po 30 mg)	7,5 THC (asi 250 dávek po 30 mg)
LSD	0,0005 LSD (asi 10 dávek po 50 mg)	0,006 LSD (asi 120 dávek po 50 mikrog)

MDMA a homology příbuzného typu (extaze)

1 MDMA-base

24 MDMA-base

(asi 10 dávek po 100 mg)

(asi 240 dávek po 100 mg)

amfetamin

0,5 amfetamin-base

10 amfetamin-base

(asi 10 dávek po 50 mg)

(asi 200 dávek po 50 mg)

metamfetamin 0,5 metamfetamin-base

(Pervitin)

10 metamfetamin-

base

(asi 10 dávek po 50 mg)

(asi 200 dávek po 50 mg)

Psilocybin 0,05 Psil.-lysohl.

3 Psil.-lysohl.

(asi 5 dávek po 10 mg)

(asi 300 dávek po 10 mg)

Příloha č. 3

Vybrané hodnoty nejčastěji se vyskytujících OPL – příloha č. 2 k nařízení vlády č. 467/2009 Sb.: Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku (zkrácené znění)

Zdroj: ASPI

Typ látky (obecně vžitý název; „typ drogy“)	Mezinárodní nechráněný název (INN) v českém jazyce	množství větší než malé	účinná psychotropní látka	nejmenší množství účinné psychotropní látky, jež musí obsahovat látka, označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé
Pervitin	Metamfetamin	více než 2 g	(+)-1-fenyl-2-methylaminopropan	0,6 g 0,72 g (hydrochlorid)
Heroin	Heroin	více než 1,5 g	3,6-diacetylmorfin	0,2 g 0,22 g (hydrochlorid)
Kokain	Kokain	více než 1 g	methylester benzoylekgoninu	0,54 g 0,6 g (hydrochlorid)
Amfetamin (benzedrin) Dexamfetamin (dexedrin)	Amfetamin	více než 2 g	(+/-)-2-amino-1-fenylpropan (+)-2-amino-1-fenylpropan	0,73 g 1,0 g (sulfát)
Extáze (MDMA)	3,4-Methylen-dioxy-methamfetamin	více než 4 tablety/kapsle nebo více než 0,4 g práškovité či krystalické substance	1-(3,4-methylenedioxyfenyl)-2-methylaminopropan	0,34 g 0,40 g (hydrochlorid)

LSD (LSD-25, (+)Lysergid)	LSD LSD-25	5 papírků, tablet, želatinových kapslí nebo „krystalů“ impregnovaných účinnou látkou	(+)-N,N-diethyllysergamid (diethylamid kyseliny d-lysergové)	0,000134 g 0,000250 g (tartarát)
Marhuana	Konopí	více než 15 gramů sušiny	delta-9-tetrahydrocannabinol	1,5 g
Hašiš	Pryskyřice z konopí	více než 5 gramů	delta-9-tetrahydrocannabinol	1 g
Lysohlávky a další houby obsahující psilocin a/nebo psilocybin (plodnice)	Psilocin Psilocybin	Více než 40 plodnic houby	Psilocin: 3-(2-dimethylaminoethyl)-4-hydroxyindol). Psilocybin: N,N-dimethyl-0-fosforyl-4-hydroxytryptamin,	0,05 g báze (psilocinu) nebo odpovídající množství psilocybinu (fosfátového esteru psilocinu)

Příloha č. 4

Vybrané hodnoty nejčastěji se vyskytujících OPL – příloha ke stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS: Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku (zkrácené znění)

Zdroj:

http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/6d6ddc0000cedd95c1257f6a0052b78e?OpenDocument

Typ látky: obecně vžitý název; „typ drogy“)	Mezinárodní nechráněný název (INN) v ČJ	množství větší než malé	účinná psychotropní látky	nejmenší množství účinné psychotropní látky, jež musí obsahovat látka, označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé
Pervitin	Metamfetamin	více než 1,5g	(+)-1-fenyl-2- methylaminopropan	0,5 g 0,6 g (hydrochlorid)
Heroin	Heroin	více než 1,5 g	3,6-diacetylmorfin	0,2g 0,22 g (hydrochlorid)
Kokain	Kokain	více než 1 g	methylester benzoylekgoninu	0,54 g 0,6 g (hydrochlorid)
Amfetamin (benzedrin) Dexamfetamin (dexedrin)	Amfetamin	více než 2 g	(+/-)-2-amino-1 -fenylpropan (+)-2-amino-1 -fenylpropan	0,73 g 1,0 g (sulfát)
Extáze (MDMA)	3,4-Methylen- dioxy- -methamfetamin	více než 4 tablety /kapsle nebo více než 0,4 g práškovité či krystalické substance	1-(3,4-methylen- dioxyfenyl)-2 - methylaminopropan	0,34 g 0,40 g (hydrochlorid)
Extáze (MDA)	Tenamfetamin	více než 4 tablety/ kapsle nebo více než 0,4 g práškovité či krystalické substance	2-amino-1-(3,4- methylenedioxyfenyl) propan	0,33 g 0,40 g (hydrochlorid)
Marihuana	Konopí	více než 10 gramů sušiny	delta-9-tetra- hydrocannabinol	1 g
Hašiš	Pryskyřice z konopí	více než 5 gramů	delta-9-tetra- hydrocannabinol	1 g

Resumé

Trh s drogami se ve větším či menším měřítku nachází v každé zemi a představuje v současné době jeden z globálních problémů lidstva. Státy se proto snaží bojovat proti obchodu a užívání drog jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Drogy ovlivňují různé aspekty života závislé osoby, jako například zdravotní, sociální nebo finanční stránku. S drogami je však spojeno také široké spektrum trestné činnosti – nelegální výroba, distribuce a držení drog (tzv. drogové trestné činy), majetková trestná činnost páchaná ve snaze získat finanční prostředky ke koupi drog (například trestný čin krádeže) nebo trestné činy páchané pod jejich vlivem. Tato problematika je velmi obsáhlá, proto se tato diplomová práce bude blíže zabývat pouze tzv. drogovými trestnými činy.

Cílem následující práce je blíže tyto trestné činy vymezit, rozebrat rozdílné pojetí pojmu „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek v průběhu let a srovnat českou právní úpravu s německými předpisy.

První kapitola je věnována úvodu do problematiky. Nejprve je nastíněno historické pozadí využívání drog a objevování nových druhů v závislosti na rozvoji medicíny a chemické vědy. Následně je podrobně popsán vývoj právní úpravy trestných činů souvisejících s neoprávněným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami. Prostor je věnován jak regulaci národní, tak mezinárodní. Tyto jsou svým obsahem úzce provázány, neboť ČR přistoupila ke všem dosavadním mezinárodním úmluvám zabývajícím se touto problematikou – na základě čl. 10 Ústavy jsou tak pro ni tato ujednání závazná.

Druhá kapitola se zabývá zařazením drogových trestných činů v rámci trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., koncepčním směrem protidrogové politiky a jejím institucionálním zaštitěním na národní a mezinárodní úrovni.

Ve třetí kapitole jsou vymezeny základní pojmy, se kterými trestní zákoník pracuje – návykové látky, omamné a psychotropní látky, prekursory a jedy.

Ve čtvrté kapitole je pak podrobně rozebrána současná právní úprava. Trestní zákoník zná celkem pět drogových trestných činů – *trestný čin nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy* (§ 283 TZ), *trestný čin*

přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ), trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 TZ), trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ) a v neposlední řadě trestný čin šíření toxikomanie (§ 287 TZ).

Meritem práce je v páté kapitole popsána problematika výkladu pojmu „množství větší než malé“, která po řadu let působila v praxi problémy a vedla k nejednotnosti pojetí ze stran různých orgánů činných v trestním řízení. Podrobně jsou vylíčeny tři základní rozhodnutí v této oblasti – nařízení vlády č. 467/2009 Sb., nález Ústavního soudu č. 126/2013 Sb.n.u.US a na ně navazující stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2014 Sb.NS.

Šestá kapitola pak poskytuje bližší pohled do úpravy drogové kriminality ze strany našeho souseda – Spolkové republiky Německo - a komparace jejich řešení výkladu pojmu „množství větší než malé“ oproti úpravě tuzemské. Závěry, hodnocení zjištěných skutečností ohledně vývoje interpretace pojmu množství větší než malé a návrh řešení tohoto problému v budoucnosti je obsahem poslední části práce.

Summary

Drug trade spreads throughout every country in the world and thus constitutes one of our society's global problems. As a result, countries try to fight the trade and usage of drugs on the national as well as international levels. Drugs affect various aspects of drug addicts' life – whether this be their health or their social and financial well-being. There are also many crimes that are connected to drugs – illicit production, distribution or possession of drugs (the so called “drug-related crimes“), crimes committed in order to raise funds for the purchase of drugs (i.e. criminal act of theft) or crimes committed under the influence of drugs. The topic of crimes related to substance abuse is very diverse, which is why this thesis will only be focused on the so called “drug-related crimes“.

The main aim of this thesis is to define “drug-related crimes“ in more detail, closely analyse the different interpretations of the term “quantity larger than small“ in the case of narcotic and psychotropic substances invoked over time and finally to compare the Czech regulation with the German one.

The First Chapter introduces the reader to the issues surrounding drugs by describing the history of usage of drugs and the process of national and international law-making as a reaction to the expansion of illicit dealings with drugs.

The Second Chapter deals with classifying “drug-related crimes“ according to the Czech Penal Code (Act No. 40/2009 Coll.) and outlines the national drug policy regarding the control and regulation of drug dangers, including examples of international cooperation.

The Third Chapter contains definitions of the legal terms “narcotic drugs“, “narcotic and psychotropic substances“, “drug precursors” and “poisons”.

The Fourth Chapter scrutinises the current Czech regulation on drug-related crimes. The Penal Code distinguishes between five different criminal acts – *Unauthorised Production and other Handling of Narcotic and Psychotropic Substances and Poisons* (Par. 283), *Possession of Narcotic and Psychotropic Substances and Poisons* (Par. 284), *Unauthorised Cultivation of Plants Containing Narcotic or Psychotropic Substances* (Par. 285), *Production and Possession of Articles for the Illegal Production of Narcotic*

and Psychotropic Substances and Poisons (Par. 286), Distribution of Drug Addiction (Par. 287).

The Fifth Chapter summarises how the interpretation of the term “quantity larger than small“ in the case of narcotic and psychotropic substances has evolved over time. Varying definitions of this term have caused many problems in practice and led to heterogeneous interpretations being applied by the police, the public prosecutor’s office and the courts. Further attention is subsequently paid to the three main decisions in this field – Government Regulation No. 467/2009 Coll., decision of the Constitutional Court No. 126/2013 Sb.n.u.US and the Statement of the Criminal Law Chamber of the Supreme Court No. 15/2014 Sb.NS.

The Sixth Chapter compares the Czech regulation to German law. Conclusions are then drawn in the final part of this thesis, including a summary and comments on the different interpretations of the term “quantity larger than small“ over time, as well as a suggested solution to this problem in the future.

Název práce v anglickém jazyce

Drug Related Crimes

Klíčová slova

Trestní právo hmotné, drogové trestné činy, množství větší než malé

Keywords

Penal Law, Drug related crimes, quantity larger than small